

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
UGDYMO MOKSLŲ IR SOCIALINĖS GEROVĖS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

ALINA BALTRUŠAITIENĖ

Bioedukacijos magistro studijų programa

**BENDRUOMENĖS NARIŲ ĮGALINIMAS DALYVAUTI BIOEDUKACINĖJE
VEIKLOJE: JURBARKO RAJONO X KAIMO BENDRUOMENĖS ATVEJIS**

Magistro darbas

Darbo vadovė:
doc. dr. N. Bražienė

Šiauliai, 2017

Darbas originalus.....Alina Baltrušaitienė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
Pagrindinės sąvokos	10
1. BENDRUOMENĖS NARIŲ ĮGALINIMO DALYVAUTI BIOEDUKACINĖJE VEIKLOJE TEORINĖS PRIELAIDOS	11
1.1. Bioedukacinės veiklos samprata.....	11
1.2. Bendruomenės narių veiklos analizė	13
1.2.1. Kaimo bendruomenės ypatumai.....	13
1.2.2. Socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje.....	16
1.2.3. Švietimo vaidmuo bendruomenės įgalinimo procese.....	18
1.3. Bioedukacinės veiklos organizavimas	21
1.3.1. Bioedukatoriaus vaidmuo bendruomenėje	21
1.3.2. Patirtinio reflektivaus mokymosi esminiai principai ir pritaikomumas bioedukacinėje veikloje.....	24
1.3.3. Bendruomenės narių įgalinimas	28
1.4. Užsienio ir Lietuvos bendruomenių bioedukacinių veiklų įgyvendinimo patirties analizė ...	30
1.5. Ekobendruomenės vizija - kaimo įgalinimo veiksnys.....	32
2. JURBARKO RAJONO X KAIMO BENDRUOMENĖS ĮGALINIMO DALYVAUTI BIOEDUKACINĖJE VEIKLOJE EMPIRINIS TYRIMAS	38
2.1. Metodika ir tyrimo organizavimas	38
2.2. Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės dalyvavimo bioedukacinėje veikloje kiekybinio tyrimo rezultatai.....	42
2.3. Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės dalyvavimo bioedukacinėje veikloje kokybinio tyrimo rezultatai.....	53
DISKUSIJA.....	62
IŠVADOS.....	65
REKOMENDACIJOS	67
LITERATŪRA	68

SANTRAUKA

KAIMO BENDRUOMENĖS NARIŲ ĮGALINIMAS DALYVAUTI BIOEDUKACINĖJE VEIKLOJE: JURBARKO RAJONO X KAIMO BENDRUOMENĖS ATVEJIS

Lietuvoje mažai domėtasi kaimo bendruomenės galimybėmis dalyvauti bioedukacinėse veiklose, todėl pristatomu tyrimu, naudojant atvejo analizę, siekta atsakyti į tokius probleminius klausimus: ką Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės nariai mano apie jų dalyvavimą bioedukacinėje veikloje? Koks yra bioedukacinių veiklų vaidmuo įgalinant Jurbarko rajono X kaimo bendruomenę? Siekiant išsiaiškinti, kaip įgalinti Jurbarko rajono X kaimo bendruomenę dalyvauti bioedukacinėje veikloje, numatyti empiriniai uždaviniai: išryškinti bioedukacinės veiklos organizavimo Jurbarko rajono X kaimo bendruomenėje esmines problemas; išsiaiškinti bioedukacinių veiklų poreikį Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės sociokultūrinės animacijos kontekste; įvertinti bioedukacinių veiklų pasiūlą Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės veikloje. Anketinėje apklausoje dalyvavo 129 Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės nariai, interviu – 5 ekspertai.

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad X kaimo gyventojus sieja vidutiniškas bendruomeniškumo ryšys. Jie dažniausiai dalyvauja kultūrinėse ir laisvalaikio praleidimo veiklose, mažai juos domina švietimo veiklos. Į bioedukacines veiklas gyventojai vangiai įsitraukia dėl asmeninių priežasčių (laiko stokos, tokio pobūdžio veiklos jų nedomina), tačiau nedalyvavimo priežastys sietinos ir su organizacijos strategija ir veiksmais (trūksta veiklų, nėra bendruomenės lyderių, informacijos stoka).

Tyrimu nustatyta, kad bendruomenės įgalinimu dalyvauti bioedukacinėse veiklose turėtų užsiimti saugomų teritorijų specialistai / gamtininkai arba specialųjį pasirengimą turintis asmuo – bioedukatorius. Veiklų organizatorius, atsižvelgdamas į bendruomenės interesus, turėtų derinti veiklų patrauklumą, įdomumą bei aktyvumą. Apibendrinus ekspertų nuomones, prieita prie išvadų, kad Jurbarko rajono X kaimo bendruomenėje sėkmingas rezultatas pasiekiamas, kai darbas vyksta komandoje ir kai kuo daugiau bendruomenės narių dalyvauja organizuodami veiklas. Itin reikšmingas bendruomenės bendradarbiavimas su gamtos mokslų srities specialistais, veiklų įvairumas ir tęstinumas bei lyderių iniciatyvumas.

Jurbarko rajono X kaimo bendruomenei siūlomos bioedukacinės veiklos orientuotos į aplinkos pažinimą ir vykdomos per gerų emocijų patirtį, maloniai praleistą laiką ir bendravimą. Tuo tarpu bendruomenėje reikėtų bioedukacinių veiklų sociokultūrinės animacijos kontekste – aktyvių veiklų (ekskursijų, žygių pėsčiomis, aplinkotyros užsiėmimų, švenčių gamtoje). Mažiausiai juos domina paskaitos ir seminarai ekologijos ir aplinkosaugos temomis.

Raktiniai žodžiai: kaimo bendruomenė, įgalinimas, bioedukacinė veikla.

SUMMARY

EMPOWERMENT OF COMMUNITY MEMBERS TO PARTICIPATE IN BIOEDUCATIONAL ACTIVITIES: IN RURAL COMMUNITY OF JURBARKAS REGION

In Lithuania there has been little interest in opportunities of the rural community to participate in the bioeducational activities, therefore, with the help of representative study, using the case analysis, the aim of this paper is to answer the following problematic issues: what do the members of the rural community of Jurbarkas region think about their participation in the bioeducational activities? What is the role of the bioeducational activities empowering the rural community of Jurbarkas region? In order to find out how to empower the rural community of Jurbarkas region to participate in the bioeducational activities, the empirical objects have been provided: to highlight the fundamental problems of organizing the bioeducational activities in the rural community. 129 members of the rural community of Jurbarkas region have participated in the survey, and 5 experts have been interviewed.

On the basis of the results of the study it can be stated that the rural residents have a mediocre community-driven connection. They are most commonly involved in cultural and leisure activities, a few of them are interested in the educational activities. The residents heavily get involved in bioeducational activities for personal reasons (the lack of time, they are not interested in this kind of activities), but the strategy of organisation and its operations are the reasons for not participating in them as well (the lack of activities, there is a lack of community leaders, the lack of information).

The study has established that the empowerment of community to participate in the bioeducational activities should be engaged by specialists of protected areas/naturalists or a special qualified person - bioeducator. The organizer of the activities, taking into account the interests of the community, should combine the attractiveness of the activities, the amusement and the activity. Summarizing the opinions of the experts, it is concluded that in the rural community of Jurbarkas region a successful result is achieved when work takes place in a team and when more members of the community are involved in organising activities. A particularly significant feature is the community's cooperation with experts in the field of natural sciences, the variety and continuity of the activities as well as the leaders initiative.

The bioeducational activities that are offered to the rural community of Jurbarkas region are focused on environmental awareness and are carried out through the experience of positive emotions, the pleasantly spent time and communication.

Keywords: rural community, empowerment, bioeducational activity.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Lietuvoje, kaip ir visose ES šalyse vyksta pokyčiai, apimantys ekonominę, socialinę ir kultūrinę veiklą. Dėl to ir kaimo bendruomenės sulaukia vis didesnio dėmesio. Atsižvelgiant į naujai kuriamas kaimo vietovių plėtros programas, būtina labiau telkti ir aktyvinti kaimo bendruomenes, – Lietuvoje 2010 metais įkurta vietos bendruomenių organizacijų sąjunga (LVBOS), kurios įkūrėjai yra Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga, Kauno bendruomenių centrų asociacija ir Vilniaus bendruomenių asociacija. Ši sąjunga skatina Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų plėtrą (<http://www.lvbos.lt/>). Todėl atkreipiamas dėmesys į tai, kad kaimo plėtros politika saugo gamtos išteklius, biologinę įvairovę bei regionų kultūrinį identitetą ateities kartoms (https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_lt).

Pastebima, jog auga būtinybė plėsti bendruomenes ir joms teikiamas socialines paslaugas. Šis ES regioninės politikos siekis verčia permąstyti socialinių paslaugų teikėjų vaidmenį, funkcijas ir šiai veiklai reikalingas kompetencijas. Lietuvoje kaimo bendruomenių gyventojų socialines problemas galėtų padėti spręsti socialinio darbo ir socialinės pedagogikos profesijų atstovai. Tačiau praktiškai edukacinį darbą bendruomenėje dabartiniu metu atlieka bendruomenių organizacijos, kurios įsikūrę miesto bei kaimo teritorijose (Misiūnienė, Sadauskas, 2015).

Pagrindinis kaimo bendruomenių veiklos Lietuvoje tikslas – skatinti gyventojus, kad jie stengtųsi pagerinti savo gyvenimo sąlygas, motyvuoti juos saviugdai ir kultūrinei saviraiškai, sustiprinti solidarumo bei bendruomeniškumo apraiškas, siekti užkirsti kelią socialinės atskirties plitimui. Siekiant kaimo vietovių vystymosi, būtina telkti ir aktyvinti kaimo bendruomenes (Aleksandravičius, Žukovskis, 2011). Kaimo bendruomenių organizacijų veiklos tikslų tyrimai (Pilipavičius, 2008) rodo, kad kaimo žmonės praranda bendrumo jausmą, o kasdienio gyvenimo rutina kuria uždara gyvenimo būdą. Todėl kaimiškosios bendruomenių organizacijos pirmiausia siekia išjudinti vietos gyventojus iš kasdienės rutinos, telkti juos bendrai veiklai, skatina patiems ieškoti kelių ir būdų spręsti savo ekonomines, socialines, aplinkosaugos, kultūrinio gyvenimo, švietimo problemas. Reikia surasti būdus ir formas, kuriais pasitelkus būtų įgalinamos bendruomenės veikti kaip „natūralios gyventojų socialinės jungtys“ (Aleksandravičius, Žukovskis, 2011). Vienas iš sėkmingos kaimo bendruomenės veiklos principų – atvirumas, mokymasis iš savo ir kitų veiklos patirties, gebėjimas prisitaikyti prie pasikeitusių gyvenimo sąlygų, lankstumas bei imlumas naujovėms. Tik vykdant kryptingą bendruomenės veiklą galima sėkmingai integruoti kaimo gyventojus į aktyvų dalyvavimą ekologinių-aplinkosauginių problemų sprendimų įgyvendinime.

Todėl kaimo bendrovėse reikalingi sociokultūrinės veiklos organizatoriai, kuriuos galima apibūdinti kaip bendruomenėje veikiančius asmenis, padedančius bendruomenės nariams kurti ir dalyvauti bendruomenės gyvenime, viešai reikšti savo problemas bei lūkesčius. Tokia veikla įtrauktų žmones į procesą, „kai jų pačių kūrybinė energija skatinama ir nukreipiama į bendrą tikslą“ (Žukienė, Mažeikienė, Dovydaitytė, 2007).

Lietuvos kaimo bendruomenės jau nuveikė didelį darbą, įgyvendindamos įvairius projektus bei edukacines programas. Aktyviai kuriamos ir įgyvendinamos įvairios „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės“. Nagrinėjant Lietuvos kaimo bendruomenių dalyvavimą veikloje, svarbūs internetiniai portalai. Vienas tokių portalų yra Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga (toliau – LKBS). LKBS siekia, kad Lietuvos kaimas būtų patrauklus ir saugus, gerėtų jo infrastruktūra, būtų gyvybingi žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės bei kitos veiklos sektoriai, sveika aplinka, išsaugotas bei puoselėjamas kraštovaizdis. LKBS vadovaujasi pagrindiniais ES kaimo vietovių plėtros strategijos principais, apimančiais integraciją, įvairovę, nenutrūkstumą ir vietinį savarankiškumą.

Mokslinis iširtumas. Kaimo bendruomenių dalyvavimo sociokultūrinėje veikloje problemas tyrinėjo L. C. Jonson (2003); V. Pilipavičius ir J. Vilkevičiūtė (2008); J. R. Šinkūnienė ir D. Savickaitė (2008); A. Aleksandravičius ir J. Žukovskis (2011); A. Čepienė (2011); I. Leliūgienė (2012); R. Mažeikienė (2015). Apie socialines, kultūrinės ir edukacines paslaugas teikiančių socialinio darbo organizatorių veiklą rašė K. Bobo, J. Kendall, & S. Max (2001); S. Asquith, C. Clark & L. Waterhouse (2005); I. Leliūgienė, R. Gailevičiūtė ir A. Bajorienė (2013); L. Žalimienė, D. Skučienė, J. Junevičienė ir A. Gataūlinas (2013); G. Gerikaitė, D. Manukian & N. Vaitiekienė (2014); Ch. Das, M. O’Neill & J. Pinkerton (2015); G. Misiūnienė ir J. Sadauskas (2015). Įgalinimo dalyvauti socioedukacinėje veikloje problemas plačiau nagrinėjo J. Ruškus, N. Mažeikienė, R. Naujanienė, Motiečienė R. ir D. Dvarionas (2013); I. Zaleckienė ir L. Žadeikaitė (2012).

L. Gvaldaitė (2009) lyginusi Lietuvos ir Lombardijos (Italijos) regiono savivalbos grupių patirtis, išryškino individualų ir bendruomeninį įgalinimą, kaip veiksmingą pagalbos asmeniui ir bendruomenės plėtotės strategiją. Minėtos autorės tyrimas atskleidė, kad įgyvendinant įgalinimo strategijas prisidedama prie asmeninės žmogaus gerovės bei naujų socialinės pagalbos formų kūrimo. V. Vaišvilaitė (2016) analizavusi kultūros srityje dirbančių nevyriausybinų organizacijų vaidmenį pilietiškai įgalinant vietos bendruomenes Vilniaus mieste, nustatė, kad „galvojant apie miesto bendruomenių įgalinimą svarbu atsižvelgti į tai, jog patrauklesne laikoma pagalba, sukurianti prielaidas bendruomenei veikti „iš apačios į viršų“.

Tyrėjai, analizuojantys sociokultūrinius pokyčius, pastebi, kad kaimo bendruomenių įgalinimas dalyvauti bioedukacinėje veikloje – mažai tyrinėtas reiškinys. Manytina, kad įvertinus

kaimo bendruomenės narių požiūrį į gamtosauginę veiklą, galima būtų išsiaiškinti tokios veiklos kaimo bendruomenėje tobulinimo galimybes bei pateikti rekomendacijų, kaip įtraukti kaimo bendruomenę į bioedukacines veiklas. Bioedukatorius aktyvina bendruomenę aplinkosauginei veiklai, ugdo visuomenėje etinę atsakomybę, tvarų ir holistinį požiūrį į aplinką.

Taigi, Lietuvoje kol kas mažai domėtasi, kaip kaimo bendruomenės įgalinti dalyvauti bioedukacinėje veikloje, sprendžiant gamtosaugines problemas. Todėl šiuo tyrimu, pasitelkiant Jurbarko rajono X atvejį, siekta išsiaiškinti, kas lemia kaimo bendruomenės į(si)traukimą į bioedukacines veiklas.

Mokslinę problemą atspindi **probleminiai klausimai**:

1) ką patys Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės nariai mano apie jų dalyvavimą bioedukacinėje veikloje?

2) koks yra bioedukacinių veiklų vaidmuo įgalinant Jurbarko rajono X kaimo bendruomenę?

Tyrimo objektas – kaimo bendruomenės įgalinimas dalyvauti bioedukacinėje veikloje.

Hipotezė – Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės organizuojamos bioedukacinės veiklos sėkmę lemia bendruomenės tradicijos ir ryškių lyderių, veikiančių gamtos srityje, iniciatyvos.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kaip įgalinti Jurbarko rajono X kaimo bendruomenę dalyvauti bioedukacinėje veikloje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Numatyti teorines prielaidas, kaip įgalinti bendruomenės narius dalyvauti bioedukacinėje veikloje.

2. Išryškinti bioedukacinės veiklos organizavimo Jurbarko rajono X kaimo bendruomenėje esmines problemas.

3. Išsiaiškinti bioedukacinių veiklų poreikį Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės sociokultūrinės animacijos kontekste.

4. Įvertinti bioedukacinių veiklų pasiūlą Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės veikloje.

Tyrimo metodologija. Darbe vadovautasi J. Dewey *ugdančio patyrimo teorija* ir J. Piaget *konstruktyvistine ugdyimo(si) filosofine koncepcija*. J. Dewey idėjas plačiau nagrinėjusi S. Kairė (2013, p. 38) pastebi, jog svarbu tai, kad nors asmens patyrimai skiriasi turinio detalėmis, tačiau jie visada turi tą patį modelį, nes, kaip teigia J. Dewey (1980), „kiekvienas patyrimas yra gyvos būtybės sąveikos su kuria nors ją supančio pasaulio dalimi rezultatas“. Reikia suprasti, kad asmens patyrimas kaip nuolatinis procesas, kuriame „gyvos būtybės ir aplinkos sąlygų sąveika“ yra neatskiriami. Šie principai atskleidžia mokymo(si) per ugdantį patyrimą esmę, kai kiekvienas

asmuo patyrimo metu nuolat susiduria su įvairiomis, nuolat kintančiomis situacijomis. Tai moko ieškoti reikiamų sprendimų.

Veikla bendruomenėje laiduoja galimybes mokytis aktyvios veiklos pagrindu ir formuotis besimokančiojo patirčiai. Konstruktyvistinio mokymo(si) šalininkų formuotas požiūris į mokymąsi principas – patirtimi pagrįsto žinojimo kūrimas, kuriame žmogus aktyviai dalyvauja. Konstruktyvizmas edukacinėje veikloje reiškia, jog mokymasis yra susijęs su aplinka, kurioje reiškiasi aktyvi veikla. Mokymasis negali būti atskirtas nuo kasdieninio gyvenimo ir patirties, mokymosi procesas turi skatinti mąstymo, jausmų ir veiklos integraciją (Jucevičienė, 2005).

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir apibendrinimas, dokumentų analizė, anketinė apklausa, ekspertų interviu.

Mokslinės literatūros ir informacijos šaltinių, strateginių bei švietimo dokumentų analizė naudota išsiaiškinti bioedukacijos sampratą bei apibrėžti bioedukacijos srities veiklų vaidmenį vietos bendruomenės įgalinimo procese. Kiekybiniam tyrimui pasirinkta vietos bendruomenės anketinė apklausa (popierinis variantas), tyrimo duomenys apdoroti Microsoft Office Excel programa.

Kokybiniame tyrime, kuriuo aiškintasi, ar yra Jurbarko rajono X kaime bioedukacinių veiklų, ar jose dalyvaujama, kaip bendruomenės narius įgalinti dalyvauti ir kokios naudos patys nariai ir bendruomenė iš to gautų, naudotas ekspertų interviu. Interviu rezultatai apibendrinti išskiriant kategorijas ir subkategorijas bei pateikiant įrodančius teiginius.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Anketinėje apklausoje dalyvavo 129 Jurbarko rajono X kaimo gyventojai; interviu – 5 ekspertai: bendruomenės pirmininkas, kaimo seniūnas, mokyklos direktorė, kaimo bendruomenės tarybos narė, kultūros centro direktorius.

Tyrimo etapai:

Pirmajame etape (2016 m. birželio – gruodžio mėn.), vykdoma pedagoginės, filosofinės, metodinės literatūros, nacionalinių ir tarptautinių strateginių, švietimo dokumentų analizė, numatant teorines prielaidas, kaip įgalinti bendruomenės narius dalyvauti bioedukacinėje veikloje.

Antrajame etape (2017 m. gruodžio – vasario mėn.), parengiami tyrimo instrumentai.

Trečiajame etape (2017 m. kovo – gegužės mėn.), atliekamas empirinis tyrimas. Taikyti kiekybinio ir kokybinio tyrimo metodai. Kiekybinio tyrimo tikslas – ištirti Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės poreikį dalyvauti bioedukacinėse veiklose, taikant anketinę kaimo bendruomenės apklausą. Kokybinio tyrimo tikslas – ištirti Jurbarko rajono X kaimo bendruomenėje vykdomas bioedukacines veiklas ir jų reikšmę bendruomenės įgalinimo procese.

Ketvirtajame etape (2017 m. kovo – gegužės mėn.), analizuoti ir apibendrinti tyrimo duomenys. Tyrimo duomenys apdoroti statistiškai, naudojant Microsoft Office Excel programą.

Penktajame etape (2017 m. gegužės mėn.), atlikta duomenų interpretacija, parengtos išvados ir rekomendacijos.

Darbo naujumas, teorinis ir praktinis reikšmingumas. Šis mokslinis tiriamasis darbas galėtų pasitarnauti vietos bendruomenėms bei organizacijoms, veikiančioms bioedukacijos srityje, siekiant bendruomenės įgalinimo tikslų bei plėtojant gamtamokslinį, ekologinį-aplinkosauginį švietimą. Parengtos išvados ir rekomendacijos gali padėti organizuoti vietos bendruomenių veiklas ir siekti bendruomeniškumo skatinimo tikslų. Tyrimo rezultatais bus galima remtis siekiant tobulinti priemones bioedukacinėms veikloms plėtoti.

Darbo struktūra: Magistro baigiamąjį darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, du skyriai, diskusija, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai. Pirmajame skyriuje, remiantis moksline literatūra, išanalizuoti bendruomenės narių įgalinimo dalyvauti bioedukacinėje veikloje teoriniai pagrindai, atkreipiant dėmesį į bioedukacinės veiklos organizavimo bendruomenėje probleminius aspektus. Antrajame skyriuje pristatyta tyrimo metodika ir organizavimas ir analizuojami empirinio tyrimo rezultatai. Viso darbo apimtis be priedų – 72 puslapiai.

Pagrindinės sąvokos

Bioedukacinė aplinka – natūrali gamtinė biologinė parko (ar kitos žalios erdvės) aplinka, kurioje sinergetiškai sąveikauja edukaciniai subjektai bei lokalaus pobūdžio procesai (Ališkevičiūtė, 2015).

Bioedukacija – tai pedagogikos metodas skirtas tradicinio ir patyriminio ugdymo(si) skirtingose gamtinėse aplinkose sąveikai (pagal Skärbäck, 2012; Pettersson, 2014)

Bioedukacinė programa – iš anksto apibrėžtos formaliojo arba neformaliojo bioedukacijos (arba ugdymo(si) gamtoje) veiklos realizavimo (įgyvendinimo) planas, struktūruotas aprašymas, kurio paskirtis laiduoti bioedukacijos realioje aplinkoje dermę, tęstinumą, kokybę siekiant išbaigto rezultato visose šalies gamtos mokyklose, parkuose ir kt. (Pettersson, 2014; 2015; Sætermo, 2013; Bitinas, 2011 ir kt.)

Bioedukatorius – 1. Bioedukacinės programos kūrėjas, įgyvendintojas. 2. Asmuo, gamtinėje realioje aplinkoje ugdantis pagal formaliojo arba neformaliojo švietimo programas. 3. Bioedukacijos proceso dalyvis, vadovaujantis bioedukacinės programos turiniui įsisavinti skirtai besimokančiųjų veiklai (Ališkevičiūtė, 2015).

Įgalinimas – procesas, kurio metu yra padidinamos žmonių ar bendruomenės galimybės turėti savo gyvenimo kontrolę ar jo kūrimą, dalyvavimą sprendimuose, liečiančiuose jų gyvenimą (Kreisberg, 1992).

Bendruomenė – tai žmonių grupė, kuri dalijasi ta pačia erdve, panašiomis patirtimis ir (arba) panašiais interesais, siekia bendrai suformuluotų tikslų (Aleksandravičius, Žukovskis, 2011).

Sociokultūrinė animacija – aktyvi veikla, kurios metu stengiamasi patenkinti individo poreikius įtraukiant į bendruomeninę veiklą (Leliūgienė, 2011).

Socialinis dalyvavimas – buvimas aktyviu nariu visuomenės ir bendruomenės gyvenime. (Čepienė, 2011). Socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje įtraukia individą į įvairiapusę veiklą. Dalyvavimas apima sprendimų priėmimą, savarankiškumą, bendrą dalyvavimą bendruomenė veikloje.

1. BENDRUOMENĖS NARIŲ ĮGALINIMO DALYVAUTI BIOEDUKACINĖJE VEIKLOJE TEORINĖS PRIELAIIDOS

1.1. Bioedukacinės veiklos samprata

Siekiant apibrėžti, kas tai yra bioedukacinė veikla, reikia išsiaiškinti edukacijos sampratą, kuri kilusi iš žodžio edukologija. Edukologija [lot. *eduko* – išvedu, ugdau + gr. *logos* – mokslas] – ugdymo mokslas. Jis susideda iš pedagogikos (vaikų ir jaunimo ugdymo mokslo). Edukologija turi daug kitų ugdymo mokslo šakų (Jovaiša, 2007, p. 62). *Bio* [gr. *bios* – gyvybė, gyvenimas] yra sudurtinių žodžių pirmoji dalis, reiškianti sąsają su gyvenimu. Tai galima sieti su biografija, gyvybės procesais (pvz., biosfera, „biologinis“, biokatalizatorius) (<http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Bio&wid=2628>).

Vakarų Europoje edukacija suprantama kaip formalus ir neformalus mokymas(is) visą gyvenimą. Formalus lavinimas(is) siejamas tradiciškai su mokykla, o neformalus – su muziejumi ir kitomis institucijomis, reiškianiais, kurie siekia edukacinių tikslų (Žukienė, Mažeikienė, Dovydaitytė, 2007, p. 77).

Į klausimą, kas yra bioedukacija, galima atsakyti, jog tai yra „pedagogikos metodas skirtas tradicinio ir patyriminio ugdymo (si) skirtingose gamtinėse aplinkose sąveikai“ (Ališkevičiūtė, 2015, p. 10). Gamtinė aplinka tapatinama su žaliaja mokymosi aplinka, kuri atitinka sąvokai žalioji ugdymosi aplinka. Žalioji mokymosi aplinka apibrėžiama kaip „natūrali gamtinė mokymosi aplinka mokyklos ar kitoje teritorijoje, gamtoje, kurioje sinergetiškai sąveikauja edukaciniai subjektai bei globalaus ir lokalaus pobūdžio procesai“ (www.esparama.lt).

Bioedukaciją galima apibrėžti kaip pedagogikos metodą, skirtą tradicinio ir patyriminio ugdymo(si) skirtingose gamtinėse aplinkose sąveikai (Skärbäck, 2012; Pettersson, 2014). Plačiaja prasme bioedukacija suprantama kaip ugdymas/sis gamtoje (Pettersson, 2014; Athamn ir Monroe, 2015; Sætermo, 2013; Bitinas, 2011 ir kt.).

Bioedukaciją taip pat galima sieti su darniu vystymusi, kuris suprantamas kaip geresnė gyvenimo kokybė tiek šiai, tiek ir būsimosioms kartoms. Tai padeda saugoti ir gerinti gamtinę aplinką. Aplinkos būklės gerinimas skirtas dabar ir ateityje tenkinti pagrindinius piliečių poreikius užtikrinant aukštą bendrą gyvenimo kokybę (Mikalauskiene, 2014).

Daugiau informacijos apie bioedukaciją suteikia švedų mokslininkai ir tyrėjai. E. Skärbäck (2010) atliko tyrimą Švedijos Žemės ūkio mokslų universitete. Buvo tiriamas žalios spalvos poveikis. Profesorius aptarė žaliuojančių parkų poveikį tiek darbo, tiek ir laisvalaikio metu. Nustatyta, kad aplinka turi įtakos vaikams, augantiems įvairiose vietose, kadangi smegenys nuo mažens formuojama motorinius įgūdžius.

Siekiant šviesti gyventojus ir ugdyti jų savimone, kuriamos bioedukacinės programos, kurios iš anksto apibrėžiamos formaliojo arba neformaliojo bioedukacijos veiklos realizavimo (įgyvendinimo) planas ar struktūruotas aprašymas. Tokiu būdu laiduojama bioedukacijos realioje aplinkoje dermė, tęstinumas, kokybiškas išbaigtas rezultatas visose šalies gamtos mokyklose, parkuose, gyvenvietėse ir kt. (Pettersson, 2014; Athamn, Monroe, 2015; Sætermo, 2013).

Galima teigti, kad bioedukacija – mokymasis iš patirties ir besimokančiojo aktyvus dalyvavimas. Kuriant kokybiškas bioedukacines programas, išskirtos trys pagrindinės supratimo tendencijos:

- besimokančiųjų poreikių tenkinimo priemonė,
- visuomenės integracijos metodas,
- protingojo regiono aukščiausias socialinės interakcijos faktorius (Pettersson, 2014; Stähle, 2014).

J. A. Athman ir M. C. Monreo (2015) pateikė penkis kokybiškos bioedukacinės programos elementus (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. **Kokybiški bioedukacinės programos elementai** (sudaryta pagal Athman ir Monreo, 2015)

Elementas	Paskirties kryptis
Reikšmingumas	organizacijos misijai, edukaciniams uždaviniams, kasdieniniam besimokančiojo gyvenimui
Įtraukimas nuo programos pradžios iki pabaigos	suinteresuotų šalių (besimokančiųjų, mokyklų, nevyriausybinių organizacijų (NVO), užsienio partneriai ir pan.)
Stiprinimas	besimokančiųjų gebėjimų, sprendžiant gamtosaugos problemas, asmens egzistencijos, pilietiškumo jausmo
Inkorporavimas (įjungimas)	tikslingų, subalansuotų perspektyvų bei tarpdisciplininių aspektų
Vertinimas	tinkamų programos priemonių

Apibendrinant kokybiškus bioedukacinės programos elementus matyti, kad jos kuriamos plačiu mastu. Pirmiausia numatomas reikšmingumas, toliau vyksta įtraukimas, stiprinimas ir įjungimas. Galiausiai įvertinamos tinkamos programos priemonės.

Kalbant apie ugdymo programas, remiantis G. Strazdiene (2014), išskirti keturi ugdymo(si) programos kokybės požymiai:

- 1) mokymosi proceso įvairovė,
- 2) aplinkos suvokimas,
- 3) patirties įgijimas

4) komandinis darbas.

Pagal šiuos požymius daroma išvada, kad bioedukacinis ugdymas(is) vyksta įvairinant mokymosi procesą, kuriam būdingas realizmas, teorinių žinių pritaikymas praktikoje, mokymasis bendradarbiaujant, dalijamasis įgyta patirtimi su kitais, ugdomas pasitikėjimas savo jėgomis, įgyjama daugiau patirties. Visa tai padeda kurti ir įgyvendinti realią sociokultūrinę aplinką (Strazdienė, 2014).

Galima teigti, kad bioedukacinės veiklos atsiradimą paskatino pokyčiai visuomenėje. Pirmiausia, šių dienų vartotojiškos visuomenės gyvenimas, kai siekiama naujos, greitai kintančios situacijos, reikalaujančios kompleksinio sprendimo, naujų žinių ir supratimo, įvairių gebėjimų. Darni švietimo plėtra skatina pažinti aplinkinį pasaulį. Informacinės technologijos daugeliu požiūrių palengvino žmogaus aplinkos pažinimą, tačiau kartu ir atitraukė nuo gamtos. Todėl „šių laikų žmogui svarbu įgyti gebėjimų, kaip naudotis gamtos pasaulį aiškinančiomis žiniomis, atsakyti į klausimus, kylančius tiriant aplinką, suprasti žmogaus veiklos sukeltus gamtos pokyčius ir imtis asmeninės atsakomybės dėl aplinkos išsaugojimo, kaip tausoti savo ir kitų žmonių sveikatą, ieškoti įrodymais pagrįstų išvadų bei sprendimų (Motiejūnaitė, Makarskaitė-Petkevičienė, 2012, p. 2). Taigi visuomenės gamtamokslinių kompetencijų ugdymas bei tobulinimas gali būti siejamas su bioedukacine veikla.

Apibendrinant galima teigti, kad bioedukacinės veiklos samprata prasideda nuo edukacijos, kas reiškia ugdymą. Bioedukacija jungia ugdymo ir gamtos mokslus, todėl ją galima apibūdinti kaip ugdymą/si gamtoje. Svarbu tinkamai planuoti ir įgyvendinti bioedukacinę veiklą, kuri turėtų vykti natūralioje gamtinėje mokymosi aplinkoje. Geriausi rezultatai pasiekiami bendradarbiaujant su besimokančiais ir su visuomene.

1.2. Bendruomenės narių veiklos analizė

Bendruomenės socialinis dalyvavimas kaip pageidautina veikla įtraukta į mūsų šalies norminius teisės aktus ir bendruomenės vystymo projektus. Kadangi, viešosios teisės požiūriu, bendruomenių veikla siejama su tam tikros vietos gyventojų viešaisiais poreikiais ir interesais, toliau analizuojami kaimo bendruomenės ypatumai.

1.2.1. Kaimo bendruomenės ypatumai

Teisės aktai apibrėžia bendruomeninės organizacijos juridinį statusą. Vietos savivaldos įstatymas (1994, 2 str.) nurodo, kad bendruomeninė organizacija – „asociacija, kurios steigėjai ir nariai yra gyvenamosios vietos bendruomenės (jos dalies ar kelių gyvenamųjų vietovių)

gyventojai (jų atstovai) ir kurios paskirtis – per iniciatyvas įgyvendinti viešuosius interesus, susijusius su gyvenimu kaimynystėje. Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatyme (2002, 2 str.) teigiama, kad kaimo bendruomenė – „kaimo teritorijoje gyvenantys žmonės, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais“.

A. Aleksandravičius ir J. Žukovskis (2011, p. 3) apibendrina įvairių mokslininkų bendruomenės sampratą. Jų teigimu, „bendruomenės“ sąvokoje telpa ir kitos įvairios sampratos, kurių susiformavimą lėmė įvairių laikotarpių sąlygos ir veiksniai. Tačiau išlieka pagrindinis vienijantis ryšys – „bendras“ ir „bendrija“ (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. **Chronologinis sampratos „Bendruomenė“ ir „Kaimo bendruomenė“ pokytis**
(Aleksandravičius, Žukovskis, 2011, p. 5)

Eil. nr.	Samprata	Šaltinis
1.	Kolektyvinio žmonių bendravimo forma	Lietuviškoji tarybinė enciklopedija, 1977.
2.	Gamybiniais ir kitais santykiais susijęs gyvenimas, kolektyvas	Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 1993.
3.	Tarpusavio sąveika, sudėtingi, įvairialypiai žmonių kontaktai, atsirandantys iš bendros veiklos poreikių. Ji apima keitimąsi informacija, bendros sąveikų strategijos parengimą, kito žmogaus suvokimą ir supratimą	Psichologijos žodynas, 1993.
4.	Tai konkrečios savivaldybės gyventojai, susiję savivaldos teisiniais santykiais	LR Vietos savivaldos įstatymas, 1994.
5.	Žmonių grupė, turinti bendras institucijas, bendrą grupės narių patirtį, galinti palaikyti tarpusavio ryšius	Baršauskienė, Leliūgienė, 2001.
6.	Kaimo teritorijoje gyvenantys žmonės, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais	LR Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas, 2002.
7.	Kaimo vietovės gyventojų grupė, turinti bendrų ūkinių, socialinių bei humanitarinių tikslų ir siekianti juos įgyvendinti savivaldžiomis koordinuotomis priemonėmis, atskirais atvejais ir kooperuotais ištekliais	Aleksandravičius ir kt., 2004.
8.	Savivaldybės nuolatiniai gyventojai, bendrais viešaisiais poreikiais, interesais ir savivaldos teisiniais santykiais susieti su savivaldybės taryba ir kitais viešojo administravimo funkcijas atliekančiais savivaldybės subjektais.	LR Vietos savivaldos įstatymas, 2008.
9.	Kaimo bendruomenė – kaimo teritorijoje gyvenantys žmonės, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais.	LR Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas, 2008

Apibrėžimai rodo, jog bendruomenei palanku formuotis kompaktiškoje žmonių grupėje. Tokia grupė gali būti savivaldybėje ar seniūnijoje, o jų teritorijoje kurtis kelios nepriklausomos bendruomenės. Lietuvos įstatymai nedraudžia kiekvienam kaimui turėti savo bendruomenę.

G. Misiūnienės ir J. Sadausko (2015, p. 101) nuomone, „tradiciškai kaimo bendruomenė yra suvokiama kaip gana darni socialinė grupė, išlaikanti tradicijas, nusistovėjusias normas ir vertybes“. Kiek kitoks yra funkcinis požiūris į kaimo bendruomenę, kuris siejamas su tam tikru socialiniu sąveikos procesu, išplečiančius tarpusavio bendruomenės narių priklausomybę. Manoma, jog kaimo bendruomenei reikia įsteigti jai atstovaujančią instituciją, pavyzdžiui, kaimo bendruomeninę organizaciją.

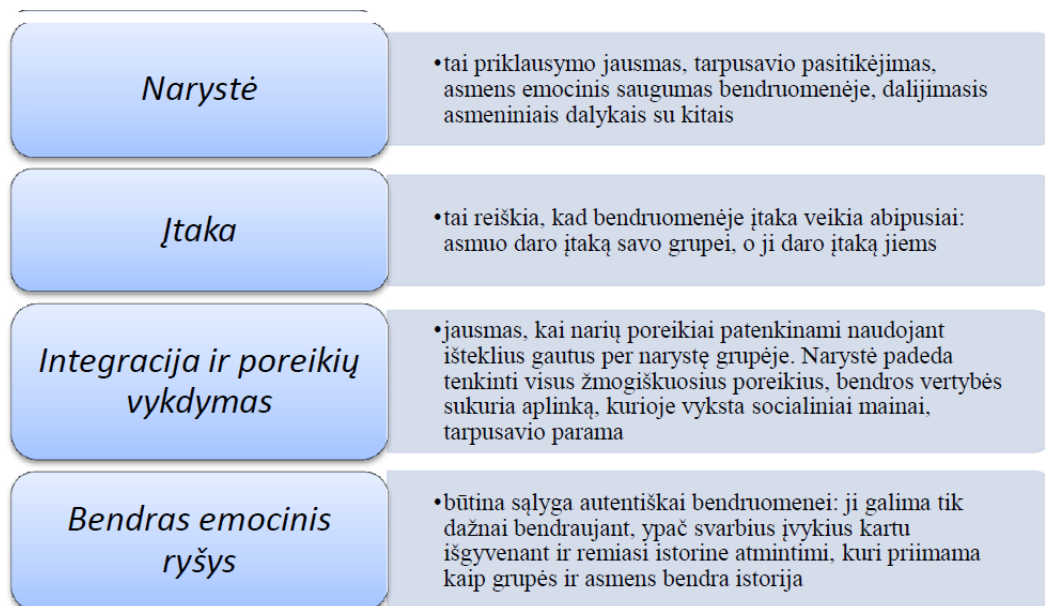
Kaimo bendruomenės sąvoką analizuojantys mokslininkai (Pilipavičius, Vilkevičiūtė, 2008; Atkočiūnienė, 2008; Aleksandravičius, Žukovskis, 2011) ją apibrėžia skirtingai. Apskritai bendruomenės sąvoka dažniausiai analizuojama kaip žmonių tam tikrų savybių ir tarpusavio santykių apibūdinimas.

G. Misiūnienės ir J. Sadausko (2015, p. 102) nuomone, kaimiškųjų bendruomenių organizacijų terminas paaiškina kaimo bendruomenės ir bendruomeninių organizacijų esminius skirtumus. Į kaimiškąsias bendruomenės organizacijas buriasi tik dalis kaimo bendruomenės aktyvių žmonių. Jie turi bendrą vertybių ir siekia bendrai įgyvendinti konkrečius veiklos tikslus. Kaimo bendruomenės nariai steigia nevyriausybinės organizacijas, kurios savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos įstatymais ir organizacijos įstatais. Tuo remiantis, kaimiškosios bendruomenės organizacijos apibrėžiamos kaip dalies kaimo bendruomenės narių įsteigtas savarankiškos nevyriausybines organizacijos, siekiančios gyvenimo pagerėjimo kaimo bendruomenėse. Svarbu tai, jog į šių organizacijų veiklą gali įsitraukti visi kaimo bendruomenės nariai.

Kaimo bendruomenės sąvoka apima teritoriją ir toje teritorijoje gyvenančius individus. Taip pat į šią sąvoką įeina veikiančios institucijos bei sąveika tarp individų ir socialinių struktūrų. Paprasčiau tariant, tai tiesiog kaimo teritorija su savo gyventojais ir jų socialiniais santykiais, bendromis institucijomis, istorija bei tradicijomis. Manoma, jog kaimo bendruomenės net nereikia kurti, kadangi apibrėžtoje teritorijoje ji egzistuoja pati savaime. Galima steigti pačią save atstovaujančių organizacijų. Taigi, kaimo bendruomenė – tai tame kaime gyvenantys žmonės, o jų kaimo bendruomeninė organizacija – įteisinta jų veiklos forma (Misiūnienė, Sadauskas, 2015, p. 102).

A. Abromaitytė (2013) analizuodama bendruomeniškumo faktorius išskiria McMillan ir Chavis (1986) bendruomeniškumo jausmo elementus, kurie būdingi bendruomenės nariams (žr. 1 pav.). Šie bendruomeniškumo jausmo elementai leidžia suvokti bendruomenės prasmės

buvimą. Dalyvavimas bendruomenėje aiškinamas per tam tikrus jausmus, kurie leidžia daryti prielaidas, ko kiekvienas tikisi iš bendruomenės ir dalyvavimo joje.

1 pav. Bendruomeniškumo jausmo elementai pagal McMillan ir Chavis (cit. Abromaitytė, 2013, p. 14)

Apibendrinant galima teigti, kad kaimo bendruomenė apibūdinama kaip atskiros vietovės gyventojų grupė, kuri turi bendrą tikslų ir siekia juos įgyvendinti teisinėmis priemonėmis. Kaimo bendruomenės žmonės siekia bendrą tikslų, remdamiesi juos siejančiu bendruomeniškumu. Kaimo bendruomenėms būdingas kompaktiškumas.

1.2.2. Socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje

Bendruomenė, sukūrusi bendruomeninę organizaciją, įgalina lyderius teisėtai veikti ir atstovauti vietos gyventojų interesams visais lygmenimis – vietos, regiono, nacionaliniu ar tarptautiniu (Misiūnienė, Sadauskas, 2015, p. 102).

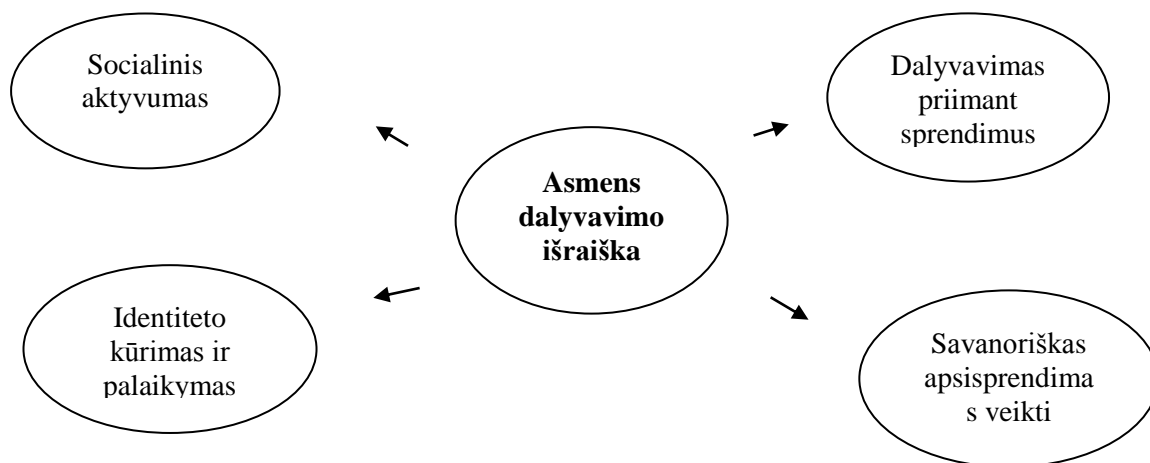
Bendruomeninės veiklos funkcionalumas, V. Pilipavičiaus ir J. Vilkevičiūtės (2008, p. 122) nuomone, apibrėžiamas atsinaujinimo veiksniais, kai įgaunamas ir išsaugomas konkurencinis pranašumas. Funkcionalumas, kaip nuolatinis atsinaujinimas, atvirumas pokyčiams, vertybių ir vertingumų ryškinimas, pasireiškia strateginio planavimo procese, kurį sudaro:

- komunikacija – tai integracijos procesas, bendrinimo/si veiksnys, skirtas pasinaudoti galimybėmis;

- motyvacija ir įsipareigojimai – tai vienas iš organizacijos atsinaujinimo instrumentarijų, kai nuolat atnaujinamas problemų sąrašas, užtikrinant, kad jos būtų žinomos visiems gyventojams ir imamasi šias problemas spręsti;
- stebėseną ir kriziniai taškai – tai pasitikėjimo formavimas, kai tam tikrose situacijose neieškoma kaltų dėl susidariusios būklės, o pasinaudojama galimybe išvengti krizių;
- galimybės ir informacija – tai aplinkos tyrimas, gebėjimas pasinaudoti galimybėmis, koreguojant strateginius sprendimus;
- kultūra – tai elgsena ir veiksmas kritiniais laikotarpiais, kai gyventojai didžiuojasi savo gyvenamąja vieta ir šalimi bei pagarbiai žiūri į žmones, su kuriais gyvena kartu ir svarsto ateities perspektyvas.

A. Čepienė (2011, p. 125) socialinį dalyvavimą apibrėžia kaip buvimą aktyviu nariu visuomenės ir bendruomenės gyvenime. Bendrai socialinio dalyvavimo aspektas grindžiamas tuo, kad „kiekvienas visuomenės narys turi tas pačias teises, galimybes ir sąlygas priklausyti tai visuomenei ir dalyvauti jos gyvenime“. Asmens aktyvumas ir atvira bendruomenė įvardijami kaip bazinės socialinio dalyvavimo sąlygos. Toliau išskiriamos kitos socialinio dalyvavimo sudėtinės dalys: 1) galimybės priimti sprendimus; 2) savarankiškumas; 3) dalyvavimas savo bendruomenės, miesto, miestelio gyvenime.

Asmens dalyvavimą bendruomenės veikloje galima išreikšti įvairiai (žr. 2 pav.).

2 pav. Asmens dalyvavimo visuomenės veikloje išraiškos
(sudaryta remiantis Čepiene, 2011, p. 125)

Visavertį moralinį dalyvavimą socialiniame gyvenime galima sieti su aukščiausia savęs tobulinimo forma. O tokio dalyvavimo galimybės sukūrimas jau gali būti siejamas su liberalios visuomenės tikslu. Individą ir socialinę bendruomenę, kurioje jis funkcionuoja, sieja abipusis

ryšys. Visuomenės nariai turėtų bendrauti kaip moraliniu požiūriu lygūs asmenys. Socialinis dalyvavimą galima apibūdinti ir kaip individo dalyvavimą grupių veikloje už šeimos ir darbo ribų. Aprėpdamas formalius ir neformalius socialinius vaidmenis, įsitraukimą į įvairias bendruomenines veiklas ir visuomeninį gyvenimą, socialinis dalyvavimas yra daugialypis (Čepienė, 2011, p. 125).

Socialinis aktyvumas vertinamas pagal tai, kaip aktyviai asmuo dalyvauja formalių ir neformalių visuomenės grupių veikloje. Apie asmens socialinį dalyvavimą sprendžiama pagal jo studijas ar kursus darbovietėje, aktyvią visuomeninę ar savanorišką veiklą po darbo. Asmuo gali lankyti kitų organizacijų susitikimus, teatrą ar kiną, parodas, bažnyčią, sporto varžybas ir kt. Identiteto kūrimas ir palaikymas yra asmens savanoriškas apsisprendimas, keičiantis jo gyvenimą ir likimą. Visa tai yra būtina savanoriškai apsisprendžiant dalyvauti bet kokioje veikloje.

D. Rekis (2013, p. 243) socialinį dalyvavimą (angl. *social participation*) apibrėžia kaip buvimą aktyviu nariu visuomenės ar bendruomenės gyvenime. Socialinis dalyvavimas rodo sąmoningą individo įsitraukimą į grupės ir bendruomenės veiklą. Šis procesas lemia jo dalyvių neformalų įsipareigojimą bendruomenei arba dalyvių bendros naudos siekį, „suponuojamą asmens suvokimo, kad to neįmanoma ar netikslinga siekti individualiomis pastangomis“.

Dalyvavimas gali būti suprantamas ir kaip buvimas vyksmo dalimi, ir kaip asmens tapatumo ir savivokos vystymosi dalis. Mūsų darbai, veikla ar užsiėmimai parodo, kas mes esame. Dalyvaudamas žmogus mokosi naujų įgūdžių, formuoja tarpusavio santykius, o tam būtina sąveika su aplinkiniais. Bendruomenės socialinio dalyvavimo tikslą galima apibrėžti kaip bendruomenės gerovės gerinimą per suplanuotą pokytį. Socialiniame darbe tai reikštų ne tik profesinės kompetencijos panaudojimą socialinės gerovės gerinimui, bet ir bendruomenės narių potencialo didinimą (Čepienė, 2011).

Apibendrinant galima teigti, kad socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje įtraukia individą į įvairiapusę veiklą. Dalyvavimas apima sprendimų priėmimą, savarankiškumą, bendrą dalyvavimą bendruomenė veikloje. Tačiau vienas svarbiausių aspektų yra tas, kad individas turi dalyvauti savanoriškai.

1.2.3. Švietimo vaidmuo bendruomenės įgalinimo procese

Šiandieninėje kaimo bendruomenėje visuomenės švietimas, vykdomas įvairiomis formomis, skatinant geresnį žmonių supratimą apie įvairius iššūkius ir jų poveikį asmeniui, visuomenei, šaliai ir net visam pasauliui. LR Švietimo įstatyme (2003) įvardijami švietimo tikslai – ne tik ugdyti jaunąją kartą, bet ir stiprinti visos visuomenės galias užtikrinant darnią krašto ūkio, aplinkos ir žmoniškųjų išteklių plėtrą, vidinį ir tarptautinį ūkio konkurencingumą, nacionalinį saugumą ir demokratinės valstybės raidą, garantuoti tautos, krašto kultūros

tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą, nuolatinį jos vertybių kūrimą, puoselėti krašto atvirumą ir dialogiškumą.

Per nuolatinį mokymąs(is), užtikrinamos galimybės įgyti žinių apie pasaulio kaitą ir sugebėti tas žinias pritaikyti praktiškai. Be žinių įgijimo žmogus turi formuoti, kaip stipri, pilietiška, aktyvi asmenybė su stipriomis vertybinėmis nuostatomis. Atsižvelgiant į kaimo plėtros politiką ir jos suformuotus uždavinius, būtinas švietimo dėmesys nukreiptas į gamtos išteklių, biologinės įvairovės saugojimą, aplinkosaugos skatinimą. Vienas iš ES švietimo tikslų – „sukurti tokią Europą, kurioje kiekvienas galėtų pilnai vystyti savo gebėjimus ir jausti, kad gali prisidėti prie savo bendruomenės“ (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001).

Mokymasis visą gyvenimą yra pagrindinis dalykas, siekiant pilietiško, stiprinant visuomeninius ryšius ir didinant užimtumą. Švietimas veikia visas gyvenimo sritis, todėl daryti įtaką švietimui, užtikrinant mokymąsi visą gyvenimą siekiama sutelktomis visų galimų veikėjų pastangomis. ES ir Lietuvoje nevalstybinės organizacijos, tarp jų ir kaimo bendruomenės, tampa labai svarbiomis siekiant bendros atsakomybės už nuolatinį mokymąsi. Lietuvoje kaimo bendruomenių gyventojų socialines problemas padeda spręsti socialinio darbo ir socialinės pedagogikos profesijų atstovai. Tačiau praktiškai edukacinį darbą bendruomenėje dabartiniu metu atlieka bendruomenių organizacijos, kurios įsikūrę miesto bei kaimo teritorijose (Misiūnienė, Sadauskas, 2015).

Globalines aplinkos problemas akcentuojantį švietimą skatina Europos Taryba, kurios vienas iš švietimo srities numatytų prioritetų: atverti akis žmonėms, skatinti jų mintis apie globalaus pasaulio realijas, ir skatinti juos veikti (Council of Europe, Maastricht Global Education Declaration, 2002, <http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/ge/GE-Guidelines/GEguidelines-web.pdf>). Kita tarptautinė organizacija CONCORD akcentuoja vystomojo švietimo modelį, kuris remiasi prielaida: aktyvųjį mokymosi procesą pagrįsti bendradarbiavimo, solidarumo, lygybės ir atskirties mažinimo vertybėmis (CONCORD, Statement on Development Education and Awareness Raising, November 2004, http://www.deeep.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=55).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, <http://lietuva2030.lt/images/stories/2030.pdf>) kaip vieną iš kuriamos strategijos uždavinių numato: ugdyti visuomenės ekologinę savimone, skatinti tausojantį vartojimą ir atsakingą požiūrį į ūkio plėtrą. Lietuvos valstybė strateginiame pažangos plane akcentuoja aktyvių ir atsakingų piliečių ugdymo svarbą, kurie prisidėtų ne tik prie Lietuvos, bet ir prie pasaulio pažangos kūrimo.

I. Augutienė, Z. Baltrėnienė (2014) vertindamos globaliojo švietimo svarbą, teigia, kad itin svarbiu uždaviniu tampa aktyvaus piliečio veiklos skatinimas, siekiant sustiprinti kritinio

mąstymo įgūdžius bei sustiprinti pagarbą aplinkai, kurioje jis gyvena. Autorių teigimu, bendruomenė turėtų daugiau dėmesio skirti švietimui, kuris padėtų plėtoti asmens bendrąsias kompetencijas, kurios gali būti pritaikomos įvairiose gyvenimiškose situacijose. Bendruomenės švietimas orientuotas į mokymosi visą gyvenimą principą, kuris skatintų visapusišką asmenybės ugdymą(si) pasitelkiant tradicinius ir inovatyvius mokymo(si) metodus. Tam galima pasitelkti didelę edukacinių metodų įvairovę: metodai paremti dialogu, klausinėjimu, bendradarbiavimu, aktyviu įtraukimu, besimokančiųjų poreikiais. Kaimo bendruomenė dalyvaudama švietimo veikloje galėtų įveikti žinių ir gebėjimų stoką, trukdančią plėtoti bendruomenės veiklą ir užtikrinti šios veiklos kokybę.

P. Faire (1970) išplėtojo įgalinančio švietimo modelį (angl. *The Empowerment Education Model*), vykdydamas suaugusiųjų švietimo programas Brazilijoje. Šis modelis vadovaujasi pagrindine prielaida, kad „įgalinantis švietimas yra procesas, kuriam būdingas klausymasis, dialogas, kritinis mąstymas ir reflektyvus veiksmas“ (Jennings ir kt., 2006, 37). Kaip vieną iš įgalinančio švietimo pavydžių įgalinančio švietimo atstovai išskiria procesą, kurio metu jaunas žmogus ir sveikatos programoje dalyvaujantis ligoninės pacientas bendrauja tarpusavyje, dalinasi gyvenimiška patirtimi. Po asmeninių interviu ir tarpusavio sąveikų su programos dalyviais, toliau gali vykti grupinės struktūruotos diskusijos apie rizikingo elgesio asmenines, socialines, teises, medicininės pasekmes bei veiksmų strategijas, padedančias dalyviams padaryti sveikesnius pasirinkimus.

Manytina, kad šį įgalinančio švietimo modelį galima pritaikyti bioedukacinėje plotmėje. Bendruomenės narių dalyvavimo tarpusavio sąveikose, refleksijų ir dialogų tikslas yra „sąveika tarp refleksijos ir veiksmų, kurių žmonės imasi, kad paskatintų individualią ir bendruomenės kaitą“ (Wallerstein, Sanchez-Merki, ir Velarde, 2005, p. 221). Įgalinančio švietimo modelis individo įgalinimą susieja su bendruomenės ar vietinės iniciatyvinės grupės organizavimu, pabrėždamas žinių ir įgūdžių, skatinančių žmones atlikti socialinį veiksma, plėtojimą (Jennings ir kt., 2006). Asmeninio, kolektyvinio ir politinio veiksmingumo išaugimas, skatinantis savo ir kitų asmenų teisių gynimą bei socialiai atsakingą elgesį yra švietimo įgalinimo proceso rezultatas. Klausydami patirtį turinčių ir tiesiogiai su konkrečia problema susidūrusių žmonių pasakojimų, dalyviai daugiau sužino apie paliesto reiškinių pasekmes.

Apibendrintai galima teigti, kad bendruomenės švietimas turi būti vystomas per dalyvių patirtinę ir praktinę veiklą, lanksčiai pritaikant metodų įvairovę ir techniką. Bioedukacinės veiklos turėtų orientuotis į žmonių įgūdžių, žinių ir vertybių formavimą ir plėtojimą, kurios reikalingos spręsti globalinėms problemoms, tai yra apimančias taikaus ir saugaus, teisingo, tolerantiško, darnaus pasaulio vystymąsi ir plėtojimą.

1.3. Bioedukacinės veiklos organizavimas

Vietos bendruomenės organizacijos palyginti retai įsitraukia į bioedukacinę veiklą. Viena iš priežasčių yra ta, kad trūksta asmenų, turinčių reikiamų kompetencijų ir žinių. Toks asmuo galėtų būti bioedukatorius.

1.3.1. Bioedukatoriaus vaidmuo kaimo bendruomenėje

Iki šiol buvo įprasta, kad įvairiapusę edukacinę bendruomenės narių veiklą organizuotų socialiniai darbuotojai. Jie yra pagrindiniai socialinių paslaugų teikėjai, padedantys individams, grupėms ir žmonių kolektyvams, kurie turi bendrų interesų arba priklauso tai pačiai geografinei vietai (Misiūnienė, Sadauskas, 2015, p. 106).

Sociokultūrinė veikla apima rekreacijos, švietimo ir auklėjimo, meno ir kultūros bei bendruomenės kūrimo sritis. Visų rizikos grupių asmenims socialiniai darbuotojai padeda prasmingai planuoti laisvalaikį, organizuoti savo kasdieninę kultūrinę veiklą, skatina asmenis ir grupes aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje, bendrai spręsti jų socialines problemas. Rekreacinės veiklos plėtojimo pagrindinės formos – animavimas bei aranžavimas. Animavimas suprantamas kaip paskata aktyviai dalyvauti veikloje, taigi animatorius – tai specialistas, kurio darbo tikslas – skatinti ir motyvuoti žmones, koreguoti pasyvų stebėjimą, ugdyti jų įgūdžius ir gebėjimus (Šinkūnienė, Savickaitė, 2008, p. 123). Apibendrinant galima teigti, kad kaimo bendruomenėse vykdomos įvairios edukacinės veiklos. Tačiau dažniausiai jos susiję su kultūra.

Kadangi ilgą laiką socialinės paslaugos bei joms skirti finansiniai ištekliai buvo sukonzentruoti savivaldybėms pavaldžiose institucijose, tai padarė neigiamą įtaką bendruomenės narių įsitraukimui į vietos problemų sprendimą. Todėl kaimo bendruomenių gyventojai tikisi, kad seniūnijų darbuotojai išspręs jų problemas, bet aiškaus supratimo, kaip tai turėtų būti padaryta, nėra. Tai reiškia, kad kaimo bendruomenės nariams būtina pagalba (Misiūnienė, Sadauskas, 2015, p. 105). Čia gali padėti sociokultūros animatorius – bioedukatorius.

E. Ališkevičiūtė (2015), apibrėždama bioedukatoriaus sampratą, įvardija bioedukatorių kaip asmenį, kuris kuria ir įgyvendina bioedukacines programas realioje gamtinėje aplinkoje ugdant pagal formaliojo arba neformaliojo švietimo programas arba kaip bioedukacijos proceso dalyvį, kuris vadovauja bioedukacinės programos turinio įsisavinimui skirtam besimokančiųjų veiklai. Bioedukatorius bendruomenėje gali veikti kaip sociokultūrinis animatorius, kuris atskleidžia ir skatina tam tikros bendruomenės galias, kad sustiprintų pačią bendruomenę ir paskatintų jos plėtrą. Jo veikla bendruomenėje turėtų būti suprantama ir priimama, kaip ir socialinė misija – bendruomenės savivokos ir pokyčių stimuliavimui gamtos saugos srityje.

Bioedukatoriaus veikla nukreipta į bendruomenės iniciatyvų atpažinimą, skatinimą, palaikymą ir koordinavimą. Taigi, bet kokia bioedukacinė veikla bendruomenėje turėtų kilti „iš apačios į viršų“, tai yra besiremianti ir skatinanti pačios bendruomenės iniciatyvas.

Vadovaujantis R. Žukienės, R. Mažeikienė, L. Dovydaitytės (2007) apibrėžtomis sociokultūros animatoriaus funkcijomis, galima numatyti ir bendruomenėje veikiančio bioedukatoriaus, kaip bendruomenės sociokultūros animatoriaus pagrindines funkcijas bioedukacijos srityje:

- Suvienyti bendruomenę aktualių aplinkosaugos problemų ar bendro veiksmų plano pagrindu;
- Lavinti ir vadovauti bendruomenės narių veiklai suteikiant jiems reikiamų įgūdžių ir žinių gamtos mokslų srityje;
- Atpažinti bendruomenės ar atskirų individų veikimo potencialą, bei suteikti tam tinkamą išraiškos formą.
- Nuolat skatinti ir sudaryti sąlygas bendruomenėms dalyvauti aplinkotyros ir gamtosaugos veiklose;
- Tobulinti egzistuojančių institucijų veiklą ir skatinti jų atvirumą pokyčiams bei prisitaikymą prie kintančių visuomenės poreikių;
- Mažinti bendruomenės narių ir visuomeninių institucijų atstovų pasipriešinimą pokyčiams;
- Skatinti bendradarbiavimą tarp visuomenės ir institucijų, saugomų teritorijų ir rezervatų specialistų.

Nepriklausomai kaip ir kur veikia bioedukatorius, reikia susirasti veiklos nišą, kuri atitiktų bendruomenės poreikius. Ieškant būdų kaip perprasti besimokančiųjų tapatybės suvokimą, ugdymosi vertę ir jo dėsningumus, būtina susitelkti ties besimokančiųjų poreikiais (Garškaitė, 2015). Bioedukatorius pasitelkia „geriausias ugdymo(si) praktikas“ per besimokančiojo poreikių patenkinimą ir realizavimą bendruomenėje, kas padidina bioedukacinės veiklos pridėamosios vertės svarbą ir populiarumą (Ališkevičiūtė, 2015).

Kalbant apie bendruomenėse veikiančius animatorius ir jų veiklos specifiką bei ypatumus, skiriami du pagrindiniai animatorių tipai (žr. 3 lentelę): 1) animatorius kaip lyderis, dažniausiai veikiantis pasyviose bendruomenėse, kurios fragmentuotos bei patiriančios kultūrinę atskirtį; 2) animatorius kaip derybininkas, veikiantis bendruomenėse, kurios turi veiklos ambicijų, tačiau turi vidinių bendruomenės veiklos problemų, pvz., kylančių konfliktų.

3 lentelė. Sociokultūros animatoriaus bruožai pagal tipą (sudaryta pagal Žukienę, Mažeikienę, Dovydaitytę, 2007)

Animatorius - lyderis	Animatorius - derybininkas
Turi aiškią veiklos viziją; Sugeba pažadinti bendruomeniškumo jausmą; Turi aiškų veiklos planą; Inicijuoja, organizuoja, įgyvendina įvairios veiklos projektus; Moka bendradarbiauti ir vadovauti; Labai ryškiai matoma veikla.	Asistavimas, veikiant kaip bendruomenės tarpininku; Pataria, konsultuoja, dalijasi asmenine patirtimi; Derina skirtingus bendruomenės narių interesus; Veikia kaip bendruomenės ir valdžios tarpininkas; Veikla nėra ryškiai matoma; Tapatinama su diplomato ir psichologo vaidmeniu;

Nepriklausomai nuo sociokultūros animatoriaus tipo, skiriamos animatoriaus kompetencijos:

- dinamiškumas;
- atvirumas;
- angažuotumas;
- tolerancija;
- mokėti nustatyti konkrečios aplinkos išteklius ir poreikius;
- gebėti pažinti materialines ir dvasines tam tikros bendruomenės vertybes, kurias padėtų įveikti sunkumus ir paskatintų pokyčius.
- gebėti įtraukti įvairias socialines jėgas (žmones, institucijas, grupes) į tokią veiklą, kuri yra svarbi vietos bendruomenei;
- mokėti užtikrinti efektyvią socialinės komunikacijos sistemą;
- gebėti suburti bendruomenės narius bendram tikslui, sudominti bendradarbiavimu vietinės valdžios institucijas;
- gebėti aktyvinti atskiras bendruomenės grupes, skatinti jų savarankiškumą, suteikti motyvaciją, žinių ir gebėjimų efektyviai veiklai;
- mokėti koordinuoti ir prižiūrėti grupinę veiklą;
- gebėti įvertinti projekto veiklą ir rezultatus;
- kryptingas veiklos organizavimas (Žukienė, Mažeikienė, Dovydaitytė, 2007).

Norint pasiekti užsibrėžtą tikslą bet kurioje veiklos srityje labai svarbus veiklos organizavimas. Organizacijos nebuvimas veda tiesiausiai į chaotišką situaciją, nes sunkiai įsivaizduojama organizacija, kuri sėkmingai veiktų pati savaime, be veiklos plano, organizavimo ir valdymo ir kontrolės. Norint pasiekti užsibrėžtus tikslus bendruomenėje itin svarbus iniciatoriaus vaidmuo. Iniciatoriaus vaidmenį gali atlikti tiek pavieniai asmenys, tiek organizacijos (Žukienė, Mažeikienė, Dovydaitytė, 2007) Bioeducacinių veiklų iniciatoriais bendruomenėje gali tapti bet kuri įstaiga ar organizacija (mokykla, seniūnija, kultūros centras, regioninio parko direkcija) arba asmenys, kurie turi tokiai veiklai kompetencijas ir vidinę

motyvaciją. Vidinė motyvacija itin svarbi bendruomenės veiklų iniciatoriams, nes organizaciniame procese tenka susidurti su įvairiais sunkumais, pasipriešinimu. Bioeducacinių veiklų iniciatoriais dažniausiai tampa tie žmonės, kurie suvokia bioeducacinių veiklų prasmę bendruomenėje, stengiasi ją perteikti kitiems žmonėms ir organizacijoms. Jie tarsi savo turimos motyvacijos skleidėjai, sugebantys savo idėjomis „užkrėsti“ kitus bendruomenės narius.

Bioeducatorius turi siekti įgyvendinti įvairias bioeducacines programas. Atsakingo asmens nuoseklus vadovavimas yra esminis ir būtinas bioeducacinės programos įgyvendinimo veiksnys. Įgyvendinant bioeducacines programas bioeducatorius turi atsižvelgti į keturias sąlygas (reikalavimus): nuoseklumą, aktyvumą, kryptingumą, įsigilinimą (Ališkevičiūtė, 2015, p. 28).

E. Ališkevičiūtės (2015, p. 31) nuomone, bioeducatorius yra besimokančiojo vertybinės saviraiškos talkininkas (fasilitatorius, padėjėjas, mentorius ir pan.). Bioeducatoriaus atliekamos funkcijos:

1. Saviraiškos turinio, aktyvumo bei galimybių tyrimas.
2. Pagalba įveikiant saviraiškos (besimokant, bendraujant ir kt.) sunkumus.
3. Pamokymas, parodymas ir sutelkimas.
4. Besimokančiųjų veiklos ir elgesio vyksmo ir jo rezultatų tikrinimas, saviraiškos kokybės vertinimas.
5. Pagalba suvokiant reproduktyvios (atsikuriančios, atsinaujinančios) ir produktyvios saviraiškos klaidas, ieškant optimalių sprendimų klaidoms taisyti ir jų išvengiant.
6. Tolesnis besimokančiojo tobulėjimo programos prognozavimas, stiprinant nusiteikimą naujai vertybinei saviraiškai.

Apibendrinant galima teigti, kad bioeducatoriaus vaidmuo yra svarbus organizuojant bioeducacinę veiklą bendruomenėje. Tai atsakingas vaidmuo, reikalaujantis daug žinių ir sveiko požiūrio į žmones ir aplinką. Bioeducatorius turi ieškoti naujų galimybių ir pasiūlyti įdomų metodą, kuris suteiktų žinias, ugdytų sveikatą ir skatintų kiekvieno bendruomenės nario asmeninį augimą. Didžioji dalis sumanymai turi būti įgyvendinami gamtinėje aplinkoje.

1.3.2. Patirtinio reflektivaus mokymo(si) esminiai principai ir pritaikomumas bioeducacinėje veikloje

Nustatyta, kad bioeducatoriaus veiklą galima sieti su patyrimo pedagogika, praktiniu reflektivių mokymu(si). „Patirtinis ugdymas – tai organizuotas procesas, kurio metu tiesioginio patyrimo dėka dalyviai konstruoja žinias ir įgūdžius, kurias vėliau gali pritaikyti gyvenime. Patirtinis ugdymas įvyksta tuomet, kai asmuo įsitraukia į įvairias veiklas, po to apmąsto savo patirtį ir šios analizės dėka pasiekia naudingų išvalgų, kurias integruoja į savo besikeičiantį

mąstymą bei elgesį“ (Association of Experiential Education, 1995). Patyrimo pedagogika suprantama kaip veikla, kuri „grindžiama praktiniu mokymusi, dalykų integracija, draugystės ryšių stiprinimu, gyvenimiškų klausimų aptarimu ir kt. Tai patirtimi turtinga metodikos įvairovė“ (<http://bioedukacijasvediskai.blogspot.lt>). Bioedukatoriai sistemingai pateikia patyrimo pedagogikos platformą, kuri suskirstyta į šešias dimensijas (žr. 4 lentelę).

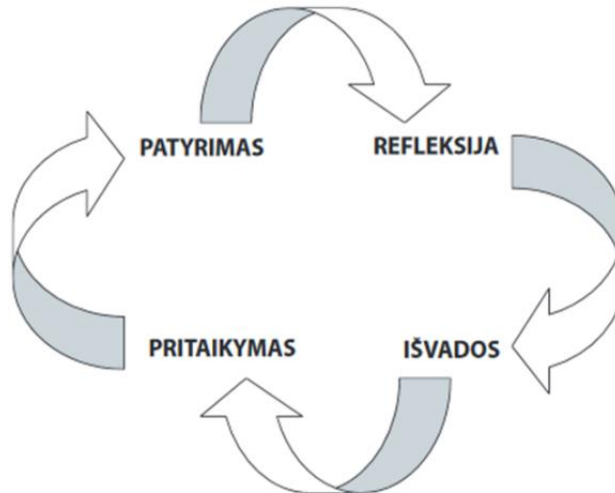
4 lentelė. **Patyrimo pedagogikos dimensijos ir elementai** (sudaryta remiantis <http://bioedukacijasvediskai.blogspot.lt>)

Patyrimo pedagogikos dimensijos	Patyrimo pedagogikos elementai
1. Bendradarbiavimu grįstas mokymas (is). 2. Patirtimi grįstas mokymasis. 3. Emocinis mokymasis. 4. Užduotimi grįstas mokymasis. 5. Iššūkiiais grįstas mokymasis. 6. Mokymasis skirtingais būdais	1. Patirtis ir tyrinėjimai. 2. Gamtamokslinių žinių pritaikomumas. 3. Visuma arba visumos pedagogika. 4. Projektinė veikla/dalykų integracija/darnusis vystymasis. 5. Gyvenimo klausimai. 6. Bendradarbiavimas.

Galima teigti, kad bioedukatorių veikla grindžiama įvairiapuse patirtimi. Tokia patirtis susijusi su bendradarbiavimu, mokymusi, tyrinėjimais. A. Zlataravičienė, D. Mikalopaitė ir kt. (2008) pastebi, kad D. H. Thoreau patyrimo pedagogikos koncepcija paremta tiesioginiu ryšiu su gamta, akimirka ir svarbiausia – asmenine patirtimi, o K. Hahnas asmenybės ugdymo aplinką siejo su gamta ir gyvenimo būdu. K. Hahnas sukūrė ugdymo modelį, kuris paremtas keturiais patyrimo pedagogikos elementais:

- Fizinio aktyvumo didinimas;
- Pagalba artimam;
- Projektais;
- Ekspedicijomis.

Patirtinis ugdymas gali būti suprantamas kaip neformaliojo ugdymo alternatyva ir papildymas, todėl tai itin tinkantis švietimo metodas vietos bendruomenei, kurią sudaro skirtingo amžiaus, skirtingo išsilavinimo ir interesų asmenys. Šiandieninės patyrimo pedagogikos objektas yra ne asmuo, o grupė, kuri derinant ir aptariant veiksmus atlieka konkrečią užduotį (Zlataravičienė, Mikalopaitė ir kt., 2008). Patyrimo pedagogika yra mokymasis per patirtį ir mokymasis iš savo patirties. Pagal D. Kolb, patyriminio ugdymo proceso atskleidimui naudojamas patirtinio ugdymo ratas (žr. 3 pav.).

3 pav. D. Kolb patirtinio mokymosi ratas (<http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/Patyrimas.pdf>)

Patyrimas – tai pagrindiniai patirtinio mokymo elementai. Nuo veiklos ir konkretaus patyrimo priklauso tai, kas nutinka vėliau, tai yra patirties refleksijai, savęs, kitų ir aplinkos pažinimui, išvadų suformulavimui ir sau rūpimų dalykų tikrinimui. Organizuojant patyrimo etapą, veiklą būtina atsižvelgti į šias sąlygas:

- veikla turi padėti dalyviams atsiskleisti;
- veikla turi būti įdomi ir įtraukianti dalyvius;
- nežinoma, reikalaujanti bendrų pastangų.

Žmogaus patyrimas galimas per patyrimo zonas, pereinančias ir keičiančias viena kitą priklausomai nuo žmogaus sąmonės būsenos: komforto, įtampos augimo, panikos būsenos zona. Komforto zonoje žmogus būna, kai dalyvauja įprastose, pažįstamose, įvaldytose veiklose ir situacijose, sąlygiškai saugioje ir pažįstamų žmonių grupėje. Įtampos ar augimo zonoje žmogus atsiduria, kai susiduria su naujais reiškiniais, naujomis veiklomis, atlieka naujus, dar neįprastus darbus aplinkoje, kuri yra mažai pažįstama. Ir panikos būsenoje atsiduriama, kai susiduriama su kraštutiniais, nesaugiais reiškiniais, žmonėmis ar veiklomis. Šios trys būsenos yra glaudžiai susijusios tarpusavyje ugdymo požiūriu: ugdymas vyksta pereinant iš komforto būsenos į įtampos arba kitaip vadinamą augimo bei plėtros būseną. Patyriminiam mokymui reikalingas iššūkis, kuris išveda iš komforto į streso zoną ir tik būnant streso zonoje geriau mokomasi ir išmokstama. Numatant bioedukacines ar kito pobūdžio bendruomenės veiklas, būtina patyrimo pedagogikos specialisto užduotis yra pateikti veiklos dalyviams iššūkį, įstumti iš komforto į streso zoną, tačiau būtina atidžiai stebėti, kad jie nepakliūtų į panikos zoną, kada nutrūksta mokymosi procesas ir nekontroliuojama veikla.

pedagogika, naudojant skirtingas metodikas, gali būti sėkmingai taikoma jaunimui bei suaugusiems (Äventyrspedagogik Spännande lärande Kort version, 2009, p. 5).

1.3.3. Bendruomenės narių įgalinimas

Įgalinimo esmė glaustai apibūdinama kaip gebėjimas „paimti savo gyvenimą į rankas“, telkiant pastangas jį keisti, priimant aktyvią poziciją tikrovės atžvilgiu. L. Gvaldaitė (2009, p. 43) išskiria tipiškus jau „įsigalinusio“ žmogaus požymius:

- asmeninės kompetencijos veikti didėjimas,
- naujų, anksčiau nepažintų, vidaus išteklių atradimas,
- sunkumų priėmimas ir pozityvus jų traktavimas.

Išvardinti požymiai turėtų būti būdingi kiekvienam suaugusiam žmogui, kuris yra brandus ir sąmoningai mąstantis. Tačiau yra taip, kad į savivalbos grupes buriasi žmonės, kuriuos jungia panašūs poreikiai ir problemos (pvz., neįgalus asmuo šeimoje, vaikų auklėjimo sunkumai, nedarbo problema ir pan.). Jų veikloje naudojamas dalijimosi patirtimi metodas, grupės vadovui atliekant tik koordinatoriaus, skatintojo vaidmenį, išlaikant nedirektyvią poziciją. Daugelyje tokių grupių vadovai kyla iš grupės narių. Tokios veiklos tikslas pasidalyti problemomis su kitais, „palyginti savo patirtį ir išgyvenimus su panašaus likimo žmonėmis, siekti, kad žmonės išmoktų gyventi su problema, kitaip ją traktuotų, keistų požiūrį į save ir kitus“ (Gvaldaitė, 2009, p. 43).

Siekiant įgalinti bendruomenės narius, svarbi jų motyvacija. Įgalinimo procese labai svarbus savivalbos grupių dalyvių ir vadovų motyvacijos veiksnys. Grupės narių atvirumas ir pasirengimas keistis, priimti skirtingus žmones ir jų patirtį, užtikrina „psichologinę atmosferą susitikimų metu“, nulemia veikos efektyvumą ir tęstinumą. Dalyvių motyvacija gali būti sustiprinta visų grupės dalyvių ir jose vykstančių procesų (Gvaldaitė, 2009, p. 47).

J. Ruškaus ir kt. (2015, p. 10) teigimu, „įgalinimas yra ir turi būti centrinis bei augantis socialinio darbo teorijos ir praktikos bruožas, privalomas socialinių paslaugų organizacijų misijos elementas, socialinę gerovę ir sveikatos apsaugą reglamentuojančių įstatymų šerdis“. Įgalinimas gali turėti ne vieną aspektą. Atliekant tyrimus gali būti aptariami galių santykiai, įgalinimo lygmenys, įgalinimo šaltiniai, įgalinimas kaip profesionalus darbas, stipriųjų pusių perspektyva, įgalinimo kritika.

Įvairiapusė multidisciplininė pagalba vietos žmonėms, siekiant teigiamų pokyčių ir įsitraukiant visai bendruomenei, vienas svarbiausių veiksnių įgalinimo procese. Visa socialinė veikla bendruomenėje apima procesus, susijusius su įgalinimu. Socialinė veikla bendruomenėje remiasi keturiais esminiais principais:

- Įsipareigojimu puoselėti ir stiprinti vietos žmonių bei organizacijų gebėjimus, mokėjimus, įgūdžius ir motyvaciją spręsti bendruomenės problemas, siekiant ateityje kurti aplinką pagal bendruomenės narių norus.
- Visapusiško bendruomenės žmonių klestėjimo siekiu.
- Įsipareigojimu vykdyti prevencinę praktiką, siekiant pašalinti socialinių problemų židinius, prieš šioms problemoms išskylant.
- Žinių apie bendruomenės narių poreikius rinkimu ir jų panaudojimu (Sadauskas, Leliūgienė, 2010, p. 57).

Įgalinant kaimo bendruomenės narius dalyvauti bioedukacinėje veikloje, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad „kaimiškumo dimensija“ prideda rizikos faktorių potencialiai pažeidžiamoms grupėms. Kaimuose didėja vyresnio amžiaus gyventojų dalis. Taip pat keičiasi jų gyvenimo būdas, kai pereinant nuo žemės ūkio gamybos prie paslaugų sektoriaus, keičiantis kaimo infrastruktūrinei aplinkai, kinta ir „gyvenimo kaime realijos“. Nors kaimo vietovės atrodo patrauklios gyventi, tačiau jose gyventojai, o ypač vyresnio amžiaus, susiduria su įvairiais iššūkiais, nepatogumais, kliūtimis. Atsiranda socialiai pažeidžiamos grupės (Kuliešis, Pareigienė, 2014, p. 17).

Su įgalinimu siejama socialinio dalyvavimo idėja, siekiant asmens įsitraukimo į visuomenės gyvenimą. Tam reikalingos sąlygos, motyvuojančios asmenį įsitraukti į bendruomenės veiklą. Įgalinimą galima suprasti kaip „išteklių ir galių plėtotę, profesinės integracijos siekį, etinių principų, pripažįstant kiekvieną asmenį (vaiką, studentą, ugdytinį) kaip turintį savo paties poreikių „ekspertizės gebėjimų“, lygiavertį partnerį“, saugojimą (Rekis, 2013, p. 244).

I. Dirgėlienės (2010, p. 174) teigimu, įgalinimo procesą gali stabdyti ne visada tolerantiškas visuomenės požiūris į socialinės rizikos grupių asmenis. Tokį požiūrį dažnai lemia posovietinė tradicija, socialinio švietimo stoka visuomenėje ir kt.

Įgalinimas – tai strategija, kuria siekiama „sumažinti žmogaus bejėgiškumą, skatinti imtis atsakomybės už savo gyvenimą“. Tai apima žmogaus gebėjimų skatinimą ir motyvavimą, mokymą ir savo vertės kėlimą. Vis aktualesnė tampa bendruomenės gyvenimo galia, kai skatinamas socialinis bendradarbiavimas tarp atskirų sistemų, kuris grindžiamas bendrumo dvasia ir bendruomeniškumo jausmu (Dirgėlienė, 2010, p. 176).

D. Gerulaitis (2014, p. 24-25) išskiria keturis asmeninio įgalinimo etapus:

1) supratimo, įsisąmoninimo etapas, kai klientai, tarpininkaujant socialiniam darbuotojui, gauna naujos informacijos, atsiduria naujame kontekste ar pasikeičia kitos gyvenimo sąlygos, arba tai pasiekama taikant tam tikrus darbo būdus ir metodus;

2) ryšių ir mokymosi etapas, kai poreikius įsisąmoninęs individas siekia ryšių su kitais žmonėmis ar grupėmis bei ištekliais, taip jis gauna naujos informacijos ir mokosi naujų įgūdžių. Tai reiškia, kad individas gali praplėsti savo galimybes ir pasirinkimų diapazoną;

3) mobilizacija ir veikimas, kai individas siekia ryšių su kitais panašių interesų turinčiais žmonėmis, mokosi naujų įgūdžių, tampa pasiruošęs veiksams. Sėkmingas naujų vaidmenų atlikimas gali sukelti dalyvavimo džiaugsmo pojūtį, kuris stiprina savigarbą, skatina išsakyti savo pasirinkimo teisę;

4) įnašas į bendrą veiklą, kai integruojami nauji ištekliai, įgūdžiai ir žinios, įgytos ankstesniuose etapuose. Tai paskutinis individualaus įgalinimo etapas.

Vykdamas bioedukacines programas, pagalbą šiuose etapuose gali suteikti bioedukatorius. Reikia suprasti, kad įgalinimas tęsiasi per visą gyvenimą, įtraukdamas pozityvius pokyčius, susijusius su individo tobulėjimu.

Apibendrinant galima teigti, kad bioedukacinės veiklos organizavimas kaimo bendruomenėse labai reikšmingas šalies ateičiai, o jo sėkmė priklauso nuo bioedukatorių. Įgalinimo procese vyksta aktyvus bendruomenės narių skatinimas dalyvauti bioedukacinėje veikloje. Lietuvoje kuriasi vis daugiau bendruomenių, o jų nariai atranda vis daugiau bendrų interesų.

1.4. Užsienio ir Lietuvos bendruomenių bioedukacinių veiklų įgyvendinimo patirties analizė

Užsienio šalių (Naujoji Zelandija, JAV (Niujorkas) ir kt.) bendruomenės turi gana ilgą vietos bendruomenės įgalinimo dalyvauti bioedukacinėse veiklose praktiką, kuri aktyviausiai įgyvendinama per įvairias projektines veiklas. Lietuvoje sociokultūrinė animacija ganėtinai naujas reiškinys, tačiau yra bendruomenių, kurios savarankiškai ir bendradarbiaudamos su partneriais vykdo bioedukacines veiklas. Dažnu atveju Lietuvoje tokios veiklos kyla bendruomenėje „iš apačios į viršų“ veiklos principu. Toliau analizuojami atvejai gali būti pavyzdžiu kitų kaimo bendruomenių įgalinimo dalyvauti bioedukacinėse veiklose.

Vienas iš bioedukacinių – sociokultūrinių veiklų pavyzdžių vystomas Naujojoje Zelandijoje Kraisčerčo mieste, tai projektas – „Apželdinkime griuvėsius“ (*Greening the Rubble*) (<http://greeningtherubble.org.nz/>). Šis projektas pradėtas vykdyti vienos labdaros organizacijos 2010 metais po žemės drebėjimo, kada ant statinių griuvėsių buvo suorganizuotas kino seansas po atviru dangumi. Organizacijos ir bendruomenės dėka šis projektas išaugo iki viešųjų parkų įkūrimo, sodų ar nenaudojamos žemės sutvarkymo, telkiant dėmesį į dizaino, kraštovaizdžio kūrimą. Vystant projektą gauta nauda ekonominiu ir bendruomeniškumo skatinimo aspektu.

Bendruomenė sutelkta kritiniu metu stiprinant gyvastingos vietos identitetą. Šiuo metu Kraisčerčo mieste įkurta 10 „Apželdinkime griuvėsius“ žaliųjų zonų, kurios skirtos ne tik rekreaciniams poreikiams tenkinti, bet ir visuomenės bioedukaciniams poreikiams tenkinti. Šio projekto viena iš edukacinių veiklų: „Medžio muziejus“, kuri orientuota į mieste nykstančias medžių rūšis. Visuomenei pateikiama 9 skirtingų medžių rūšys, pasitelkiant informacines lenteles lankytojai susipažįsta su nykstančia ekosistema mieste, atkreipiamas visuomenės dėmesys į atsakingo, etinio santykio su gamta formavimą.

Kitas itin plačiai išplėtotas sociokultūrinės veiklos pavyzdys – „Uni projektas“, įgyvendintas Jungtinėse Amerikos Valstijose (Niujorke), skatinant skaitymo kultūrą ir edukacines patirtis įvairiose viešosiose erdvėse (<https://www.theuniproject.org/>). Intensyviai išnaudojama gamtinė aplinka, kurioje lankytojai gali užsiimti savišvieta arba įsitraukti į siūlomas edukacines programas. Šis projektas įveiklino tiek bendruomenių specialistus, tiek pačią bendruomenę. Projektas pradėtas plėtoti 2011 metais, kada miesto gatvėse, viešuosiuose parkuose, aikštėse įrengtos skaityklos po atviru dangumi. Skaitymui įrengtose erdvėse žmonės renkasi ne tik skaityti knygas, tačiau vykdomi įvairūs edukaciniai renginiai, organizuojamos kūrybinės dirbtuvės vaikams. Idėjos iniciatoriai šį projektą plėtoja vis atrinkdami naujas vietas, kuriose įrengiamos atviros skaityklos. Vienas iš pagrindinių kriterijų – prioritetas skiriamas bendruomenėms, kurios sulaukia mažiausiai dėmesio. Plėtojamas bendradarbiavimas su muziejais, mokyklomis, viešosiomis bibliotekomis, pačios bendruomenės aukojamos ar skolinamos knygos. Šis projektas įgyvendintas per stiprios partnerystės su institucijomis ir bendruomenėmis pagrindu.

Lietuvos bioedukacinių veiklų pavyzdžiai daugeliu atvejų sietini su gamtos srities institucijų iniciatyva. Vienas iš tokių pavyzdžių – Gamtos fondo vykdoma bendruomenės įgalinimo prisidėti prie aplinkosauginių veiklų iniciatyva, kuria siekiama išsaugoti migruojančias varles. Bendruomenėms organizuojami mokymai, kurių metu specialistai suteikia ne tik galimybę sužinoti apie varliagyvius, tačiau ir patiems žmonėms prisidėti prie varliagyvių išsaugojimo. Gamtos fondo tinklaraštyje skelbiama: „kiekvieną pavasarį stebite varles ir rupūžes, žūstančias po automobilių ratais pavasarinės migracijos metu? Jūs galite sumažinti aukų skaičių jau šį pavasarį – padėkite varlei pereiti kelią. Kaip? – dalyvaukite šiuose mokymuose ir sužinokite“ (http://www.glis.lt/?pid=1&news_id=550). Prie šios iniciatyvos kviečiamos prisidėti ne tik Vilniaus miesto bendruomenės, tačiau ir atokesnių kraštų žmonės, kuriems mokymus suteikia atvykę Gamtos fondo specialistai.

Jurbarko rajono bendruomenių vykdomos bioedukacinės veiklos nėra labai dažnas reiškinys, tačiau yra aktyvi gamtotyros, aplinkosaugos srityje itin aktyviai veikianti Viešvilės kaimo bendruomenė. Šioje bendruomenėje didžioji dauguma veiklų ir iniciatyvų kyla „iš pačios į

viršų“ Tai viena iš tvarios, stiprios bendruomenės pavyzdžių, kurioje aktyviai vykdomos bioedukacinės veiklos. Viešvilės bendruomenė „Skalvija“ vykdo ne tik kultūrinės veiklas, kurios yra dažniausiai paplitusi kaimo bendruomenių veiklose. „Skalvijos“ bendruomenės iniciatyva vykdyta unikalių bioedukacinių veiklų. 2015 metais gegužės 9 d. Viešvilės žuvitakio slėnyje (Jurbarko r.) Lietuvos gamtos fondas bendradarbiaudamas su Jurbarko miškų urėdija ir Viešvilės miestelio bendruomene organizavo Šikšnosparnių vakarą (http://www.glis.lt/?pid=1&news_id=429). Ši bioedukacinė veikla bendruomenei organizuota kartu su vienu labiausiai patyrusių šikšnosparnių tyrėju Remigijumi Karpuška iš Lietuvos gamtos fondo. Renginys išsiskyrė savo netradicine forma, tema, nes šikšnosparniai mažai žmonių pažinti skraidantys žinduoliai, kurie kelia daugiausiai įvairių baimių ir apie juos sklendo įvairūs mitai. 2016 metų rudenį to paties kaimo bendruomenė organizavo „Šungrybių festivalį“ – tai grybų pažinimo šventė, kurios metu varžėsi komandos (<http://www.mazosioslietuvoskc.eu/24-artimiausi-renginiai>). Karšuvos miške grybautojai pasitelkiant knygomis mėgino atpažinti grybus, kurie kaip ir valgomi grybai yra svarbi miško ekosistemos dalis. Renginio idėja – pamokyti žmones atpažinti grybus. 2017 metais balandžio 22 d. Viešvilės bendruomenės centras „Skalvija“, Mažosios Lietuvos Jurbarko karšto kultūros centras, Viešvilės seniūnija ir kiti partneriai organizavo pėsčiųjų žygį „Pasivaikščiojimas jūros dugnu“. Tai antrasis žygis Viešvilės apylinkėse. Šių metų žygeiviai pakviesti pasitelkiant „gamtos perlą“ – Kaskalnio geomorfologinio draustinio unikalumą. Žygio dalyviai sukviesti pasivaikščioti jūros dugnu. Kaskalnio draustinyje įsteigtame 1988 m. saugomas žemyninių parabolinių kopų masyvas.

Apibendrintai galima teigti, kad visos šios veiklos skatina bendruomenės gamtos pažinimą, suteikia galimybę kurti palankesnę aplinką, atitinka žmonių poreikius bei traukia savo netradicine tema – aktyvia forma.

1.5. Ekobendruomenės vizija – kaimo bendruomenių įgalinimo veiksnys

Bioedukacinė veikla plačiąja prasme gali būti suprantama kaip veikla, skatinti aplinkosauginį švietimą, kaip darnaus vystymosi sudedamoji dalis perteikianti ekologijos ir aplinkosaugos žinias, įgūdžius visuomenei, formuojanti palankų aplinkai gyvenimo būdą ir aplinkosaugos vertybių nuostatas.

Didžiąją visuomenės dalį apėmusi vartojimo manija, masinė gamyba, didėjančios vartotojiškumo pasekmės vis aiškiau pasireiškia per planetos taršą, žmonių susvetimėjimą ir nepasitenkinimą turimomis gyvenimo sąlygomis. Žemės planeta artėja prie išsekimo, kuris pasireiškia įvairiomis formomis, ribos. Nesaikingas ir netvarus gamtos išteklių naudojimas itin sparčiai sekina gamtą. Visuomenės elgesys sąlygoja poziciją, kad žmonės ir visa visuomenė yra

išsekusios ne tik fiziologiniu, bet ir socialiniu, ekonominiu bei psichologiniu (ar dvasiniu) požiūriu. Žmonės daugeliu atžvilgių vis labiau tolsta nuo juos supančios gamtinės aplinkos, vieni nuo kitų ir net patys nuo savęs. Prarandamas ryšys su gamta, kitais žmonėmis ir kultūromis, o tai veda ir į savivokos praradimą. (Vidickienė, Gedminaitė-Raudonė, Vilkė, 2016). Taigi, atsiranda būtinybė atkurti pusiausvyrą tarp visuomenės gyvenimo ekologinio, sociokultūrinio ir ekonominio matmenų. Ieškant būdų, kaip tai padaryti, galima daug išmokti iš ekobendruomenių patirties. Ekokaimai ir juose veikiančios bendruomenės siekia suvienyti minėtus tvarios raidos matmenis puoselėjant holistinį, ekologišką gyvenimo būdą. Siekiant sumažinti ekologinę žalą, kurios sunku išvengti dėl žmonių veiklos ir taikomų technologijų, šios bendruomenės pirmenybę teikia sprendimams, kurie leidžia diegti ir skleisti gyvybingas ir įvairiapuses ekologines nuostatas.

Ekobendruomenė – tai kartu veikiančių ir kaimynystėje gyvenančių asmenų grupė, kuriai svarbus ryšys su gamta, jos tausojimas, bendruomeniškumas, aplinkai draugiško gyvenimo būdo skatinimas. Ekokaimas – tai bendruomeniškumo principais besiremianti gyvenvietė, kurios pagrindinis tikslas – ilgalaikis tvarumas, apimantis ekonominiu, ekologiniu, socialiniu ir kultūriniais veiksniais (Ecovillages, 2016). Ekobendruomenės galima laikyti kaip gyvasias laboratorijas, kuriose kuriamos ekologinės inovacijos ir priimami tvarią raidą užtikrinantys sprendimai tokiose srityse kaip statyba, energijos šaltiniai ir jų naudojimas, atliekų ir nuotekų tvarkymas, žemės ūkio veikla ir maisto produktų gamyba, transportas ir vartojimo kultūra. Ekobendruomenių veiklos filosofija gali tapti pavyzdžiu didžiąjai daliai kaimo bendruomenių. Kaimo bendruomenės įtraukimas į ekologinių inovacijų įvairovę, supažindinimas su inovatyvia idėja gali padėti išspręsti problemas, su kuriomis susiduriama siekiant gyventi tvariai. Pasakojimų ar pristatymų forma pateikti per asmeninių išgyvenimų ir vertinimų prizmę šie pasakojimai turi didesnę galią tapti įkvėpimo šaltiniu, jie suteikia peno apmąstymams visiems, kurie atkakliai ieško, kaip gyventi tvariau.

Seniausia pasaulyje žinoma ekobendruomenė – Solheimar bendruomenė, kuri įkurta 1930 m. Šios organizacijos pagrindinis veiklos principas – darbas su proto negalią turinčiais vaikais gamtoje, vystant socialinę įtrauktį. Nuo 1995 m. Ispanijoje veikia tarptautinė ekobendruomenės vienijanti organizacija – Tarptautinis ekobendruomenių tinklas (angl. *Global Ecovillages Network – GEN*), kuris šiuo metu jungia apie 15000 narių.

Ekobendruomenės yra įvairios veiklos pobūdžio, daugelis iš jų turi konkrečią apibrėžtą veiklą ir organizacijos filosofiją, pagal kurią vadovaujamosi antroposofinėmis vertybėmis, joms svarbi dvasinė ir socialinė ekologija. Europos Sąjunga itin aktyviai palaiko ekobendruomenių vykdomus projektus, nes jų puoselėjamas gyvenimo būdas ir vertybės gali užkirsti kelią ekologinei katastrofai, kuri veda į sparčiai šylantį klimatą, aplinkos užterštumą, rūšių nykimą ir

pan. Skandinavijos šalių mokslininkai iškėlė prielaidą, kad ekobendruomenių vystymasis gali padėti spręsti ir kitas socialines problemas, t. y. didinti jaunimo užimtumą, vystyti sąmoningo ir atsakingo elgesio nuostatas. Tai gali tapti inovatyviu metodu, padedančiu įgalinti bendruomenes.

Praktiniu požiūriu ekobendruomenėse galima išmokti kaip nebrangiai pasistatyti ekologišką būstą, užsiauginti ekologiškų produktų. Šios bendruomenės veikia tolerancijos, pakantumo, atjautos principu, todėl itin palankio socialinės atskirties mažinimui. 2016 m. sausio mėnesį pradėtas vykdyti Švedų instituto projektas „Socialinė įtrauktis per ekokaimus ir bendruomenes Baltijos jūros regione“ (angl. *SIBREC - Social Inclusion in the Baltic Sea Region through Ecovillages and Communities*). Lietuvos regioną atstovauja Mykolo Romerio universitetas, kuris kartu su kitais partneriais analizuoja socialinės įtraukties galimybių klausimus Europos kontinente. Šiuo metu Skandinavijos ir Baltijos šalyse gyvuojančios ekobendruomenės taiko „žaliąją reabilitaciją“, „gamtos terapiją“, „gyvūnų terapiją“ įvairioms socialinėms grupėms – asmenims, patyrusiems perdegimo sindromą, prekybos žmonėmis aukoms, raidos sutrikimų turintiems vaikams, neįgaliesiems, priklausomybių turintiems asmenims. Be to, kai kurios ekobendruomenės, ypač, Švedijoje, aktyviai prisideda sprendžiant pabėgėlių integracijos problemas (<http://www.mruni.eu/lt/naujienos/detail.php/kaip-ekobendruomenes-gali-prisideti-prie-socialines-atskirties-mazinimo/225634/#.WPSikmdRXIX>).

Baltijos jūros regione vykdomi kiti įvairūs tvarios plėtros skatinimo projektai, tokie kaip REALS – projektas skirtas NGO, verslo ir mokslo bendradarbiavimui, siekiant paskatinti efektyvias ekobendruomenių paslaugas visuomenei, naujas edukacines programas bei tarptautines mokslinių tyrimų iniciatyvas visame Baltijos regione.

2016 metais gruodžio 27 d. įkurta Lietuvos ekobendruomenių asociacija. Tai savanoriška visuomeninė organizacija, vienijanti Lietuvos ekobendruomenes, giminės sodybas, giminės sodybų bendruomenes ir asociacijas, biodinaminius ūkius bei kitus juridinius ir fizinius asmenis, kurie gyvena harmoningai su gamta, prižiūri, tausoja, puoselėja ir gražina planetą Žemę, ją traktuoja kaip vieną gyvą organizmą bei saugo jos išteklius. Vilniuje, 2016 m. spalio mėnesį, vykęs ekobendruomenių suvažiavimas SIBREC pastūmėjo šios asociacijos įkūrimą. Suvoktas poreikis turėti Lietuvos atstovus tarptautiniuose projektuose ir organizacijose tokiose kaip *Global Ecocommunity Network (GEN)*, *Baltic Ecocommunity Network (BEN)* ir panašiose. Taip pat turėti galimybę dalyvauti tarptautiniuose bendradarbiavimo projektuose ir iniciatyvose.

Lietuvos ekobendruomenių asociacija įvardija pagrindinius ekobendruomenių veiklos principus:

- Bendruomenės nariai gyvena santarvėje ir harmonijoje su gamta, saugo, prižiūri ir tausoja gamtą;

- Siekia darnos, nekenkti aplinkai, sau bei kitoms gyvoms būtybėms nei mintimis, nei žodžiais, nei darbais.
- Planeta Žemė traktuojama kaip gyvas organizmas, saugant jos išteklius;
- Auginami, gaminami, kuriami švarūs, natūralūs, sveiki produktai;
- Bendruomenės nariai pasižymi atsakingu, sąžiningu, savarankišku, doru, sąmoningu elgesiu įvairiose srityse;
- Bendruomenės nariai vadovaujasi vegetarinės mitybos principus ir pasisako prieš bet kokį gyvūnų kankinimą ir jų žudymą;
- Veikloje vadovujamasi bendražmogiškosiomis dorybėmis bei vertybėmis.

Ekobendruomenės veiklos principus Lietuvoje aktyviai veikia kaimo bendruomeninės organizacijos – tai Melkio ir Kalnuotės kaimo ekobendruomenės. Melkio kaimo apylinkėse (Vilniaus rajone, Maišiagalos seniūnijoje) kuriasi žmonės, kurie „prisivotinę“ miesto gyvenimo patirties, tempo, šurmulio ir ieško ramybės gamtoje. Melkio ekobendruomenės iniciatorė Vilniaus universiteto dėstytoja, socialinių mokslų daktarė Zinaida Gineitienė atgavusi 15 ha žemės plotą nusprendė jį išnaudoti sumaniai ir realizuoti seniai generuotą idėją – atgautoje žemėje sukurti naujos kartos bendruomenę, kuriai svarbus ryšys su gamta, gamtos tausojimas, bendruomeniškumas, aplinkai atsakinga elgsena. Melkio bendruomenės internetinėje svetainėje rašoma: „Skirtingų pomėgių, gyvenimo patirčių kupini keliamės gyventi toliau nuo miesto šurmulio, ten, kur kojos dažniau pasveikina žemę, vėjas ryškiau nugairina skruostus, o širdys vis plačiau atsiveria Gyvenimui“ (<http://www.melkys.lt/community.html>). 2016 metais Melkio kaime gyveno 35 šeimos, kurios buriasi į bendruomenę vedamos noro bendrauti, dalintis ir kurti sveikesnę aplinką sau ir savo vaikams, siekiant darnos su gamta. Bendruomenė pajutusi poreikį, kad jų puoselėjamos idėjoms reikalingas ne tik bendrosiomis ugdymo programoms atitinkantis mokymas įkūrė ekomokyklą, kurioje plėtojama ir bendruomenės nariams artimos veiklos. Viena iš tokių veiklų – permakultūra, kuri vystoma per idėjų pažinimą ir praktinį jų įgyvendinimą. Permakultūra – alternatyva alinančiam ir eikvojančiam mašininiam žemės ūkiui, suvokus, kad šiuolaikinis civilizuotas pasaulis naikina ekosistemas, rūšių įvairovę, išdžiovina upes, užnuodija vandenį ir dirvą. Permakultūra – tai darnus kraštovaizdžio ir žmogaus, apsirūpinančio maistu, energija bei patenkinančio kitus materialius ir nematerialius poreikius, santykis. Šis reiškinys apima vis platesnes žmonių veiklos sritis, kaip bendruomeninis valdymas, naujoji ekonomika ir finansai, kūno ir dvasios darna, kultūra, išsilavinimas ir mokymai, atkuriamoji žemdirbystė ir ekosistemų atkūrimas, statybos, prieinami įrankiai ir technologijos. Permakultūra gali būti suvokiama, kaip mokslas ir gyvenimo būdas. Tai padeda kiekvienam turėti gilų supratimą apie pasaulio ekosistemas, namų ūkyje gyventi turtinantį, įvairialypį, gražų, kūrybingą, prasmingą gyvenimą, Žemės planetos ekosistemų negriaunantį gyvenimo būdą. Žmogus nuolat mokosi būti

gamtos draugu, o ne išnaudotoju. Gamta neatsiejama ugdymo dalis, mokomasi ne tik mokyklos patalpose, bet ir natūralioje gamtinėje aplinkoje, vykdant užsiėmimus miške, pievose, lauke ir kitų bendruomenės narių namuose. Apylinkėse gausu gamtinių ir rekreacinių išteklių: Melkio bendruomenę iš kelių pusių supa miškas, pievos, vietovė gana molinga. Ekobendruomenė įsikūrusi ant Melkio ežero kranto, todėl bendruomenės gyventojai gali pažinti įvairias paukščių ir gyvūnų rūšis. Bendruomenėje įrengti daržai, kuriuose mokiniai mokosi ekologiškų daržovių auginimo subtilybių.

Taip kuriamas altruistiniais pagrindais paremtas suinteresuotų asmenų bendradarbiavimo modelis, besiremiantis produktyvaus kaimo koncepcija. Prie bendruomenės vystymo prisideda visi bendruomenės nariai, nes kaimo veikla paremta savanorystės ir dalijimosi principais. Į bendruomenės gyvenimą įtraukiamos socialinės atskirties grupės: bedarbiai, buvę kaliniai, našlaičiai, vienišos motinos ir kt. Visos veiklos bendruomenėje įgyvendintos panaudojant bendruomenės lyderės asmenines materialines ir nematerialines investicijas bei įvairių suinteresuotųjų savanorystę ir bendrą indėlį darbu. Puoselėjama idėja – klestinti ir nuolatos auganti Melkio bendruomenė, kuri išaugtų iki vidurinės mokyklos ir bendruomenės centro bei skleistų krašte mokslo, kultūros, dvasines, etines, tautines bei verslo idėjas ir veiklas. Čia mokytųsi bei kurtų vaikai ir suaugusieji, veiktų amatų dirbtuvės, krautuvė, būtų sodinamas ir auginamas miško sodas, vyktų bendruomenės šventės, būtų organizuojami seminarai, paskaitos, stovyklos, įvairūs kiti renginiai.

Kita Lietuvoje veikianti ekobendruomenė – Kalnuotės bendruomenė, įsikūrusi maždaug 30 km. nuo Vilniaus. Ši bendruomenė jungia žmones, kuriems svarbus dvasingumas, ekologija, sveikas ir doras gyvenimo būdas. Bendruomenė užregistruota 2013 metais, o jos iniciatorė – N.G.Wolmer. Bendruomenės iniciatorė N. G. Wolmer sako: „Mūsų bendruomenės tikslas – suburti žmonės, kurie stengiasi gyventi sveikai, harmoningai, bei padėti jiems sukurti aplinką, kurioje visi galėtų džiaugtis saugia bei dvasinga kaimynyste, gražia gamta...“ (<http://www.kalnuotesbendruomene.lt/>). Bendruomenė neapsiriboja tik savo aplinka, jos kūrimu ir gražinimu, bendruomenės nariams svarbu ekologija, taika pasaulyje, nuo kurių labiausiai priklauso žmonijos ateitis. Daugelis narių dalyvauja ekologiniuose projektuose, taikos meditacijose, socialinėse akcijose – ši veikla susisiejo su Kalnuotės gražinimu, siekiu čia realizuoti žmogiškąsias vertybes. Bendruomenėje jau tapo tradicija bendros šventės (Joninės, Žolinės, Lygiadieniai), vaikų ir suaugusiųjų stovyklos, seminarai, pirčių, kvėpavimo praktikos, joga, meditacija, gamtos puoselėjimo, aplinkos tvarkymo talkos, parko kūrimas, dalyvavimas ekologiniuose projektuose.

Ekobendruomenių nariai ar kiti interesantai turi galimybę grožėtis ekobendruomenių puoselėjamu kraštovaizdžiu, dalyvauti organizuojamuose kultūrinuose ir švietėjiškuose

renginiuose, bendrauti su panašius interesus turinčiais žmonėmis ir taip pakylėti kaimišką bendruomenę į aukštesnę gyvenimo kokybę. Ekobendruomenių atstovai aktyviai kovoja už aplinkosaugos reikalavimų neatitinkančias privačias intervencijas, kad nebūtų pažeista natūrali ekosistema. Bendruomenės geba sukurti pačios sau palankias gyvenimo sąlygas, užsitikrina užimtumą ir pragyvenimo šaltinius, puoselėja aplinką ir prisideda prie krašto gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimo. Apibendrintai galima teigti, kad ekobendruomenei itin aktualus ekologiškas gyvenimo būdas ir bendruomeniškumas per kuriuos įgyvendinamos visos veiklos iniciatyvos.

Panaši ekobendruomenė aprašytu bendruomenių pavyzdžiu galėtų kurtis bet kurioje tankiai neapgyvendintoje vietovėje, kurioje gausu gamtinių išteklių. Molinių pastatų statybai svarbiai reikalingas molis, šiaudai ir kitos natūraliai gamtoje aptinkamos medžiagos, todėl vietovė turi nestokoti šių išteklių. Apsirūpinimas maistu užtikrinamas auginant daržoves ir vaisius bei naminius gyvulius, todėl vietovėje turi būti pakankamai žemės, kad galima būtų vystyti ekologinę augalininkystę ir gyvulininkystę. Turi būti sąlygos gyvuliams ganytis bei apsirūpinti pašarais. Reikalinga ir rekreacinė erdvė, kurioje puoselėjamos ir palaikomos bendruomenės tradicijos: organizuojami įvairūs teminiai renginiai, vyksta pamokėlės, kiti edukaciniai užsiėmimai tiesiog gamtoje ar ūkyje (Kaimiškų vietovių gyvybingumo veiksniai, p. 88). Bendruomenė neturėtų būti itin nutolusi nuo miesto, nes didžioji dauguma tokių bendruomenių narių yra jauni, išsilavinę žmonės, kuriems aktualus atstumas iki darbo vietos. Kaip vienu sėkmingiausių bendruomenės kūrimosi veiksnių įvardijamas bendruomenės lyderio atsiradimas. Visi prieš tai išvardinti bendruomenių turimi ištekliai ir resursai nublinksta be iniciatyvaus, altruistiniais principais veikiančio bendruomenės atstovo.

Vystant ekobendruomenės idėjas bei vadovaujantis veiklos filosofija, kiekviena kaimo bendruomenė gali didinti visuomenės sąmoningumą, informuotumą, kūrybiškumą ir iniciatyvumą, tobulinti kompetencijas aplinkos apsaugos srityje. Keičiamas ir ugdomas šiuolaikinės vartotojiškos visuomenės mąstymas ir vartojimo kultūra, požiūris į aplinkosaugą, aplinkos apsaugos naudą ir plėtrą, skatinama aplinkai palankus gyvenimo būdas, įgyvendinama darni plėtra. Ekobendruomenė gali tapti gyvenimo būdo pavyzdžiu ir alternatyva žmonėms, suvokiantiems dabartinę Žemės situaciją ir norintiems inicijuoti ilgalaikius harmoningus pokyčius.

2. JURBARKO RAJONO X KAIMO BENDRUOMENĖS ĮGALINIMO DALYVAUTI BIOEDUKACINĖJE VEIKLOJE EMPIRINIS TYRIMAS

2.1. Metodika ir tyrimo organizavimas

Tyrimas, kurio tikslas – ištirti Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės bioedukacinės veiklos poreikį ir įvertinti bioedukacinių veiklų pasiūlą bendruomenės įgalinimo procese, atliktas naudojant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus. Naudojantis Microsoft Excel 2010 statistikos paketu.

Tyrimo instrumentas

Parengti du tyrimo instrumentai, kiekybiniam tyrimui parengta Jurbarko rajono X kaimo gyventojams skirta anketa (Priedas Nr. 1). Kokybiniam tyrimui paruoštas ekspertams skirtas klausimynas (Priedas Nr. 2). Tyrimo instrumentai parengti laikantis apklausos anketų ir klausimynų sudarymo reikalavimų.

Kiekybinio tyrimo anketoje pirmiausiai parengtas kreipimasis į gyventojus tekstas, kuris padeda respondentams suprasti tyrimo esmę ir atlikimo instrukciją. Anketa sudaryta iš 23 mišraus tipo klausimų, 4 klausimai demografinio tipo, 4 klausimai atviro tipo, 8 klausimai uždaro tipo, 7 klausimai su pateiktais atsakymų variantais ir galimais respondentų papildymais.

Anketa sudaryta iš 4 blokų:

- Pirmasis klausimų blokas skirtas gauti respondentų demografiniams duomenims.
- Antrasis klausimų blokas skirtas kaimo bendruomenės aktyvumui ir poreikiui dalyvauti bendruomenės veikloje įvertinti.
- Trečiasis klausimų blokas skirtas bioedukacinių veiklų poreikiui nustatyti.
- Ketvirtasis klausimų blokas skirtas bioedukacinių veiklų pasiūlos situacijai įvertinti.

Kokybiniam tyrimui parengtas ekspertų klausimynas. Klausimynas sudarytas iš 17 atviro tipo klausimų, skirtų giluminiam tyrimui atlikti.

Tyrimo etika

Vykdant apklausas, laikytasi pagrindinių socialiniuose tyrimuose išskiriamų etinių principų: geranoriškumo, privatumo, anonimiškumo, pagarbos, informacijos tikslumo ir kt. Laikantis bendrų tyrimo etikos principų tiriamųjų požiūriu, prieš ekspertų apklausą informantai buvo supažindinti su tyrimo tikslu. Tiriamųjų konfidencialumas užtikrinamas, tyrimo ataskaitoje koduojant vardus.

Kokybinio tyrimo organizavimas

Anketinėje apklausoje, kuri atlikta 2017 m. kovo – gegužės mėnesiais, dalyvavo 129 Jurbarko rajono X kaimo gyventojai. 2017 m. kovo – gegužės mėnesiais organizuotai ekspertų

apklausai taikytas giluminis, individualus, iš dalies struktūruotas interviu, apklausiant informantus telefonu. Atliekant tyrimą laikytasi tyrimo etikos principų, visi informantai supažindinti su tyrimo tikslu, informuota apie interviu vykdymo instrukciją ir eigą. Prieš pradėdant interviu gautas informantų sutikimas dalyvauti interviu ir interviu rezultatus panaudoti tyrime.

Informantai atrinkti patogiosios ir kritinės imties būdu, t. y. naudojant kritinės imties būdą išskiriami trys pagrindiniai kriterijai: 1) informantai priklauso Jurbarko rajono X kaimo bendruomenei; 2) informantų profesinė veikla susijusi su darbu bendruomenėje; 3) informantai turi patirties organizuojant bioedukacines veiklas.

Siekiant tyrimo validumo atrenkant informantus atsižvelgta ne tik į anksčiau minėtus kriterijus, tačiau ir į informantų įvairovę: amžius, lytis, skirtingos veiklos sritys. Tyrime dalyvavo nuo 45 iki 64 metų amžiaus 5 Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės atstovai, tarp kurių – 3 vyrai ir 2 moterys. Analizuojant tyrimo duomenis informantai koduojami R raide ir eilės numeriu, kuris priskirtas pagal apklausos atlikimo eigą. Informantų buvo prašoma, remiantis savo asmenine dalyvavimo bendruomenėje patirtimi, atsakyti į atviro tipo klausimus. Apklausos metu buvo siekiama gauti informaciją, padedančią atsakyti į klausimą: kokie veiksniai bendruomenės motyvuoja dalyvauti bioedukacinėse veiklose, kokia yra bioedukacinių veiklų pasiūla tiriamos bendruomenės atveju.

Apdorojant duomenis pirmiausiai skaityti tyrimo metu sukaupti ir transkribuoti tekstai. Analizuojant tyrimo rezultatus taikytas turinio analizės metodas, kada skaitant informantų atsakymus išskiriami prasminiai vienetai, atskleidžiami frazėmis, žodžiais, susijusiais su tiriamu reiškiniu. Išskyrus esminius žodžiu ir frazes, skiriamos kategorijos – duomenys kategorizuojami, subkategorizuojami.

Kiekybiniam tyrimui taikytas anketinės apklausos metodas. Respondentams buvo pateikiami popieriniai anketų variantai. Anketa sudaryta iš 23 klausimų, skirtų Jurbarko rajono X kaimo gyventojams. Apklausoje dalyvavo X kaimo 16 – 65 metų amžiaus gyventojai.

Kiekybinio tyrimo imties dydis skaičiuotas remiantis F. Scharze metodika (Rudzkienė, 2005). Žinant, kad Jurbarko rajono tiriamame X kaime gyvena apie 1000 gyventojų, imties dydžiui nustatyti galima taikyti šią formulę:

$$n = \frac{N \cdot 1,96^2 \cdot p \cdot q}{\varepsilon^2 \cdot (N - 1) + 1,96^2 \cdot p \cdot q}$$

čia: N – populiacijos dydis; reikšmė 1,96 atitinka standartizuoto normaliojo skirstinio 95 proc. pasiklivimo lygmenį. p yra numatoma įvykio baigmės tikimybė, kad nagrinėjamas požymis pasireikš tiriamoje populiacijoje (dažniausiai imama blogiausio varianto tikimybė –

požymis būdingas pusei, t. y. 50 proc. populiacijos, ir pasirenkama $p=0,5$); q yra tikimybė, kad nagrinėjamas požymis nepasireikš tiriamoje populiacijoje ($q=1-p=0,5$); ε yra pageidautinas tikslumas, dažniausiai $\varepsilon=0,05$ (Rudzikienė, 2005, p. 20). Šiuo tiriamu atveju populiacijos dydis yra $N=1000$ asmenų, tai pagal šią formulę skaičiuojant imties dydį $n=278$.

Nustatyta tiriamųjų imtis nesusidarė, dėl galimų prielaidų: 1) X kaime iš statistiškai gyvenančių 1000 gyventojų dalį sudaro vaikai ir asmenys virš 65 metų; 2) statistiniai skaičiai neatspindi realios gyventojų skaičiaus situacijos, dalis žmonių iš kaimo yra emigravusi į didžiuosius Lietuvos miestus ir užsienį. Iš 150 gyventojams išdalintų anketų, sugrąžintos atsakytos 129 anketos.

5 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal sociodemografinius rodiklius (N=129)

Sociodemografiniai rodikliai		Procentai
Lytis	Moteris	75
	Vyras	25
Amžius	16-29	38
	30-40	24
	41-50	23
	51-60	10
	61 ir daugiau	5
Išsilavinimas	Pradinis	1
	Pagrindinis	18
	Vidurinis	38
	Spec. vidurinis/aukštesnysis	24
	Aukštasis	19
Pagrindinė darbinė veikla	Dirbantis/-i;	37
	Nedirbantis/-i;	15
	Moksleivis/ė;	14
	Studentas/-ė;	26
	Pensininkas/-ė;	4
	Ūkininkas/-ė;	2
	Verslininkas/-ė;	2

Anketine apklausa apklausti Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės gyventojai nuo 16 iki 65 metų. Ši plati gyventojų amžiaus grupė gali tiksliausiai reprezentuoti kaimo socialinių grupių galimus poreikius, požiūrį, o gauti rodikliai suteikti reikšmingumą ateityje įgalinant bendruomenę dalyvauti bioedukacinėje veikloje. Kaip matyti 5 lentelėje, atsakant į pateiktas anketas aktyvesnės buvo moterys (75 proc.).

Analizuojant respondentų sociodemografinius rodiklius, nustatyta, kad didžioji dalis apklausoje dalyvavusių respondentų yra nuo 16 iki 29 metų (38 proc.). Šiek tiek mažesnis respondentų skaičius (24 proc.) pateko į 30-40 metų amžiaus kategoriją. Šie rodikliai leidžia

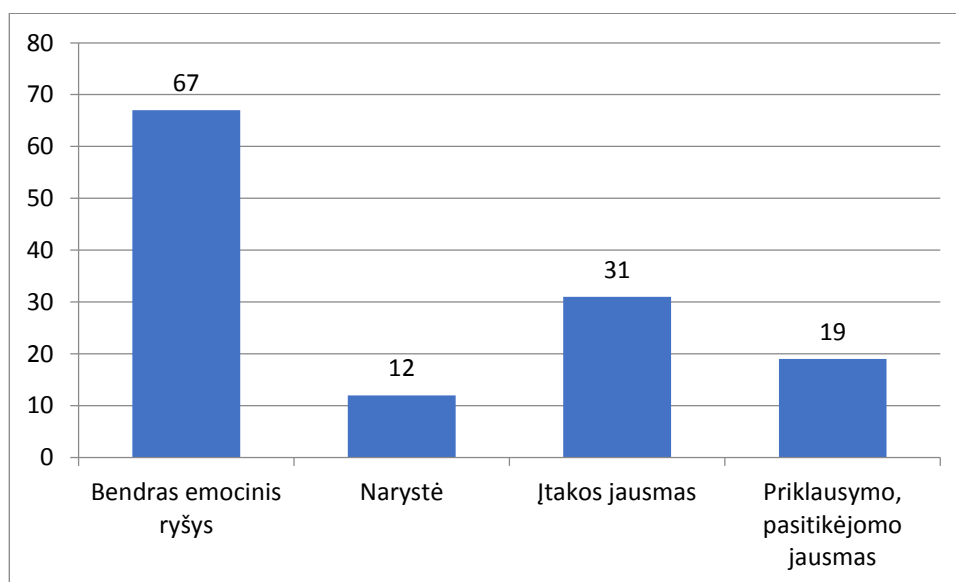
daryti prielaidą, kad jauni ir vidutinio amžiaus X kaimo bendruomenės asmenys yra labiau aktyvūs nei vyresnio amžiaus.

Respondentai pagal turimą išsilavinimą pasiskirstė tokiu santykiu: didžiausiais skaičiais teko turintiems vidurinį išsilavinimą (38 proc.- 49 respondentai), daugiau nei penktadalis (24 proc.) respondentų turi spec. vidurinį arba aukštesnįjį išsilavinimą, pradinį ir pagrindinį išsilavinimą turi 19 procentų respondentų. Respondentų pagrindinė darbinė veikla rodo, kad X kaime gyvenantys žmonės (dalyvavę apklausoje) yra gana socialiai aktyvūs. Tik 15 proc. respondentų pažymėjo, kad yra nedirbantys, visi kiti respondentai priskiriami vienai iš šių grupių: dirbančių, mokinių, studentų, ūkininkų, verslininkų ir pensininkų.

Apibendrinant demografinius respondentų rodiklius galima dalyti prielaidą, kad aktyvesnės visuomeniniame gyvenime yra moterys, jaunimas ir vidutinio amžiaus asmenys. Šias socialines grupes, atsižvelgiant į toliau analizuojamas aplinkybes, būtų galima pirmiausiai įtraukti į bioedukacines veiklas, sistemingai pereinant prie kitų socialinių grupių.

2.2. Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės dalyvavimo bioedukacinėje veikloje tyrimo rezultatai

Siekiant išsiaiškinti, kaip kaimo gyventojus paskatinti dalyvauti bioedukacinėje veikloje, pirmiausiai aiškintasi respondentų ryšys su bendruomene, bendruomeniškumo jausmas. Teorinėje dalyje pateikta McMillani ir M. D. Chavis (1986) bendruomeniškumo sampratos teorija, per jos narių jauseną, tyrime parodė, kad X kaimo bendruomenės nariai vienu iš svarbiausių priklausymo bendruomenei jausmų įvardijo bendrą emocinį ryšį, kuris atsiranda per narystės jausmą dalyvaujant bendrose veiklose, išgyvenant bendrą istoriją, susietą reikšmingais įvykiais ir išgyvenimais (žr. 5 pav.). Daugiau nei pusė respondentų (52 proc.), atsakydami į klausimą apie bendruomenišką veiklą, rinkosi bendrą emocinį ryšį, o daugiau nei penktadalis respondentų (24 proc.) įtakos jausmą, kas reiškia, kad respondentams yra svarbus įtakos poveikis, veikiantis abipusiai, kai asmuo daro įtaką savo grupei, o ji daro įtaką jiems.

5 pav. Bendruomeniškumo jausmas pagal McMillan ir M. D. Chavis (1986) teoriją

Kitas itin svarbus, respondentų manymu, yra integracijos ir narystės jausmas, kada dalyvaujant bendruomenės veikloje svarbu patenkinti poreikius naudojant išteklius gautus per narystę grupėje (24 proc. respondentų). Šiuo pasirinktu atveju, respondantai mano, kad narystė padeda tenkinti visus žmogiškuosius poreikius, vystant socialinius mainus.

Tyrimo dalyviai, pagalvoję apie kaimo bendruomenę ir dalyvavimą joje išsakė mintis, ką ten norėtų pajauti, patirti, pamatyti, sužinoti. Šiuo klausimu išsiaiškinta kaimo gyventojų

gilesnė, nuoširdesnė pozicija ir nustatyta, ko respondentai tikisi iš dalyvavimo kaimo bendruomenėje (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. **Respondentų bendruomeniškumo išraiškos ypatumai** (*lentelės tęsinys*
Priedas Nr. 8)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Bendruomenišku mo jausminė išraiška	Narystė	Dalyvauti įvairiose veiklose, akcijose, susipažinti su įvairiais žmonėmis, bendrauti; Įdomi veikla, bendravimas, bendradarbiavimas, smagūs potyriai; Kartu pasivaikščioti gamtoje, įsiklausyti į garsus, gal sutvarkyti aplinką; Norėčiau, kad ten būtų linksma, jauku, ten visi jaustųsi laukiami ir išklausomi; Pamatyti nekasdienius dalykus;
	Įtaka	Norėčiau kartu atlikti bendrus darbus su kitais bendruomenės nariais, pvz., tokius darbus kaip savanorystė aplinkosaugos srityje; Norėčiau būti aktyvi ir pripažinta toje bendruomenėje, nuveikti daug gero tos vietovės labui; Dalintis savo patirtimi su kitais ir atvirkščiai; Susitelkti dėl bendro tikslo; Prisidėti prie gyvenimo gerinimo plano;
	Integracija ir poreikių vykdymas	Norėčiau rasti bendraminčių, gauti informacijos apie naujoves, dalyvauti projektuose, turiningai praleisti laiką; Norėčiau pabendrauti ir įgyvendinti idėjas tvarkant gamtą; Sužinoti naujų dalykų; Norėčiau, kad kaimo bendruomenėje būtų didesnis aktyvumas, esami nariai pasistengtų ir labiau į veiklas įtrauktų jaunimą; Norėčiau pamatyti įvairių koncertų, pasirodymų, kad kiekvienas galėtų parodyti ką moka, gal ir kitus pamokytų; Norėčiau pajauti bendruomenės draugiškumą ir bendradarbiavimą, patirti visų iniciatyvą į kokią nors nuomonę ar darbą; Švęsti; Dalyvauti kokiame kūrybiniame projekte, kad ir kurti kartu kokį statinį (netradicinį iš šieno ar pan.); Surengti vasaros stovyklą, koncertą, įvairias konferencijas; Sutvarkyti kaimo aplinką; Suprasti papročius, tradicijas, kultūrą; Būtų smagu sudalyvauti judrioje ekskursijoje;
	Bendras emocinis ryšys	Sustiprinti bendruomenės ryšius; Norėčiau jaustis saugiai, vieningai, nebijoti pareikšti savo nuomonę ir būti laiminga. Norėčiau pamatyti pasitikėjimą vienas kitu, pagarbą vienas kitam, pajauti, kad kiekvieno idėjos yra įvertinamos ir išklausomos; Norėčiau, kad bendruomenė būtų vieningesnė, dažniau dalyvautų visuomeninėje veikloje ne kaip atskiras žmogus, bet kaip grupė susitelkusių asmenų ir t.t.;

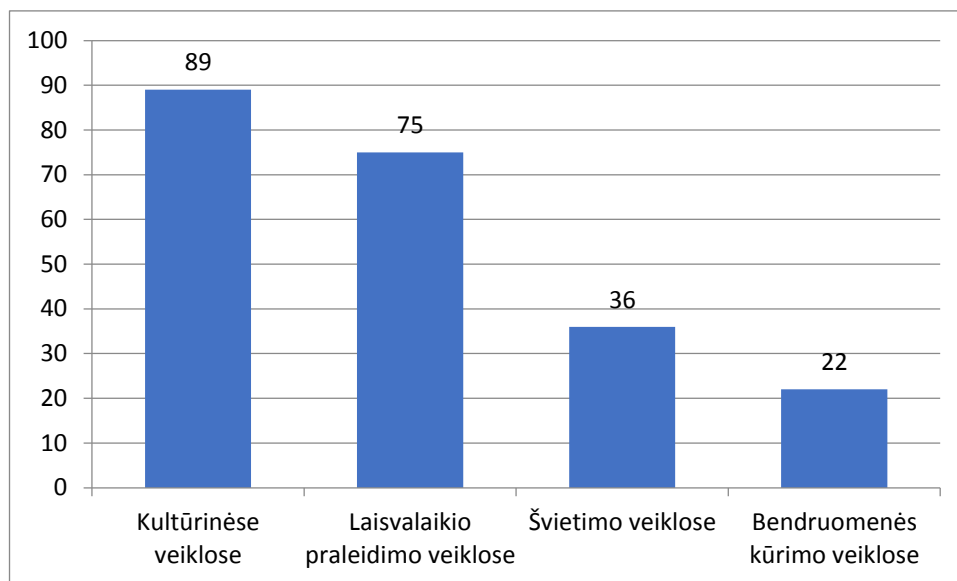
		<p>Savo bendruomenėje norėčiau, kad žmonės nebūtų tokie uždari, dalintųsi savo emociniais jausmais, bet tam padaryti reiktų sustiprinti pasitikėjimą, tam gali padėti bendri renginiai ir bendruomeniška veikla;</p> <p>Norėčiau jausti emocinį saugumą, kad būtų nebaisu pasakyti savo nuomonę;</p> <p>Norėčiau jausti toleruojamai ir bendrai, kai jautiesi priimtas, tai ir naujos žinios, nepaisant jų pobūdžio yra priimtinos;</p> <p>Pasijusti ne kaip kiekvieną dieną, bet šventiškai, nuotaikingai;</p>
--	--	---

Didžioji dalis respondentų atsakė į šį atviro tipo klausimą, kas leidžia manyti, kad respondentai nėra abejingi dalyvavimui bendrose veiklose. Iš pateiktos lentelės matyti, kad daugeliui X kaimo bendruomenės narių yra svarbus pasitikėjimas, savirealizacija, bendra veikla. Respondentų atsakymai parodė, kad jiems norisi išgyventi bendrumo jausmą kartu prisidedant prie bendruomenės gerovės kūrimo, taip pat nemaža dalis respondentų norėtų dalyvaudami bendrose veiklose sužinoti kažką naujo, pailsėti, susipažinti su kitais gyventojais, patirti kažką naujo, kas dar nepatirta. Interpretuojant šiuos bendruomenės narių pasisakymus galima teigti, kad organizuojant ir planuojant bioedukacines veiklas bendruomenėje reikėtų programos turinį orientuoti į narių bendravimą ir bendradarbiavimą, pasitelkiant *patirtinį ugdymąsi*. Būtina sudaryti sąlygas saviraiškai ir bendruomenės veiklas organizuoti taip, kad kiekvienas jos narys atrastų būdą ir galimybes save realizuoti per praktinę, patirtinę, aktyvią veiklą. Taigi, galima daryti prielaidą, kad bendruomenėje reikalinga sudaryti sąlygas mokytis aktyvios veiklos pagrindu ir formuoti besimokančiojo patirčiai, kas atitinka konstruktyvistinio mokymosi paradigmą.

Išsiaiškinti respondentų esamam ryšiui su kaimo bendruomene taikytas klausimas su rangine pasirinkimų skale. Didžiausiai dalis respondentų nurodė, kad jų ryšys su kaimo bendruomene yra vidutiniškas – net 69 respondentai, kiti rinkosi tarp stipraus ir labai stipraus bendruomeniškumo ryšio. 15 respondentų mano, kad jų ryšys su kaimo bendruomene yra silpnas arba labai silpnas. Šis rodiklis aiškiai parodo, kad bendruomenės aktyvinimas yra aktuali sritis, kuriai reikia sutelkti didelį dėmesį norint pasiekti efektyvų rezultatą. Siekiant įgalinti bendruomenės narius labai svarbi jų motyvacija. Galima manyti, kad bendruomeniškumo ryšys ir narių motyvacija gali būti sustiprinta pačių bendruomenės dalyvių ir joje vykstančių procesų.

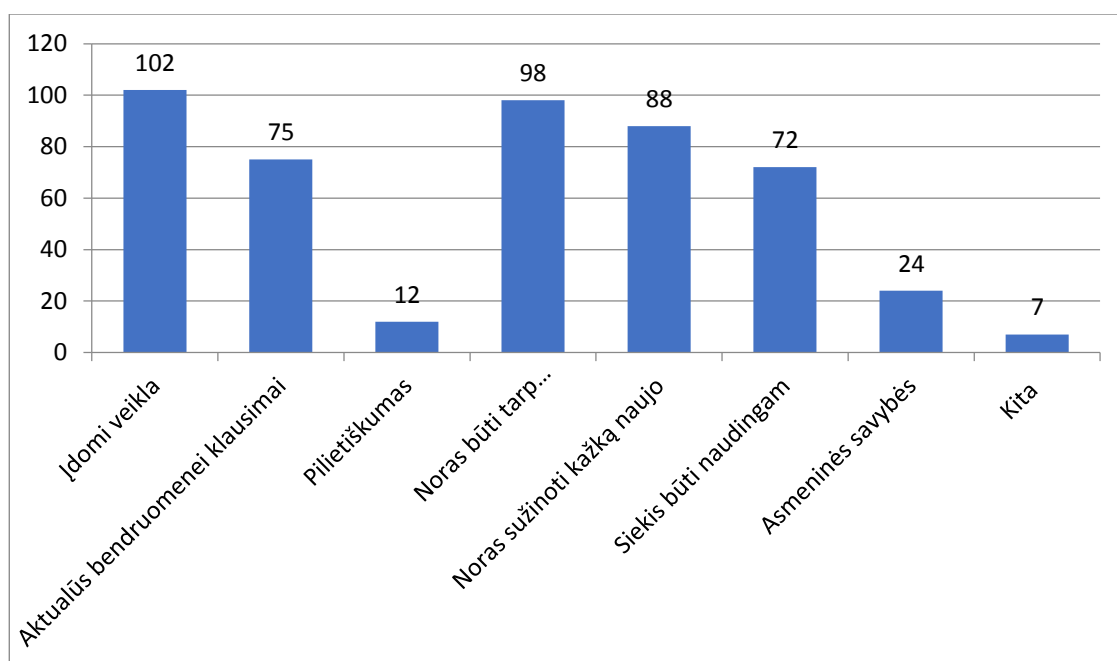
Respondentų buvo klausama, kokiose kaimo bendruomenės veiklose jie dažniausiai dalyvauja (žr. 6 pav.). Jurbarko rajono X kaimo apklausoje dalyvavę gyventojai teigia, kad dažniausiai dalyvauja kultūrinėse (40 proc.) ir laisvalaikio praleidimo veiklose (34 proc), labai mažas respondentų skaičius tenka švietimo veikloms (16 proc.) ir prisidėjimo prie bendruomenės kūrimo veikloms (10 proc.). Šie rodikliai leidžia daryti prielaidą, kad švietimas X kaimo

bendruomenės atveju yra neišnaudota sritis, todėl reikalinga skirti dėmesį šios srities veiklų organizavimui ir jų vykdymui.

6 pav. Respondentų dalyvavimas pagal veiklos sritį

Aktyviam vietos gyventojų dalyvavimui/nedalyvavimui bendrose veiklose įtaką daro tam tikros priežastys. Respondentai iš pateiktų veiksmų, skatinančių ir trukdančių dalyvauti bendruomenės veiklose, rinkosi 3 svarbiausius veiksmus (žr. 7 ir 8 pav.).

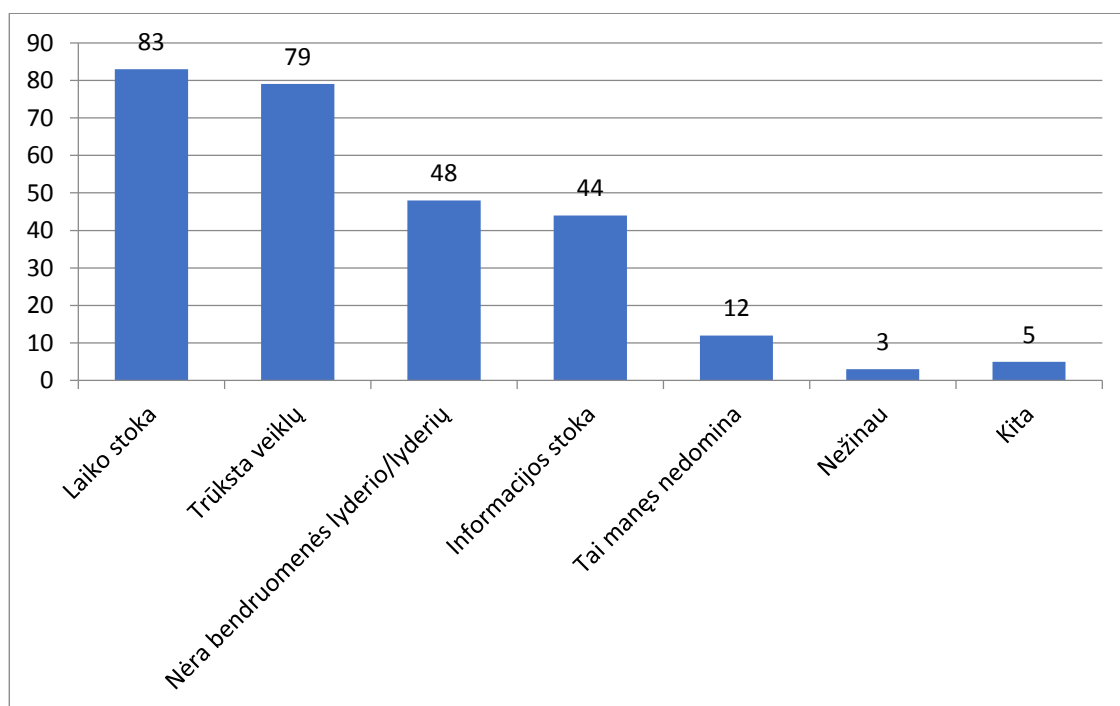

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kas skatina/skatintų juos dalyvauti bendruomenės veikloje

Tarp dažniausių pasirinkimų, skatinančių aktyviai dalyvauti bendruomenės veiklose, respondentai nurodė:

- 1) įdomi veikla (102 respondentai);
- 2) noras būti tarp žmonių, bendravimas ir bendradarbiavimas (98 respondentai);
- 3) noras sužinoti kažką naujo (88 respondentai).

Ne mažiau svarbūs rodikliai – siekis būti naudinga (72 respondentai), aktualūs bendruomenei klausimai (75 respondentai), mažiausiai respondentams reikšmingos pasirodė asmeninės savybės, kurios sąlygoja aktyvų asmens dalyvavimą veiklose (24 respondentai), pilietiškumas (12 respondentų) ir kita (7 respondantai). A. Čėpienė (2011) žmogaus socialinį dalyvavimą pirmiausiai sieja su naujų įgūdžių ir tarpusavio santykių formavimu(si). Taigi, šie rodikliai leidžia manyti, kad respondentų socialinio dalyvavimo motyvaciją didinantys veiksniai siejami su vidiniais motyvais ir kolektyvine orientacija – bendruomenės gerovės gerinimu ir bendruomenės potencialo didinimu.

8 pav. Veiksniai trukdantys respondentams dalyvauti bendruomenės veiklose

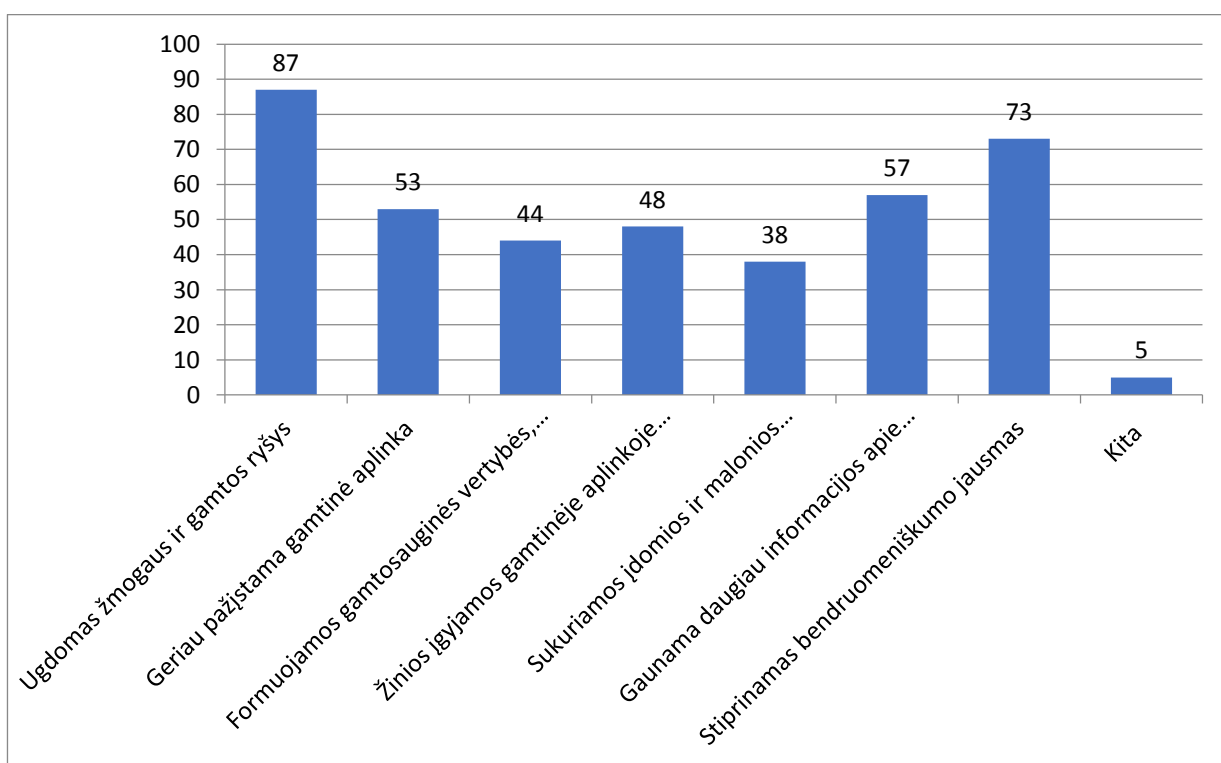
Vienu iš pagrindinių veiksnių ribojančių galimybę dalyvauti bendruomenės veiklose respondentai nurodė:

- 1) laiko stoką (83 respondantai);
- 2) veiklų trūkumą (79 respondantai);
- 3) bendruomenės lyderio nebuvimą (48 respondantai).

Kiti svarbūs veiksniai kaip informacijos stoka (44 respondentai), tai manęs nedomina (12 respondentų) ir negalėjo įvardinti priežasties arba rinkosi kitą priežastį 8 respondentai (žr. 8 pav.). Apibendrinant galima teigti, kad nedalyvavimo priežastys sietinos tiek su asmeniniais respondentų motyvais, tiek su bendruomenės veiklos organizaciniais trūkumais.

Respondentų nuomone geriausias būdas pritraukti neaktyvius bendruomenės narius – asmeniškai juos kviečiant (42 respondentai) bei suteikiant informacijos kuo kiekvieno prisidėjimas būtų naudingas bendruomenei (27 respondentai). Taigi, labai svarbu parodyti kiekvieno nario dalyvavimo, prisidėjimo prie veiklos svarbą. Taip pat svarbiu aspektu respondentų nuomone taptų bendruomenės lyderio atsiradimas (26 respondentai), kuris aktyviai sugebėtų įtraukti ir savo idėjomis paveiktų kitus bendruomenės narius. Taip pat respondentų nuomone reikėtų tobulinti esamas veiklas (15 respondentų). Mažiausiai veiksmingas respondentų manymu yra informavimas, tik 19 respondentų manymu skelbimų iškabinimas padėtų pritraukti žmones bendroms veikloms. Bendruomenės veiklos funkcionalumą (Pilipavičius, Vilkevičiūtė, 2008) pasireiškia per strateginio planavimo procesą. Tyrimo rezultatai parodė, kad itin reikšminga komunikacija, kuri vyksta kaip integracijos procesas, bendravimo veiksnys.

Didžioji dalis respondentų mano, kad bendruomenės įtraukimas į bioedukacines veiklas paskatintų bendruomenę teigiamiems pokyčiams. Apibendrinant bioedukacinių veiklų svarbą, galima teigti, kad šios veiklos ne tik ugdytų gamtamokslines kompetencijas, suteiktų žinių, bet ir prisidėtų prie bendruomeniškumo skatinimo (žr. 9 pav.).

9 pav. Kaimo bendruomenės įtraukimo į bioedukacines veiklas reikšmė

Respondentai beveik vieningai pripažįsta, kad dalyvaujant bioedukacinėse veiklose būtų ugdomas žmogaus ir gamtos ryšys (87 proc.), taip pat geriau pažįstama gamtinė aplinka (53 proc.) bei formuojamos gamtosauginės vertybės, požiūris, elgsena, jausmai (44 proc.). 48 procentai respondentų mano, kad mokymasis gamtinėje aplinkoje padėtų įgyti žinių, kurios išliktų ilgiau ir padėtų praktinėje veikloje. Taip pat mokantis gamtoje būtų sukuriamos įdomios ir malonios mokymuisi aplinkos, situacijos, kurios ir ateityje didintų motyvaciją mokytis (38 proc.). Be šių gamtamokslinių aspektų, kita itin svarbi respondentų nurodyta reikšmė – stiprinamas bendruomeniškumo jausmas (73 proc.). Atsižvelgiant į pasirinktą bioedukacinių veiklų reikšmę, gyventojų įtraukimas į bendras veiklas, galėtų paskatinti ne tik glaudesnius bendruomenės ryšius, tačiau ir pačią bendruomenę nukreiptų pokyčiams. Net 74 proc. respondentų mano, kad bioedukacinės veiklos padėtų bendruomenei pasiekti teigiamą pokytį.

Respondentų buvo prašoma pasirinkti 5 dalykus, kurie jiems būtų svarbiausi renkantis bioedukacines veiklas. Respondentai tarp 5 populiariausių dalykų įvardijo (žr. 7 lentelę): veiklos suteiktą galimybę bendrauti ir bendradarbiauti su bendraminčiais (110 respondentų), veiklos turinys atitiktų interesų sritį (103 respondentai), veikloje būtų įdomu dalyvauti (95 respondentai), galėčiau patirti kuo daugiau nuotykių mokantis gamtinėje aplinkoje (90 respondentų), veiklos būtų reikšmingos švietimo prasme, žinių ir įgūdžių formavimuisi (93 respondentai). Remiantis šiais 5 respondentų požiūrio pasiskirstymais galima daryti prielaidą, kad bendruomenės įtraukimas į bioedukacines veiklas negali vykti sėkmingai neišsiaiškinus žmonių interesų srities. Veiklų organizatorius pirmiausiai turėtų atkreipti dėmesį į veiklų patrauklumą, įdomumą, bei aktyvumą. Žmonės dalyvaudami veiklose tikisi, kad tai bus galima priimti kaip nuotykį, kuris bus reikšmingas ir švietimo prasme.

7 lentelė. **Veiksnių, skatinančių respondentus dalyvauti bioedukacinėse veiklose, pasiskirstymas (N=129)**

Veiklos turinys turėtų atitikti interesų sritį	103
Veikloje būtų įdomu dalyvauti;	95
Veiklos būtų organizuojamos kokybiškai ir profesionaliai	32
Tai būtų galima priimti, kaip laisvalaikio praleidimo formą	72
Šios veiklos suteiktą galimybę bendrauti ir bendradarbiauti su bendraminčiais	110
Veiklos būtų reikšmingos švietimo prasme, žinių ir įgūdžių įgijimui	93
Atsirastų galimybė prisidėti prie šių veiklų organizavimo;	20
Veiklos padėtų lavinti įvairius savo gebėjimus ir kompetencijas;	56
Mokymosi metu galėčiau aktyviai ir smagiai mokytis (tyrinėti gamtą, pažinti, išsiaiškinti)	87
Mokymosi metu įgyčiau žinių, kurias galėčiau panaudoti kasdieninėje veikloje	61
Galėčiau patirti kuo daugiau nuotykių mokantis gamtinėje aplinkoje	90

Galėčiau tyrinėti augalus, gyvūnus, gamtinę aplinką, eksperimentuoti	36
Galėčiau gamtoje kurti, išreikšti save per kūrybą	24
Galėčiau pažinti savo sveikatą, sportuoti	37
Kita	11

Respondentų manymu, tinkamiausi būdai įtraukti bendruomenės narius į bioeducacines veiklas - ekskursijos ir žygiai pėsčiomis (97 respondentai), gamtinės aplinkos pažinimas per aplinkotyros užsiėmimus (82 respondentai), taip pat patraukli veikla respondentų manymu yra gamtos šventės (53 respondentai), regioninio parko direkcijos specialistų/gamtininkų vedami užsiėmimai patiktų 43 respondentams. Mažiausiai patrauklūs respondentams pasirodė seminarai, paskaitos vedamos aplinkosaugos ir ekologijos temomis (21 respondentas).

Vykdamas įvairias veiklas itin reikšmingas veiklos organizatoriaus buvimas, kuris kryptingai vykdo numatytas veiklas. Organizacijos nebuvimas veda tiesiausiai į chaotišką situaciją, nes sunkiai įsivaizduojama organizacija, kuri sėkmingai veiktų pati savaime, be veiklos plano, organizavimo. Norint pasiekti užsibrėžtus tikslus bendruomenėje itin svarbus organizatoriaus vaidmuo. Organizatoriaus vaidmenį gali atlikti tiek pavieniai asmenys, tiek organizacijos. Respondentų buvo teirautasi, kas, jų nuomone, turėtų organizuoti bioeducacines veiklas kaimo bendruomenėje. Taigi, respondentų didžiausias pasitikėjimas teko saugomų teritorijų specialistams ir gamtininkams (87 respondentai), bioeducatoriui (56 respondentai), patiems gyventojams (42 respondentai), bendruomenės organizacijoms (34). Labai maža dalis (4 respondentai), mano, kad bioeducacines veiklas kaimo bendruomenėje galėtų vykdyti seniūnijos socialiniai darbuotojai, kurie ankstesniuose tyrimuose įvardijami, kaip švietimo veiklų organizatoriai. Svarbu, kad bendruomenėje veikiantis asmuo kartu atliktų ir sociokultūrinio animatoriaus funkciją, bei sugebėtų atskleisti ir skatinti bendruomenės galias, kas sustiprintų pačią bendruomenę ir paskatintų jos plėtrą.

Respondentų buvo prašoma įvertinti bioeducacines veiklas, jei tokiose veiklose bendruomenės nariai yra dalyvavę. Pagal gautus rezultatus galima spręsti, kad 53 procentai respondentų nėra dalyvavę bioeducacinėse veiklose X kaimo bendruomenėje, nes į šį klausimą neatsakė. Likusi dalis respondentų vykdytas veiklas vertina gerai (40 respondentų) ir labai gerai (22 respondentai). Neigiamai vertinančių šias veiklas neatsirado, tačiau respondentai abejoja ar visada tokias veiklas organizuojantys asmenys atsižvelgia į bendruomenės poreikius.

Respondentų buvo klausiama, ar jiems yra reikalingos bioeducacinės veiklos bendruomenėje. 55 respondentai atsakė, kad tokios veiklos labai reikalingos, 44 respondentai mano, kad bioeducacinės veiklos yra reikalingos, 20 respondentų tuo abejoja ir tik labai maža dalis mano, kad tokios veiklos nėra reikalingos – 10 respondentų. Galima manyti, kad abejojančių respondentų dalis, yra ta grupė, kurią galima įtraukti į dalyvavimą bioeducacinėse

veiklose, tik tam reikia parinkti tinkamus būdus. Bioedukacines veiklas organizuojantys asmenys galėtų pasinaudoti respondentų įvardintais pasiūlymais, padedančiais įgalinti bendruomenės dalyvavimą (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Respondentų pasiūlyti veiksmai padedantys įgalinti bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose (lentelės tęsinys Priedas Nr. 9)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai (respondentų skaičius)
Veiksmai bendruomenės įgalinimui bioedukacinėse veiklose	Aplinkos priežiūra	Šiukšlių rinkimas (3); Daugiau aplinkos švarinimo akcijų (4); Renginiai apie aplinkosaugą; Organizuočiau aplinkos tvarkymą, kad ji taptų patraukli ir prieinama gyventojams (2); Parodyčiau kaip yra teršiama gamta ir kad žmonės susimąstytų, jog reikia saugoti gamtą; Kviesčiau jaunimą ir visus kitus sodinti medelius;
	Gamtos pažinimas	Šventės gamtoje organizavimas (3); Seminarai gamtos pažinimo tema; Daugiau būrelių vaikams apie gamtą; Supažindinčiau su gyvūnais gyvenančiais toje vietovėje, grybų rūšimis; Skirčiau daugiau dėmesio buvimui gamtoje; Supažindinčiau su miško ekosistema, mūsų visų jai daroma žala; Supažindinčiau su mūsų kraštui būdingais augalais ir gyvūnais; Organizuočiau gamtos tyrinėjimą;
	Veiklos organizavimas	Suorganizuočiau įdomią veiklą, kad kitą kartą neabejotų ir ateitų dar daugiau gyventojų (11); Išklausyčiau žmonių nuomonę, idėjas (6); Atlikčiau apklausą, kurioje išsiaiškinčiau, kokiose veiklose žmonės norėtų dalyvauti (8); Imčiausi iniciatyvos organizuojant veiklas; Tobulinčiau esamas bendruomenės veiklas; Sudominčiau jaunimą, kuris padarytų teigiamą įtaką vyresniems; Veiklose būtų skatinama prizais, apdovanojimais (2); Surengčiau edukacinį žygį, kuriame būtų įvairios užduotys ir netikri pavojai gamtoje, apmokyčiau žmones, kaip elgtis tokiose situacijose; Pirmiausiai į veiklas įtraukčiau savo draugus, šie savo ir t.t. Suburčiau aktyvių, įdomių žmonių organizacinę grupę; Parinkčiau veikloms tinkamą, įdomią vietą, kurioje būtų smagu praleisti laiką (3); Stengčiausi, kad būtų linksma, smagu, įdomu (4); Organizuočiau žaidimus, rungtynes, užduotis, kurios padėtų įgyti žinių (2); Rodyčiau asmeninę iniciatyvą dalyvauti renginiuose ir

		veiklose; Veiklos būtų skirtos įvairaus amžiaus žmonėms (3); Paruoščiau praktines užduotis; Įtraukti pačius žmones į veiklos organizavimą; Projekto pagalba sukurčiau vietą, skirtą tyrinėjimui ir laisvalaikio praleidimui; Reguliarūs bendruomenės susitikimai, susirinkimai;
	Informavimas	Išplatinti skrajutes, skelbimus; (26) Žmones informuočiau asmeniškai (4); Informuoti per socialinius tinklus (5); Veiklų viešinimas įvairiais būdais (8); Parodyčiau per vietos televiziją sugalvotą savo veiklą (3); Pristatymas bendruomenei (3);
	Pramogos	Šventė, muzikinė dalis Pažintinė kelionė visiems; Koncertai gamtoje (2); Pramogos gamtoje;
	Socialinių ryšių kūrimas ir puoselėjimas	Suorganizuočiau ekskursiją, žygį, kuris sutvirtintų bendruomenės ryšius (4); Sukurčiau Facebook grupę, ten pakviesčiau bendrauti visus gyventojus (2); Stengčiausi suburti bendruomenę, surasti žmones, kuriems rūpi bendruomenė; Skatinčiau bendruomenę prisidėti ir būti draugiška gyventojų grupei; Sudominčiau jaunąją kartą, nes ji yra ateitis, nes tai ką jie išsiugdys pereis ir į kitą kartą;
	Bendradarbiavimas	Domėčiausi gerosios patirties pavyzdžiais, veiklomis, kurias jau vykdė kitos bendruomenės; Pakviesčiau specialistų, su jais derinti programą (8); Bandyčiau gauti valstybės paramą, kad galėčiau vykdyti įdomias veiklas; Pakviesčiau profesionalų žmogų; Pakviesčiau žinomus žmones (4);

Respondentai pasiūlė bioedukacinių temų, kurios jiems patiems būtų įdomios ir pritraukiančios aktyviai dalyvauti. Populiariausios respondentų nurodytos temos - *gyvūnų įvairovė, jų elgsena ir ypatumai* (34 respondentai), *aplinkosauga* (18 respondentų), *augalija ir augalų pažinimas* (16 respondentų), *kaip saugoti gamtą* norėtų sužinoti 11 respondentų, *žmogus ir gamta* (10 respondentų), *gamtos tarša* (9 respondentai). 9 respondentai nurodė gana netradicinę temą - *išlikimas gamtoje*, tai leidžia manyti, kad kaimo gyventojai iš švietimo veiklų tikisi kažko netradicinio, netikėto ar net nuotykiško. Kiti pasirinkimai: *aplinkotyra* (6 respondentai), *ekologija* (7 respondentai), *žemdirbystė* (3 respondentai), *rūšys ir priežiūra* (5

respondentai), *ekologiškos gyvensenos skatinimas* (2 respondentai), *ekosistema* (2 respondentai), *kaip kūrėsi gamta* (2 respondentai), *gamtos išteklių, žygiai po neįmanomas gamtines vietas, ten kur kasdien nevaikštoma* (2 respondentai) *žygis, kurio metu žmonės švarintų gamtą ir tuo pačiu atkreiptų dėmesį į esančią taršą, menas gamtoje* (2 respondentai), *nuotykiškai gamtoje, nuodingi grybai, naujausių gamtamokslinių tyrimų pristatymas, miškų ir žolės deginimo problema* (2 respondentai), *apie įvairius draustinius, apie istorines gamtos vietas* (2 respondentai), *laukiniai gyvūnai, paukščių stebėjimas* (2 respondentai), *gamtos dėsnių, stichijų tyrimas* (2 respondentai), *kūrybinės užduotys gamtoje, uogų auginimas* (2 respondentai), *medžių amžiaus nustatymas, miškas* (7 respondentai), *vandens tyrimai, stovyklavimas miške su paukščių stebėjimu, vandens telkiniai, jų tarša* (2 respondentai), *mašinos ir jų tarša gamtai, paroda kaip tvarkoma gamta, globalinis atšilimas* (6 respondentai), *gamta skirtingose Lietuvos vietose, vaistažolės ir naudingi augalai* (7 respondentai), *augalų pokyčiai skirtingais sezonais, elgesys gamtoje* (2 respondentai), *gamtos įdomybės* (3 respondentai), *praktiniai įgūdžiai kaip saugoti gamtą, augalų gyvenimo ciklai bei jų įtaka pasauliui, naminiai gyvūnai* (2 respondentai), *išnykusios ir nykstančios rūšys* (6 respondentai), *gamta pro mikroskopą* (2 respondentai), *šakų genėjimas, samanų augimas, pavojingi augalai ir gyvūnai, jų pažinimas* (2 respondentai), *elgesys gaisro metu gamtoje, šiuolaikinės technologijos ir gamta, sodo priežiūra* (2 respondentai), *reti gyvūnai ir augalai mūsų aplinkoje* (6 respondentai), *miškas ir elgesys pasiklydus jame* (2 respondentai), *gamtos nauda žmogui ir ryšys* (2 respondentai), *pavojingi gyvūnai*.

Taigi, apibendrinant respondentų pasiūlytas bioedukacines temas, galima teigti, kad didžioji dalis nurodytų temų yra konkrečios, aiškios, orientuotos gamtamokslinėms kompetencijoms įgyti. Taip pat tarp respondentų įvardintų temų ryškus poreikis aplinkosauginėms žinioms įgyti, kurios padėtų formuoti aplinkosauginį – ekologinį sąmoningumą. Respondentus domina praktinės temos, kurios padėtų kaimo žmogui kasdieninėje veikloje, padėtų prižiūrėti artimiausią aplinką.

Apibendrinant, galima teigti, kad Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės nariai jaučia poreikį bioedukacinėms veikloms, įvardija konkrečias temas, kurios tenkintų jų asmeninius poreikius. Jurbarko rajono charakteristikoje (žr. priedas Nr. 7) itin svarbią vietą užima rajono gamtos ir kraštovaizdžio unikalumas. Šio krašto gyventojai itin didžiuojasi gamtine aplinka, todėl galima manyti, kad sutelkus dėmesį į bioedukacinių veiklų organizavimą, esamų veiklų tobulinimą galimas veiklų populiarinimas bei bendruomenės narių veiklos aktyvinimas.

2.3. Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės dalyvavimo bioedukacinėje veikloje kokybinio tyrimo rezultatai

Apibendrinus ekspertų nuomonę apie jų misiją bendruomenėje, išryškėjo dvejopas vaidmuo – aktyvus dalyvis ir informatorius (žr. 9 lentelę). Aktyvus dalyvio vaidmuo siejamas su dalyvavimu renginiuose ir bendruomenės sutelkimu, o informatorius – su konsultavimu, idėjų generavimu ir vadovavimu. Remiantis teorinėje dalyje išdėstyta J. R. Šinkūnienės, D. Savickaitės (2008) idėja, vertinant ekspertų vaidmenį bendruomenėje, jų veiklą galima sieti su sociokultūrinio animatoriaus veikla, nes pasak šių autorių animatoriaus tikslas – skatinti ir motyvuoti žmones, koreguoti pasyvų stebėjimą, ugdyti jų įgūdžius ir gebėjimus. Galima teigti, kad apklausti ekspertai atskleidžia ir skatina X bendruomenės galias, kad sustiprintų pačią bendruomenę ir paskatintų jos plėtrą. Žinant, kad apklausti ekspertai bendruomenės atveju telkia dideles pastangas bioedukacinėms veikloms vykdyti, tai jų sociokultūrinio animatoriaus vaidmuo prilyginamas bioedukatoriaus vaidmeniui.

9 lentelė. Informantų nuomonė apie jų misiją bendruomenėje raiška (N=5)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Aktyvus dalyvis	Dalyvavimas renginiuose	Dalyvauju visose akcijose ir renginiuose, kurių mūsų bendruomenėje netrūksta. (R-1)
	Bendruomenės sutelkimas	...stengiamės kurti bendruomenę, kuriai nėra tas pats, kas vyksta aplinkui, kuriems svarbu ne tik tai, kas vyksta pačių kieme(R-5).
Informatorius	Konsultavimas	Konsultuoju ir bendradarbiauju kultūriniais ir socialiniais klausimais. (R-3)
	Idėjų generavimas	Telkti kaimo gyventojus bendroms veikloms, padėti realizuoti idėjas. (R-4)
	Vadovavimas	Esu tautos išrinktas bendruomenės centro vadovas... (R-2)

Norint dirbti su kaimo bendruomene būtina suvokti pačios bendruomenės sampratą, jos veiklos kryptis ir kriterijus. Išsiaiškinus bendruomenės puoselėjamas vertybes, atsiranda palankesnės sąlygos panaudoti turimus bendruomenės išteklius problemoms spręsti ir poreikiams tenkinti. Nepriklausomai nuo to, kaip ir kur vykdomos ir organizuojamos bioedukacinės ar kito pobūdžio veiklos, svarbu surasti nišą, kuri atitiktų bendruomenės puoselėjamas vertybes ir tenkintų poreikius, todėl būtina susitelkti ties besimokančiųjų tapatybės suvokimu ir jų poreikių nustatymu (Garškaitė, 2015).

Kaip galima spręsti iš tyrimo dalyvių atsakymų, pagrindinės jų kaimo puoselėjamos vertybės – tarpusavio bendravimas ir tradicijų saugojimas (žr. 10 lentelę). Galima teigti, kad bendruomenei itin reikšmingas tarpusavio ir emocinis ryšys, pagalba vieni kitiems, bendruomeniškumo išsaugojimas, kurio buvimą sąlygoja žmonės, bendros veiklos, siekis

išsaugoti tradicijas. Ekspertams išskiriant pagrindines vertybes, kurios puoselėjamos X kaimo atveju, padėjo išsiaiškinti, kokios vertybės puoselėjamos kaimo bendruomenė ir ar jos gali turėti reikšmingumo bendruomenės įgalinimo kontekste. Tikėtina, kad bendruomenė turinti galias ir stiprias bendruomeniškumo tradicijas, bus aktyvesnė, atviresnė ir labiau motyvuota dalyvauti bendruomenės gyvenime.

10 lentelė. **Kaimo bendruomenėje puoselėjamų vertybių raiška (N=5)**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Tarpusavio bendravimas	Dėmesys senjorams	jiems skirta lankymo akcija „Parsinešk Kalėdas į savo namus“ kurios metu lankome negalią turinčius ir vyresnius kaip 80 metų turinčius žmones nešini eglės šaka, dovanėlėmis (R-1)
	Pagalba vieni kitiems	Pagalba nukentėjusiems (pvz. nuo gaisro) (R-2), miestelio susivienijimas pavasario apsišvarinimo akcijos metu – visi seniūnijos teritorijoje tvarkome savo aplinką. (R – 1),
	Ryšų palaikymas	bendruomeniškumas (R-3) Neabejingumas (R-5). Didžiausia vertybė – bendravimas, ryšys vienas su kitais. (R-4) tampa tradicija ruošti klasiokų susitikimus, giminių susibūrimus ir šiaip sulaukiame buvusių gyventojų iš svetur. (R – 1)
Tradicijų saugojimas	Ryšys su kultūros objektais	tradicijų išsaugojimas, krašto istorijos ir jos paminklų išsaugojimas bei išgelbėjimas nuo sunaikinimo. (R-2) Taip pat tradicijų išsaugojimas, tapatybės suvokimas ir įprasminimas (R-4)
	Šventės	Tradicinių švenčių šventimas (R – 2), miestelių ir valstybinės šventės (R – 3),
	Pilietinės iniciatyvos	Keletą metų jau vykdome rudeninę akciją – prisimink išėjusius negrįžti. (R – 1)

Ekspertai, įvardydami prioritетines sritis, kurios galėtų bendruomenės narius įgalinti aktyviau dalyvauti bendrose veikose, labiausiai išskyrė finansinių galimybių didinimą (žr. 11 lentelę). Papildomi finansiniai ištekliai, jų manymu, leistų bendruomenėms laisviau veikti, įgyvendinti idėjas, kurioms stinga finansavimo. Kitą kaip itin svarbų aspektą informantai įvardijo galimybę bendruomenėms vystyti verslo idėjas, susietas su gamtiniais ištekliais. Kaip prioritетinė sritis, galinti paskatinti bendruomenės veikti, informantų įvardinta gerosios patirties sklaida. Apklausti ekspertai mano, kad gerosios patirties pavyzdžiais galėtų vadovautis bendruomenės įgalindamos narius veikti. Turimos patirties sklaida vykdoma tarpinstituciniais bendradarbiavimo pagrindais.

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomenėms itin reikšmingos finansavimo didinimas, kuris suteiktų platesnės veiklos galimybes.

11 lentelė. **Prioritetinių sričių, įgalinančių kaimo bendruomenes, raiška (N=5)**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Bendruomenės įgalinimo prioritetai	Bendruomenės ryšio išsaugojimas	Pastangos, kad ryšio neprarastų esami kaimo gyventojai, taip pat pritraukti ir naujakurius, kurie kuriasi kaime, tačiau dar neįaučia to ryšio su bendruomene. (R – 5) Kaimo bendruomenėm turėtų būti svarbu neprarasti ryšio su gyvenančiais ir išvykusiais kaimo žmonėmis. (R – 1) Sudaryti sąlygas, kad kiekvienas jaustųsi reikalingas ir reikšmingas, kad kiekvienas matytų rezultatą, kuris pasiekiamas visų kartu. (R – 5).
	Tarpinstitucinis bendradarbiavimas	Bendradarbiavimas su kitomis asociacijomis, geroji patirtis skatina permainas ir įdomias veiklas. (R – 4)
	Finansiniai ištekliai	Esant protingai mokesčių politikai. (R – 2) Finansavimas, papildomos finansinės galimybės leistų daugiau nuveikti. (R – 4) Finansinių išteklių paieška, rėmėjų suradimas. Šiuo metu nemažą dalį sumanytų iniciatyvų stabdo finansinės galimybės. (R – 5) Didelių investicijų reikalaujančių darbų ne kiekvienai bendruomenei pavyksta nuveikti. (R – 1). Kol kas iš mūsų krašto tik išvežama, o mūsų gyventojai tikrai surenka daug miško gėrybių, tik neatsiranda iniciatyvių verslininkų, norinčių tą verslą puoselėti. (R – 1).
	Visuomeniniai klausimai	Socialinių klausimų sprendimas. (R – 3)
	Turizmas ir verslumas	Esant pakankamam valdžios palaikymui ir finansavimui, mano nuomone pas mus būtų perspektyviausias turizmas. (R – 2) Mažųjų gamtos turtų rinkimas ir perdirbimas (R – 2) Svajojame apie vaistažolinių ir prieskoninių augalų mišinių pateikimą gyventojams. (R – 1).

Vardydami bendruomenės nuveiktus reikšmingus darbus, kurie prisideda prie bendruomenės gerovės kūrimo, - informantai išskyrė ES finansavimu įrengtą 4,7 km. pažintinį gamtinį taką, rengiamas miestelio šventes, kurios pritraukia ne tik bendruomenės narius, bet ir aplinkinių kaimų ir kitų rajonų gyventojus. Informantai didžiuojasi gamtamokslinio švietėjiško darbo rezultatais. Bioedukacinės veiklos bendruomenėje vykdomos bendradarbiavimo su kitomis institucijomis pagrindu, pvz.: „*Suruošėme kartu su Lietuvos gamtos fondu pažintinį šikšnosparnių vakarą, šungrybių festivalį. Šungrybių festivalis, pirmą kartą rengiamas sulaukė rimto dėmesio – atvyko 20 komandų, kurios per tris valandas turėjo užduotį surinkti kuo daugiau grybų rūšių. Nugalėjo komanda, suradusi 119 rūšių. Pasitarę nutarėme šį festivalį ruošti kas antri metai. Su Klaipėdos universitetu darbuotoju suruošėme pažintinę popietę apie mūsų upelyje gyvenančias žuvis, jų kelią į nerštavietes, vandens tyrimo mėginius.*“ (R – 1)

Galima teigti, kad ekspertai itin džiaugiasi nuveiktais darbais, kurie pagerino kaimo infrastruktūrą. Informantai didelę reikšmę teikia veiklų tęstinumui, ypač bioedukacinėms veikloms, kurios sulaukia didelio gyventojų susidomėjimo. Svarbu, kad veiklos sulaukusios palaikymo nenutrūktų, o būtų tęsiamos su naujomis idėjomis ir dar didesniu noru, o į jas įtraukiami visų gyventojų grupių atstovai.

X kaimo bendruomenė bendradarbiauja su kitomis bendruomenėmis, institucijomis iš kurių semiasi gerosios patirties pavyzdžių ar vykdant švietėjiškas veiklas į pagalbą kviečiasi gamtos srities specialistus (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. **Bendruomenės ryšių su kitomis vietos/šalies/Europos institucijomis raiška (N=5)**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Ryšiai su kitomis bendruomenėmis	Bendradarbiavimas vietos mastu	Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centru. Smalininkų bendruomenės centru. VSAT Pagėgių rinktinės Viešvilės užkarda. Jurbarko policijos komisariatu. VŠĮ Jurbarko miškų urėdija. Skalvijos globos namais. Viešvilės gamtiniu rezervatu.
	Bendradarbiavimas šalies mastu	Anatanavo ir Mociškių bendruomenėmis. Telšių sav. kaimo bendruomenėmis LDK Kęstučio batalionu. Lietuvos Šaulių sąjunga. Klaipėdos universitetu. Lietuvos gamtos fondu.
	Bendradarbiavimas su užsienio partneriais	Milko miesto bendruomenė (Lenkija) Bandomas užmegzti bendradarbiavimas su Gyžicko miestu (Lenkija).

Galima teigti, kad Jurbarko X kaimo bendruomenė yra išvysčiusi bendradarbiavimo ryšius plačiu mastu, tiek vietos, tiek šalies kontekste, kas leidžia daryti prielaidą, kad bendradarbiavimo buvimas lemia sėkmingą bendruomenės veiklą.

13 lentelėje apibendrinti informantų atsakymai, padėjo išsiaiškinti, kaip bendruomenėje generuojamos idėjos bendroms veikloms ir renginiams organizuoti.

13 lentelė. **Bendruomenėje generuojamų idėjų bendroms veikloms ir renginiams organizuoti raiška (N=5)**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Idėjų generavimas	Bendruomenės tarybos iniciatyva	Taryboje aptariame galimybes rašyti projektus. (R – 1) Bendruomenės tarybos nariai renkasi į susitikimus. (R – 5)
	Bendri susirinkimai	Vyksta bendri seniūnijos, kultūros centro, mokyklos, vaikų globos namų administracijos, bendruomenės tarybos susiejimai. (R- 1) Dažnai sėdime už apskrito stalo ir darome smegenų šturmą. (2) Vyksta susirinkimai, po jų veiklos organizuojamos ir per socialinius tinklus. (R – 4) Dažnai kviečiami ir kitų sričių specialistai, kurie gali padėti išgeneruoti idėjas, kurie visada pasiruošę padėti. (R – 5)
	Vietos gyventojų iniciatyvos	Kreipiamės į vietos gyventojus. (R- 1) Kiekvienas pasiūlymas priimamas ir svarstomas. (R – 3)
	Išvykusių gyventojų palaikymas	Kartasi sulaukiame palaikymo iš išvykusių mūsų kraštiečių. (R – 1)

Galima teigti, kad X bendruomenės atveju, už idėjų generavimą yra atsakinga bendruomenės taryba, kuri palaikymo sulaukia tiek iš kitų vietos institucijų, tiek iš pačių gyventojų.

Pagrindinis idėjų generatorius bendruomenėje, kaip galima spręsti iš informantų atsakymų, dažniausiai yra bendruomenės taryba, tačiau konkrečiais klausimais paisoma visų bendruomenės narių ar bendradarbiaujančių institucijų atstovų nuomonės. Taigi, galima teigti, kad vyksta kolektyvinis darbas, kada stengiamasi palaikyti vienas kitą bet kokioje veikloje, nes, vieno informanto žodžiais, - „*visuomeniniais pagrindais dirbantys žmonės gali greitai nusivilti sulaukę neigiamų atsakymų į savo pasiūlymus, o tada jau žmogaus ir su pyragu neprikviesi*“ (R-1).

Tyrimo dalyvių nuomone, bendruomenės lyderiui itin svarbios bendrosios charakterio ir būdo savybės, tai yra pasižymėjimas geranoriškumu, sąžiningumu, iniciatyvumu, komunikabilumu, pareigingumu. Taip pat bendruomenės lyderis turi sugebėti sutelkti visą bendruomenę. Informantų manymu, lyderis turi būti autoritetu gyvenamojoje aplinkoje bei savo elgesiu rodyti išskirtinį pavyzdį (žr. 14 lentelę).

14 lentelė. **Bendruomenės lyderio savybių raiška**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Bendruomenės lyderis	Bendrosios savybės	Turi būti geranoriškas visų atžvilgiu. (R – 1). Sąžiningumu, pareigingumu, iniciatyvumu, organizuotumu, komunikabilumu. (R – 2) Bendruomenės lyderis turi būti iniciatyvus, veiklus, pasižymintis gebėjimu sutelkti visą bendruomenę. (R-5)
	Autoritetas	Būti autoritetas gyvenamojoje aplinkoje, rodantis pavyzdį savo gyvenimo būdu. (R – 1). Turi „skaudėti“ dėl savo bendruomenės. (R -3) Kurie gyvena kaimu ir dėl kaimo. (R-5)
	Koordinatorius ir vykdytojas	Didžiąją dalį idėjų sugalvoja, organizuoja ir įgyvendina. (R-4)

Apibendrinus informantų išvalgas, kokia, galėtų būti bioeducacinių (aplinkosauginis visuomenės švietimas, gamtinės aplinkos pažinimas per įvairias praktines veiklas) veiklų reikšmė žmogui ir visai visuomenei, galima pastebėti, šių veiklų poveikis būtų teigiamas žmogui ir pačiai gamtai, nes žmonės labiau susipažintų su gamta ir priartėtų prie jos, pvz.: „*Mes visada galvojame, kad tai skirta jaunimui, kurie turi suprasti mūsų gamtinės aplinkos ir Žemės trapumą. Jei taip beatodairiškai tęsime savo vartotojišką gyvenimą - katastrofų tik daugės. Todėl stengiamės atkreipti žmonių dėmesį apie mažuosius Žemės gyventojus, kurie be mūsų pagalbos gali net išnykti*“ (R – 1). Informantai mano, kad reikia daug ir dažnai kalbėti apie gamtą, kad tai taptų gyvenimo būdu ir neapsiribotų tik trumpalaikiu, vienkartinio sudalyvavimu, pvz.: „*Visi esame labai nutolę nuo gamtos, bėgame, lekiame, nespėdami pavyti savo norų, idėjų. Gamta*

tampa tarsi ir priemone, kurią pasitelkiame savo poreikiams, kurie vis didėja ir didėja. Vaikai vis rečiau tiesiogiai prisiliečia prie gamtos, pabūna joje. Tokios veiklos labai padėtų sustiprinti žmogaus ir gamtos ryšį, primintų, kad nesame gamtos valdovai, kad reikia išlaikyti pusiausvyrą tarp noro ir gamtos“. (R-5). Tyrimo dalyviai įvardydami bioedukacinių veiklų ryšį, pirmiausiai mini jų poveikį jaunajai kartai. Jų manymu, bioedukacija pirmiausiai turėtų paliesti vaikus ir jaunimą ir tik po to kitas gyventojų grupes. Ekspertų manymu, bioedukacinės veiklos padėtų didinti atsakomybę ir sąmoningumą – skatintų dažniau atsigręžti į gamtą, į savo ištakas. Tad kuo daugiau bus informacijos, kuo dažniau gyventojai bus skatinami įsitraukti į veiklas, tuo bus glaudesnis jų santykis su gamta.

Pagrindiniai motyvai, skatinantys žmones dalyvauti bioedukacinėse veiklose, įvardyti 15 lentelėje.

15 lentelė. Pagrindinių motyvų, skatinančių žmones dalyvauti bioedukacinėse veiklose, raiška (N=5)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Motyvai skatinantys dalyvauti bioedukacinėse veiklose	Žinių įgijimas	Žmonės visada nori sužinoti kažką naujo. (R – 1) Pageidavimas pasisemti naujų žinių. (R-2)
	Bendruomeniškumas	Nesvetimas noras pabūti drauge, pasivaišinti išvirta žuviene ar grybiene. (R -1)
	Aplinkos pakeitimas	Visai nesvarbu ar komandoje – bendradarbiai ar šeimos tėtis su dukromis ar sūnumis, visiems smagu pabūti truputį kitokioje aplinkose. (R – 1)
	Įvairesnė veikla	Norėjimas įvairesnės veiklos. (R-2) Žmones traukia tai, kas nežinoma, kas jiems įdomu. (R-5) Mūsų bendruomenės atveju žmonės susidomi veiklomis, kurios yra neįprastos, nevykdytos mūsų kaime. (R-5)
	Žmogaus ir gamtos ryšys	Meilė gamtai, jausti ryšį, atsakomybę aplinkai, kurioje gyvenimi (R-3)
	Savirealizacija	Savirealizacija ir žinojimas, kad aš prie to prisidedu. (R-4) Noras kurti gražesnį pasaulį, noras veikti, prisidėti. (R-4)

Apibendrinat galima teigti, kad informantai bioedukacinių veiklų reikšmę pirmiausiai sieja su žinių įgijimu ir bendruomeniškumo skatinimu. Pagrindinės priežastys, kurios skatina bendruomenės narius įtraukti gyventojus į bioedukacines veiklas yra noras, kad žmogus surastų ryšį su savo gyvenamąja aplinka, pvz.: *„Labai gaila, kad vaikai mieliau stebi pasaulį per televizijos ar kompiuterio „langą“. Todėl ir galvojam, kaip juos sugrąžinti į gražią gamtą visais metų laikais“* (R-1). Vienas iš ekspertų mano, kad svarbus motyvas, kuris skatina žmones dalyvauti bioedukacinėse veiklose – tai noras įvairesnės veiklos, kuri atitinka žmonių interesų

sritį. Tirtu X kaimo bendruomenės atveju bioedukacinės veiklos organizuojamos, siekiant bendruomenės sąmonėjimo ir naujų įgūdžių ir žinių suteikimo, pvz.: „*Norisi, kad mūsų žmonės būtų visapusiškai išprusę, sąmoningi, kad netektų rasti išmestų padangų girioje, ar pamiškėje supiltų buitinių atliekų*“ (R-5).

Ekspertų įvardyti būdai, kuriais jie motyvuoja bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose, padėjo nustatyti svarbiausius aspektus, kurie gali tapti pagalba, skatinančia kitų kaimo bendruomenių narių įsitraukimą į bioedukacines veiklas (žr. 16 lentelę). Analizuojant ekspertų interviu turinį padaryta išvada, kad bendruomenės motyvavimas dalyvauti bioedukacinėse veiklose vyksta per individualią veiklą, kada kalbama su žmonėmis, jiems suteikiama informacija apie numatytas veiklas. Taigi, svarbus dėmesys skiriamas informavimui, kada numatytos veiklos aptariamos artimiausiam žmonių rate, taip pat spartesnei informacijos sklaidai pasitelkiama internetinė erdvė. Vienas iš informantų, mano, kad pati reikšmingiausia motyvavimo priemonė – vykdomi patrauklūs renginiai, kurie sudomina kaimo žmones, padeda atitrūkti nuo kasdieninės rutinos. Taip pat akcijos, konkursai, skelbiami kaimo bendruomenėse, galėtų stimuliuoti ir didinti gyventojų motyvaciją.

16 lentelė. **Bendruomenę motyvujančių būdų dalyvauti bioedukacinėse veiklose raiška**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Bendruomenės motyvavimas	Individuali veikla	Dažnai kalbamės su žmonėmis, pasakojame apie numatytas veiklas. (R-5)
	Renginiai	Darome patrauklų renginį. (R-2)
	Informavimas	Aptariame su kaimynais, draugais, šeimos nariais, mokiniais, naudojames „facebook“ ir kt. internetiniais Ryšiais, išnaudojame viešas erdves savame miestelyje, Jurbarko mieste, kviečiame visus ir iš visur. (R-1) Tam pasitelkiame informacijos sklaidą viešojoje erdvėje. (R-5) Bendravimo pagalba skleidžiame žinią, kad laukiami visi, ir vis sulaukiame. (R-5)
	Paskatinimai	Akcijos, konkursai. (R-4)

Informantai vertindami savo bendruomenės veikos stipriąsias puses išskyrė: komandinį darbą, atvirumą ir priėmimą visų idėjų, sugebėjimą įgyvendinti idėjas su minimaliais resursais, pvz.: „*Projektų finansavimo nelabai tikimės, nes manome, kad geriausias laikas jau praėjęs*“ (R-1). Iš ekspertų pasisakymų galima daryti išvadą, kad X kaimo bendruomenė pasižymi organizuotumu ir noru bendradarbiauti. Bendruomeniškumas įvardijamas, kaip pati stipriausia X bendruomenės pusių. Bendruomenėje veikia daug lyderių, kurie inicijuoja įvairiausias veiklas ir sutelkia bendruomenę. Tačiau ekspertai išskiria ir veiklos sritis, kurioms reikėtų sutelkti didesnę

dėmesį – tai verslumo skatinimas, jaunimo įtraukimas į veiklos grupes, noras įsteigti senjorų klubą. Ekspertų manymu tobulintinių sričių visada galima rasti, todėl nevisi pasisakę galėjo jas konkrečiai išskirti.

Apklausti Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės ekspertai, turintys bioedukacinės veiklos organizavimo patirties, todėl jų buvo prašoma pateikti rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų kitų kaimų bendruomenėms. Vienas ekspertas teigia, kad rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus skelbė ne vieną kartą, platinant straipsnius spaudoje ir raginant bendruomenes ieškoti bendradarbiavimo galimybių. Kaip vieną iš galimų partnerių ekspertas rekomenduoja Lietuvos gamtos fondą, pvz.: *„jie turi puikių specialistų, kurie verčia pasitikrinti gamtosaugines žinias, parodo vertybes, esančias šalia mūsų“* (R-1). Bendradarbiavimo partneriais ekspertas įvardija saugomų teritorijų specialistus, kurie gali formuoti visuomenės atsakingą požiūrį į gamtą. *„Mes nesame visų sričių žinovai, todėl, jei nebus žmogaus, kuris galės organizuoti tokio pobūdžio užsiėmimus, tai ir jų nebus“*, - mano R-5 informantas. Kaip viena iš alternatyvų įvardijama galimybė telktis į grupes ar klubus pagal pomėgius. Šioje vietoje siekiant bioedukacinių tikslų gali turėti didelės reikšmės ekobendruomenių veiklos pavyzdžiai. Kaimo vietovė turi palankias sąlygas steigti bendruomenėms, kurios puoselėtų ekologinį gyvenimo būdą. Iš vykdytų bioedukacinių veiklų vienas informantas išskiria populiariausias veiklas vaikų ir jaunimo tarpe – tai aplinkos tyrimai, susipažįstant su augančiais savais ir invaziniais augalais, vandens tyrimai skirtingose aplinkose, tad galima teigti, kad itin svarbu veiklos populiarumas, patrauklumas. Tačiau svarbiausiai, ekspertų manymu, kalbėtis su žmonėmis ir išsiaiškinti, kas jiems yra aktualu, pvz.: *„Kiekvienas miestelis ar kaimas turi tik jiems vieniems svarbių ir įdomių objektų, todėl konkrečių pasiūlymų čia nepateiksiu“* (R-1). R-2 informanto teigimu, labai svarbu mokėti sudominti žmones ir turėti stiprią ir kūrybingą komandą. Reikšmingumas skiriamas ir individui bendravimui, nes kaimo gyventojams labai svarbu, kad jie būtų pakviesti, pastebėti ir suteikta svarba.

X kaimo bendruomenėje yra vykdyta bioedukacinio pobūdžio veiklų. Todėl apklausiant ekspertus, siekta išsiaiškinti, kokie šių renginių tikslai, kaip kilo organizavimo idėja ir ką šie renginiai davė bendruomenei bei patiems organizatoriams. Iš bioedukacinių veiklų organizavimo praktikos X kaimo bendruomenės atveju, paaiškėjo, kad organizuojami bioedukaciniai renginiai yra švietėjiško ir pramoginio pobūdžio. Bioedukacinių veiklų organizavimo situacija rodo, kad gamtinio pobūdžio veiklos bendruomenėje organizuojamos gan dažnai, o veiklos dažniausiai organizuojamos kartu su partneriais. Veiklų tikslas – pateikti žmonėms kuo daugiau informacijos apie mažai pažįstamas rūšis. Bendruomenės vykdytos žinomesnės bioedukacinės veiklos: šikšnosparnių vakaras, šungrybių festivalis, pvz.: *„Suorganizuoti šungrybių festivalį mintis kilo man (esu miškininkas, tai ši sritis man ne svetima. Na ir, kad dzūkai per daug nesipūstų dėl savo*

grybų šventės). Mintis buvo tokia – visi giriasi prisirinkę puikių grybų, o mes padarykim grybavimą kitaip, darom rungtynes, kas surinks daugiau šungrybių. Susirinko apie 20 komandų, dalyvių buvo apie 100 (turėjo būti ir prisistatymas), nugalėtojai rado ir atpažino gerokai virš šimto grybų rūšių, tarp jų buvo ir pas mus (Karšuvos girioje) dar nerastų. Bendruomenę sutelkti pavyko prižadėjus duonos ir žaidimų (tenka labai smarkiai ir pačiam padirbėti, labai padeda bendraminčių komanda)“ (R-2). Šių veiklų vykdymo nauda pirmiausiai išreiškiama per organizatorių įgytą patirtį, o bendruomenei suteikiama galimybė maloniai praleisti laiką. Ekspertas įvardija galimą bioeducacinių veiklų sėkmę: „Gal būt padeda ir tai, kad mūsų bendruomenėje yra daug miškininkų ir žmonių glaudžiai susijusių su mišku (darbininkų, mėgėjų grybauti ar uogauti, medžiotojų, yra ir biologų ir pedagogų“. Iš kitų informantų paaiškėjo, kad be šių didesnio masto bioeducacinių veiklų bendruomenė vykdo ir kitas bioeducacines veiklas: žuvų pažintinė popietė, pėsčiųjų žygiai pažintiniame take, vandens telkinių tyrimai ir kt. Visų renginių tikslas – padėti žmonėms susipažinti su supančia aplinka, kad nerūšiuoti supančią aplinką į naudingą ir nenaudingą, kad papildyti savo žinias, kurios būtų įgyjamos per praktiką. „Žmonės patiki mūsų jėgomis, žino, kad atėjęs į renginį gamtoje jie gaus atsakymą į jiems rūpimus klausimus, pabendraus su kaimynais ir svečiais“. (R-1)

Apibendrinant ekspertų išsakytą poziciją, galima daryti išvadas, kad X kaimo bendruomenėje vykdoma bioeducacinė veikla, kurios sėkmę lemia šio bendruomenės stiprus bendruomeniškumo ryšys ir lyderių buvimas. Tai leidžia iš dalies patvirtinti iškeltą tyrimo hipotezę, nes tyrimo rezultatai parodė, kad bioeducacinių veiklų sėkmingumą sąlygoja ir komandinis darbas bendruomenėje ir jos bendradarbiavimas su gamtos srities specialistais ir organizacijomis.

DISKUSIJA

Daugiau kaip dešimtmetis auga poreikis ir būtinybė telkti ir aktyvinti kaimo bendruomenes. Lietuvos socialinių mokslų tyrimo objektais tampa kaimo bendruomenių veikla, jų gyventojai, socialinės problemos ir pan. Viena iš ES ir šalies politikos prioritetinių sričių – bendruomeniškumo skatinimas. Šio magistro darbo tema yra nauja ir netyrinėta Lietuvos mokslinių tyrimų kontekste, nes bioedukacija kaip edukologijos sritis taip pat dar gana naujas dalykas. Tyrimas aktualus, nes gali padėti tobulinti ir efektyvinti bioedukacinių veiklų įgyvendinimą kaimo bendruomenėse, tuo pačiu sprendžiant gamtosaugines, ekologines problemas ir paskatinant gyventojus imtis asmeninės atsakomybės dėl aplinkos išsaugojimo. Lietuvos akademinė tyrimų kontekste bendruomenės įgalinimo tyrimai labiau orientuoti į socialines rizikos grupes, kurioms telkiamas dėmesys, kad padėti integruotis visuomenėje. Stinga tyrimų, kaip suaktyvinti pačią bendruomenę ir paskatinti bendroms veikloms, kad gyventojai patys stengtųsi pagerinti gyvenimo sąlygas. Aktualu buvo išsiaiškinti, kaip motyvuoti juos saviugdai ir sustiprinti bendruomeniškumo apraiškas. Įvertinus bendruomenės požiūrį į bioedukacines veiklas, išsiaiškintos šios veiklos tobulinimo galimybės bei pateikta rekomendacijų, kaip įtraukti bendruomenę į bioedukacines veiklas.

G. Misiūnienės, J. Sadausko (2015) atliktas tyrimas parodė, kad kaimo gyventojų socialines ir švietimo problemas turėtų padėti spręsti soc. darbuotojai ar soc. pedagogai, tačiau tyrimo rezultatai atskleidė priešpriešą, kad bendruomenės švietimo klausimai yra pačios kaimo bendruomenės veiklos organizacijos reikalas. Tyrimų rezultatai parodė, kad bioedukacines veiklas organizuoja bendruomenėje veikiančios iniciatyvūs, gamtos mokslų srities specialistai, taip pat vykdomas glaudus bendradarbiavimas su kitomis institucijomis, kurios gali tokių veiklų pasiūlyti. Visos bioedukacinės veiklos vykdomos principu „iš apačios į viršų“, kada patys žmonės imasi iniciatyvos veikti. A. Aleksandravičius ir J. Žukovskis (2011), V. Pilipavičius (2008) nagrinėję kaimo bendruomenių socialinius ryšius, pastebi, kad žmonės praranda bendrumo jausmą ir kuria uždara gyvenimo būdą. Tačiau šio magistro tyrimo rezultatai parodė, kad situacija nėra tokia bloga, nes didžioji dalis apklausos dalyvių išsakė pozityvias mintis, žmonės nusiteikę pokyčiams, pasiruošę gauti naujų žinių ir potyrių, tik reikalingas paskatinimas bei kryptingas veiklos organizavimas ir vykdymas. Šioje vietoje labai reikšmingas bendruomenės savivokos stimuliavimas, kuris paskatina pokyčius bendruomenėje. Apklausoje dalyvavę respondentai yra įsitikinę, kad bendruomenei pasiūlytos bioedukacinės veiklos paskatintų bendruomenę teigiamiems pokyčiams. Tačiau bioedukacinės veiklos organizatoriai turi susitelkti ties besimokančiųjų poreikiais. Besimokantieji pageidautų mokymosi proceso

įvairovės, patirties įgijimo, kas padėtų pažinti gamtinę aplinką. Kaimo bendruomenės nariai per bioedukacines veiklas norėtų, patirti komandinio darbo ir bendradarbiavimo galimybes.

Tyrimo rezultatai parodė, kad kaimo bendruomenės narių įsitraukimą į bioedukacines veiklas paskatintų patyrimo pedagogika, kuri grindžiama praktiniu mokymusi, dalykų integracija, draugystės ryšių stiprinimu bei gyvenimiškų klausimų aptarimu. Patirtinis mokymasis, kuris turi būti vykdomas per aktyvią veiklą, kuri būtų nenuobodi, suteiktų naujų nepatirtų jausmų ir emocijų, nuotykių. Svarbu įvairinti mokymosi procesą ir sudaryti sąlygas įgyti žinių, kurias būtų galima pritaikyti praktikoje. Svarbu, kad mokymasis vyktų bendradarbiaujant, dalijantis įgyta patirtimi su kitais bei ugdant pasitikėjimą savo jėgomis. Visi šie veiksniai ir teigiami potyriai, manytina, paskatintų norą bioedukacinėse veiklose dalyvauti ir kitą kartą. Tyrimas parodė, kad kaimo gyventojus labiausiai domintų žygiai, ekskursijos ir kita aktyvi veikla, kuri atitiktų interesų sritį, o pati bioedukacinė programa būtų dalyvių priimama, kaip besimokančiųjų poreikių tenkinimo priemonė, padedanti integruotis visuomenėje ir patirti bendruomeniškumo sąveiką.

Magistro darbo praktinis reikšmingumas yra tas, kad šis darbas gali padėti planuojant bei tobulinant kaimo bendruomenių švietimo programas ir jos narių įgalinimą dalyvauti bioedukacinėse veiklose. Šiais konkrečiais Jurbarko rajono X kaimo bendruomenės tyrimo rezultatais gali pasinaudoti kitų Lietuvos kaimų (ir ne tik) bendruomenės organizuojant ir vykdant bioedukacines veiklas ir pritraukiant bendruomenės narius tokiose veiklose aktyviai dalyvauti.

Galimos tyrimo tęstinumo kryptys:

- 1) Atlikti bendruomenės narių įgalinimo dalyvauti bioedukacinėse veiklose tyrimą platesniu regioniniu mastu. Toks tyrimas padėtų gauti išsamesnius ir tikslesnius rezultatus Lietuvos kaimo bendruomenių įgalinimo kontekste;
- 2) Atlikti kiekybinį tyrimą tiriant vaikų ir jaunimo, suaugusiųjų ir pensininkų atskiras grupes, siekiant išsiaiškinti kiekvienos grupės poreikį dalyvauti bioedukacinėse veiklose. Šis tyrimas padėtų išsiaiškinti visų tikslinių grupių poreikį, kas palengvintų veiklų organizavimą ir jų tobulinimo galimybes.
- 3) Atlikti kokybinį tyrimą siekiant išsiaiškinti institucines bendradarbiavimo galimybes, vykdant bendruomenių bioedukacines veiklas.

Atliekant kaimo bendruomenės narių dalyvavimo bioedukacinėje veikloje tyrimą, būtina atkreipti dėmesį į galimus tyrimo ribotumus ir kaimiškos dimensija rizikos faktorius: kaimuose didėja vyresnio amžiaus gyventojų grupė, atsiranda socialiai pažeidžiamos grupės. Šie faktoriai gali lemti tyrėjų, bioedukacinių veiklų organizatorių susidūrimą su įvairiais iššūkiais, nepatogumais ir kliūtimis. Konkrečiai šio tyrimo atveju, vykdant kiekybinį tyrimą, tyrėja

susidūrė su didžiausia problema, nes numatyta tiriamųjų imtis nesusidarė, dėl statistinės situacijos ir realaus gyventojų skaičiaus kaime neatitikimo. Tyrime pasitelktas susidaręs respondentų skaičius, kas gali turėti įtakos rezultatų reprezentatyvumui. Kaip minėta teorinėje dalyje, kaimas yra patrauklus gyventi žmogui, tačiau, labai stipriai jaučiamos socialinės problemos, atsiranda rizikos grupės, kurios susiduria su nedarbo, alkoholizmo ir kitomis socialinėmis problemomis.

Reflektuojant pasirinktą temą ir jos svarbą, itin svarbus pačios tyrėjos ryšys su pasirinkta X kaimo bendruomene. Kaimas labai stipriai keičiasi, gerąją prasme, žmonės tvarko savo privačias aplinkas, su kiekviena diena mažėja apleistų teritorijų, tačiau, kas liūdniausiai – su kiekvienais metais X kaime mažėja žmonių, tam turi įtakos emigracija, žemi gimstamumo rodikliai. Į kaimą atvykstantys naujakuriai dažniausiai jaunos šeimos – uždaros, nelinkusios į kaimyniškus santykius, nejaučiančios emocinio ryšio su teritorija, į kurią neseniai įsikėlė. Žmonija gyvena visuomenėje, kurioje nėra palaikomas ryšys tarp individų, kur vyrauja atsiskyrimas, racionalistinis šiuolaikiškumas. Būtina vengti ryšio nutraukimo, reikia skatinti naujų ryšių kūrimąsi, vietos bendruomenės bendravimo sistemas, susitelkimą į bendruomenės centrus, kurie suartintų žmones. Tyrėjos manymu, tam pasitarnautų bioedukacinė veikla, siekiant bendro tikslo – stipresnio bendruomenės ryšio ir gamtamokslinių žinių įgijimo, sąmoningos visuomenės ugdymo. Suprantama, kad bendruomenės sudaro žmonės, turintys bendrus tikslus, interesus, tradicijas, tačiau gausu ir individualių skirtumų, kurias turi kiekvienas atskirai. Svarbu rasti bendrą pagrindą šioje įvairovėje. Didžiąja dalimi sėkminga bendruomenės veikla priklauso nuo bendruomenės lyderio (sociokultūros animatoriaus), kuris orientuotas į rezultatus, nebijantis rizikos, komunikabilus, sugebantis idėjomis „užkrėsti“ kitus ir sutelkti bendrai veiklai. Tai ryškiai atsiskleidė tiriamos bendruomenės atveju, tik veiklių iniciatorių, „degančių“ idėja ir sugebančių ją užkrėsti kitus, galimas sėkmingas rezultatas. Šioje tyrimo vietoje kilo kiekybinio ir kokybinio tyrimo nesutapimas, kaimo gyventojai vertindami priežastis, kodėl nedalyvauja bioedukacinėse veiklose, teigė, kad trūksta bendruomenės lyderių. Tuo tarpu ekspertai veiklius ir iniciatyvius bendruomenės lyderius įvardijo, kaip sėkmingos X kaimo bendruomenės veiklos pagrindą. Būtina atsižvelgti į tai, kad tik 50 procentų apklaustų X kaimo gyventojų yra dalyvavę bioedukacinėse veiklose. Tai leidžia manyti, kad lyderių buvimo ir aktyvaus veikimo klausimas gyventojų galimai įvertintas neobjektyviai.

Kaimo bendruomenės įgalinimas dalyvauti bioedukacinėse veiklose galėtų ir turėtų tapti nauja veiklos niša ir iniciatyva kituose kaimuose. Sutelkus žmones bendrai aktyviai veiklai galimi daugelio problemų sprendimai. Visuomenės švietimu, realiai darbais Lietuvos kraštas taps dar gražesniu ir patraukliu gyventi mums patiems, tiek lankyti turistams.

IŠVADOS

1. Remiantis moksline literatūra, galimos šios bendruomenės narių įgalinimo dalyvauti bioedukacinėje veikloje prielaidos:
 - Bioedukacinės veiklos, jungiančios ugdymo(-si) ir gamtos mokslus, vykdomos natūralioje gamtinėje aplinkoje per dalyvių patirtinę ir praktinę veiklą, lanksčiai pritaikant metodų įvairovę bei technikas, kurios orientuotos į žinių, įgūdžių ir vertybių formavimą, tarpusavio ryšių stiprinimą. Bioedukacinė veikla yra neatsiejama nuo patyrimo pedagogikos, kuri gali būti sėkmingai taikoma skirtingoms gyventojų grupėms, kaip neformaliojo ugdymo alternatyva.
 - Per bendruomenės savanorišką veiklą, pasitelkiant bioedukacines veiklas, žmonės įtraukiami į įvairiapusę veiklą, kada bendruomenė įgalinama veikti, kaip natūrali, aktyvi gyventojų socialinė jungtis, gebanti spręsti savo bendruomenės problemas.
 - Bendruomenės narių įgalinimo dalyvauti bioedukacinėse veiklose svarbią poziciją užima bioedukatorius – sociokultūrinis animatorius, kuris nuolat ieško naujų galimybių, dalyviams pasiūlo metodų, atitinkančių besimokančiųjų poreikius ir interesus, suteikia žinių bei ugdo kiekvieno bendruomenės nario asmeninį augimą.
2. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais, Jurbarko rajono X kaimo bendruomenėje išvelgiamos tokios esminės bioedukacinės veiklos organizavimo praktikos:
 - X kaimo gyventojus su bendruomene sieja vidutiniškas bendruomeniškumo ryšys. Gyventojai dažniausiai dalyvauja kultūrinėse ir laisvalaikio praleidimo veiklose, švietimo veiklos didelio susidomėjimo nesulaukia, bioedukacinėse veiklose dalyvavę tik pusė apklaustų respondentų.
 - Į bioedukacines veiklas gyventojai vangiai įsitraukia dėl asmeninių priežasčių (laiko stokos, tokio pobūdžio veiklos jų nedomina), tačiau nedalyvavimo priežastys sietinos ir su organizacijos strategija ir veiksmais (trūksta veiklų, nėra bendruomenės lyderių, informacijos stoka).
 - Bendruomenės įgalinimu dalyvauti bioedukacinėse veiklose turėtų užsiimti saugomų teritorijų specialistai/gamtininkai arba specialųjį pasirengimą turintis asmuo – bioedukatorius, kuris turi stiprią vidinę motyvaciją dirbti bendruomenės labui.
 - Bendruomenės įtraukimas į bioedukacines veiklas negali vykti sėkmingai neišsiaiškinus žmonių interesų srities. Veiklų organizatorius pirmiausiai turėtų atkreipti dėmesį į veiklų patrauklumą, įdomumą bei aktyvumą. Žmonės dalyvaudami veiklose tikisi, kad tai bus galima priimti kaip nuotyki, laisvalaikio praleidimą, kuris bus reikšmingas ir švietimo prasme.

- Apibendrinta ekspertų nuomone, Jurbarko rajono X kaimo bendruomenėje sėkmingas rezultatas pasiekiamas, kai darbas vyksta komandoje ir kai veiklų organizavime dalyvauja kuo daugiau bendruomenės narių. Bioeducacinių veiklų organizavimo praktikos parodė, kad itin reikšmingas bendruomenės bendradarbiavimas su gamtos mokslų srities specialistais, veiklų įvairumas ir tęstinumas bei lyderių iniciatyvumas.
3. Jurbarko rajono X kaimo bendruomenėje reikėtų bioeducacinių veiklų sociokultūrinės animacijos kontekste, nes bendruomenės nariai jaučia poreikį dalyvauti bioeducacinėse veiklose, tačiau dalyvavimo motyvai sietini su aktyviomis veiklomis: ekskursijomis ir žygiais pėsčiomis, aplinkotyros užsiėmimais, gamtos šventėmis. Mažiausiai dėmesio sulauktų paskaitos ir seminarai ekologijos ir aplinkosaugos temomis.
 4. Jurbarko rajono X kaimo bendruomenei siūlomos bioeducacinės veiklos kaip žinių įgijimo alternatyva apie mažai pažintas rūšis ar gamtinę aplinką, vykdomos per gerų emocijų patirtį, maloniai praleistą laiką ir bendravimą. Bioeducaciniai renginiai vykdyti X kaimo bendruomenėje: „Šikšnosparnių vakaras“, „Šungrybių festivalis“, „Pasivaikščiavimas jūros dugnu“.

REKOMENDACIJOS

Kaimo bendruomenių organizacijoms:

- Rengiant metinį kaimo bendruomenės veiklos planą į prioritetines veiklos sritis įtraukti švietimo veiklas, didesnę dėmesį skiriant bioedukacinio pobūdžio veikloms.
- Bendruomenės bioedukacinei veiklai vykdyti tikslingai panaudoti turimus resursus (žmogiškuosius išteklius, natūralią gamtinę aplinką), didinti bioedukacinių veiklų pasiūlą ir tobulinti esamų veiklų turinį, siekiant veiklos patrauklumo.
- Sistemingai organizuoti bendruomenės narių susirinkimus, vykdant apskritojo stalo diskusijas, įtraukiant bendruomenės tarybos narius, kaimo gyventojus, gamtos mokslų sektoriaus specialistus ir kitas už bendruomenės veiklą atsakingas organizacijas.
- Organizuojant bioedukacines veiklas kaimo bendruomenės žmonėms rekomenduojama remtis ugdančiojo patyrimo ir patirtinio mokymosi koncepcijomis, kas padėtų konstruoti visuomenės žinojimą per praktiką ir patirtį, skatintų žinių įgijimą, bendruomenės ryšių stiprinimą.
- Skleisti savo ir vadovautis kitų bendruomenių gerosios patirties pavyzdžiais (ekobendruomenių veiklos filosofija, organizacijų vykdančių bioedukacines veiklas patirtimi), kas leistų susipažinti su vykdomų veiklų sėkme ir problemomis ir sudarytų palankesnes sąlygas veiklų tobulinimui.
- Ieškoti bendradarbiavimo galimybių su gamtos mokslų srities specialistais ir organizacijomis, kviesti juos diskusijai ir bendroms veikloms.
- Organizuojant bendruomenės veiklas vadovautis komandinio darbo principu, kuris vykdomas per bendradarbiavimą, įsiklausymą į kito nuomonę, pasitikėjimo ir pripažinimo bei tarpusavio ryšio santykius.
- Organizuoti bendruomenės apklausas, kad išsiaiškinti kaimo gyventojų interesų sritis ir poreikius, nustatant temas, kurios būtų patrauklios vietos gyventojams. Apklausoms vykdyti palankiausia internetinė erdvė (Kaimo bendruomenės „Facebook“ paskyra, seniūnijos internetinis tinklalapis).
- Skirsti didesnę dėmesį veiklų viešinimui ir populiarinimui. Informacijos sklaidą vykdyti per asmeninius ryšius, pasitelkiant reklamą (skelbimai, skrajutės).

Tyrėjams: Tikslinga įvertinti kaimo bendruomenių atskirų grupių poreikius bioedukacinėms veikloms ir išsiaiškinti bendradarbiavimo perspektyvas su bioedukacinio pobūdžio veiklas vykdančiomis organizacijomis.

LITERATŪRA

1. Abromaitytė, A., (2013). *Bendruomeniškumo faktoriai ir jų funkcionavimas mokykloje*. Bakalauro baigiamasis darbas. Mykolo Romerio universitetas. Darbo vadovas: doc. dr. S. Nefas.
2. Aleksandravičius, A., Žukovskis, J. (2011). Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 1(25), 7-16.
3. Ališkevičiūtė, E. (2015). Bioeducacinių programų kokybės įgyvendinimo tobulinimas tiriant besimokančiųjų (jaunimo) poreikį: Rambyno regioninio parko atvejis. Magistro darbas. Šiaulių universitetas. Darbo vadovė: doc. dr. R. Gaučaitė.
4. Apželdinkime griuvėsius (*Greening the Rubble*). [Žiūrėta 2017-03-14]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://greeningtherubble.org.nz/>>.
5. Asquith, S., Clark, C., Waterhouse, L. (2005). The Role of the Social Worker in the 21st Century. A Literature Review. *In The Scottish Government Publications*.
6. Atham, J., A., Monroe, M. C. (2015). *Elements of Effective Environmental Education programs*. [Žiūrėta 2017-02-19]. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/DcN3PH>>.
7. Äventyrspedagogik Spännande lärande Kort version. (2009). Sven-Gunnar Furmark. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/4NBRKY>>.
8. Bajakevičius, T. (2008). Medijų kultūra: instituciniai veiklos modeliai. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, (50).
9. Bioeducacija švediškai. Gebėjimas mokytis: mūsų slaptas turtas. (2015). Žiūrėta 2017-03-10]. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://bioeducacijasvediskai.blogspot.lt/2015_03_04_archive.html>.
10. Bitinas, B., (2011). Edukologijos terminologija: kokybė ir problemos. *Iniciatyvinės grupės nagrinėti ugdymo ir jo dedamųjų apibrėžimo variantai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
11. Bobo, K., Kendall, J., Max, S. (2001). Organizing for social change: midwest academy manual for activists. 1-17
12. Bull, C. N.; DeCroix, S. 2014. The rural elderly: providers perception of barriers to service delivery: Providers's perception of barriers to service delivery, *Sociological practise* 11: 98–116.
13. Čepienė, A. (2011). Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo teorinės išvalgos. *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, 8, 124-130.

14. Das, Ch., O'Neill, M., Pinkerton, J. (2015). Re-engaging with community work as a method of practice in social work: A view from Northern Ireland. *Journal of Social Work*, 1-20.
15. Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ veiklos sričių „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ ir „Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį“ įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo 2016 m. liepos 1 d. Nr. 3D-403 Vilnius.
16. Dirgėlienė, I. (2010). Edukaciniai aspektai socialiniame darbe. *Acta Paedagogica Vilnensia*. 25: 172–180. Vilniaus universiteto leidykla
17. Ekogyvenvietės. [Žiūrėta 2017-04-02]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://ekogyvenvietes.lt/>>
18. Gerikaitė, G., Manukian, D., Vaitiekienė, N. (2014). Laisvalaikio organizavimo specialistų poreikis socialinių paslaugų bei sveikatos priežiūros institucijose. *Teorija ir Praktika*, (14).
19. Gerulaitis, D. (2014). Įgalinimo teorijos socialiniame darbe Baranauskienė, I. (sud.). (2014). Vadovas teorijos ir praktikos sąsajos jungtinės II pakopos procese. Mokomoji knyga.
20. Gvaldaitė, L. (2009). Įgalinimas socialiniame darbe. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 5.
21. Jennings, L. B.; Parra-Medina, D. M.; Hilfinger-Messias D.K.; McLoughlin, K. (2006). *Toward a Critical Social Theory of Youth Empowerment*. *Journal of Community Practice* 14 (1-2), 31-55.
22. Johnson, L. C. (2003). *Socialinio darbo praktika*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
23. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis. Enciklopedinis edukologijos žodynas.
24. Kairė, S. (2013). Ugdantis patyrimas J. Dewey filosofijoje. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 30.
25. Kalnuotės bendruomenė. [Žiūrėta 2017-02-26]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://www.kalnuotesbendruomene.lt/>>.
26. Kreisberg, S. (1992). *Transforming power: domination, empowerment and education*, Albany: State University of New York Press.

27. Kuliešis, G., Pareigienė, L. (2014). Vyresnio amžiaus Lietuvos kaimo žmonių nuostatos dėl viešųjų paslaugų teikimo: Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas.
28. Leliūgienė, I., Pielikytė, L., Kaušylienė, A., (2011). *Socialinė – edukacinė aprėptis kaimo bendruomenėje: socialinio darbuotojo vaidmuo ir galimybės*. Socialinis ugdymas. Nr. 15 (26).
29. Lietuvos ekobendruomenių asociacija. [Žiūrėta 2017-02-26]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://ekobendruomeniuasociacija.lt/>>.
30. Lietuvos Gamtos fondas. [Žiūrėta 2017-02-24]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <http://www.glis.lt/?pid=1&news_id=550>
31. Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga. [Žiūrėta 2017-03-24] Prieiga internete: <<http://www.lkbs.lt/index.php?1209927227>>.
32. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (2003). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Vilnius.
33. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Valstybės žinios, 1994 m. liepos 20 d. Nr. 55-1049. Aktuali redakcija 2017-01-01.
34. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas. Valstybės žinios, 2002 m. birželio 25 d. Nr. 72-3099. Aktuali redakcija 2017-01-01.
35. Lietuvos vietos bendruomenių organizacija. Prieiga internete: <http://www.lvbos.lt/>.
36. Luobikienė I. Socialinių tyrimų metodika. – Kaunas: Technologija, 2011. – 103 p. – ISBN 9789955258032.
37. Mastrichto Visuotinė švietimo deklaracija. [Žiūrėta 2017-03-20] Prieiga internete: <http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/ge/GE-Guidelines/GEguidelines-web.pdf>.
38. Matarasso, F. (2005). *Art for Our Sake: The Artistic Importance of Community Arts*.
39. Melkio mokykla. [Žiūrėta 2017-02-21]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://www.melkys.lt/community.html>>.
40. Mikalauskienė, A. (2014). Darnaus vystymosi paradigma ir jos raida. Darnus Lietuvos vystymasis: teorija ir praktika, Nr. 10.
41. Misiūnienė, G., Sadauskas, J. (2015). Socialinių darbuotojų kompetencijos veikti kaimo bendruomenėje apibrėžtis. *Socialinis ugdymas / Į bendruomenę orientuota sumanioji socializacija*, 1(40), 99-117.
42. Motiejūnaitė, O., Makarskaitė-Petkevičienė, R. (2012). Pedagogus ir jų ugdytinius kviečia žaliosios mokymosi aplinkos. *Šoktonas*. Nr. 14.
43. Pålsson, S. (2014). *Omvärldensbloggen*. [Žiūrėta 2017-02-20]. Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/tLZX8m>> Vertim., Pålsson S., (2014). *Pasaulinis aplinkos bloga's*.

44. Pettersson, L. (2014). Stadsodling för välbefinnande. *Mokslinė - metodinė konferencija. Švedija, 2014 m. kovo 20 d.*, [Žiūrėta 2017-02-28]. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/Qq8zKx>> Vertim., Pettersson L., (2014). *Miesto augalininkystė gerovei.*
45. Pilipavičius, V., Vilkevičiūtė, J. (2008). Bendruomeninės veiklos strategiškumas kaimo plėtros kontekste. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, 4 (3), 118-126.
46. Pivorienė, J. (2010). Socialinis darbas bendruomenėje (8). Socialinis darbas. Profesinė veikla, metodai ir klientai: vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
47. Rekis, D. (2013). Studentų įgalinimo dalyvauti aukštosios mokyklos gyvenime problema: situacija ir perspektyva. *Tiltai*, Nr. 3.
48. Ruškus, J., Mažeikienė, N., Naujanienė, R., Motiečienė, R., Dvarionas, D. (2013). Įgalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste. *Socialinis darbas*, 12(2), 9-43.
49. Sadauskas, J., Leliūgienė, I. (2010). Socialinio darbuotojo kompetencijos veikti bendruomenėje struktūra. *Socialinis darbas*, 9(2), 56-63.
50. Sætermo, B., (2013). NEED – Northern Environmental Education Development. *A comparative analysis between learning opportunities provided by Norwegian target areas and the National Core Curriculum.* [Žiūrėta 2017-02-19]. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/W03Q9E>>
51. Skärbäck, E., (2012). Framtidens kunskapsmiljöer. [Žiūrėta 2017-02-20]. *Mokslinė – metodinė konferencija. Švedija. 2012 metai.* Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/WiZHvB>>
52. Sprendimas Dėl Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centro Direktoriatas 2015 metų veiklos ataskaitos. 2016 m. birželio 30 d. Nr. T2-182, Jurbarkas.
53. Strazdienė, G., (2014). Imitacinės verslo įmonės modelio veiksmingumas ugdant kolegijų studentų verslumo gebėjimus. *Verslumo ugdymo programų veiksmingumo matavimo teoriniai pagrindai.* [Žiūrėta 2017-02-16]. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/2DBvKo>>
54. Šinkūnienė, J. R., Savickaitė, D. (2008). Sociokultūrinio darbo dilema. *Socialinis darbas*, 7(1), 109-116.
55. Tarptautinis ekobendruomenių tinklas. [Žiūrėta 2017-03-02]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <<https://ecovillage.org/>>
56. Tarptautinių žodžių žodynas. [Žiūrėta 2017-01-16]. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.zodziai.lt/reiksme&word=bio&wid=2628>>.
57. Uni projektas. [Žiūrėta 2017-03-14]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <<https://www.theuniproject.org/>>

58. Vaišvilaitė, V. (2016). Vietos bendruomenių įgalinimas: kultūros srities nevyriausybinių sektoriaus vaidmuo Vilniaus mieste. Magistro darbas: Vilniaus dailės akademija. Prieiga internete: <<http://gs.elaba.lt/object/elaba:16252489/>>.
59. Vidickienė, D.; Gedminaitė-Raudonė, Ž.; Vilké, R. (2016). Kaimiškųjų regionų gyvybingumo veiksniai: Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. 99 p.
60. Wallerstein, N., Sanchez-Merki, V., & Verlade, L. (2005). Freirian praxis in health education and community organizing: A case study of an adolescent prevention program. In M. Minkler (Ed.), *Community Organizing and Community Building for Health*, 2nd ed. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
61. Zaleckienė, I., Žadeikaitė, L. (2012). Socialinis dalyvavimas: jaunimo požiūris. *Socialinis ugdymas*, 20 (31), 63-77.
62. Zlataravičienė, A., Mikalopaitė, D., ir kt. (2007). *Patyrimo pedagogika ir jos taikymas. Praktinis vadovas jaunimo darbuotojams*, 9-34.
63. Žalimienė, L., Skučienė, D., Junevičienė, J., Gataūlinas, A. (2013). *Profesinė gerovė socialinio darbo paslaugų sektoriuje Lietuvoje*. Monografija. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.
64. Žaliosios mokymosi aplinkos. Gamtamokslinės kompetencijos ugdymo(si) žaliosiose mokymosi aplinkos koncepcija. 2007-2013 metų ES parama. [Žiūrėta 2017-02-16]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <www.esparama.lt>.
65. Žemės ūkis ir kaimo plėtra. [Žiūrėta 2017-02-26]. [Interaktyvus]. Prieiga internete: <https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_lt>.
66. Žukienė, R., Mažeikienė, R., Dovydaitytė, L. (2007). *Kultūros animacija*. Metodinė priemonė (parankinė mokomoji medžiaga). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

PRIEDAI

ANKETA GYVENTOJAMS

Pastaraisiais metais pastebima suintensyvėjusi kaimo bendruomenių veikla, žmonės buriasi į glaudesnes bendruomenes, stengiasi kartu spręsti iškilusias problemas. Būtent šį potencialą būtų galima panaudoti užterštos aplinkos, ekologijos ir aplinkosaugos problemų vietos bendruomenės ir net nacionaliniu lygmeniu mažinimui. Vienas iš būdų – bendruomenės skatinimas įsitraukti į švietimo veiklas apie gamtą, formuojant visuomenės gamtosaugines nuostatas.

Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti, kaip Jūsų kaime vykdoma (ar vykdoma) visuomenės švietimo veikla apie gamtą ir jos išsaugojimą ar organizuojami užsiėmimai gamtinėje aplinkoje, kiek prie to prisideda bendruomenė. Apklausa yra anoniminė. Anketoje nereikia rašyti vardo ir pavardės. Apklausos rezultatai bus skelbiami tik apibendrintai. Atsakydami į klausimus, pabraukite arba įrašykite atsakymą, kuris labiausiai atitinka Jūsų nuomonę. Labai tikimės nuoširdžių Jūsų atsakymų, kurie padės atlikti šį mokslinį tyrimą.

*Šiaulių universiteto Bioedukacijos studijų programos magistrantė Alina Baltrušaitienė,
tel. nr. 861117142*

TRUMPAI APIE JUS:**1. Jūsų lytis:**

- Vyras;
- Moteris;

2. Jūsų amžius (įrašykite):_____**3. Jūsų išsilavinimas:**

- Pradinis;
- Pagrindinis;
- Vidurinis;
- Spec. vidurinis/aukštesnysis;
- Aukštasis;

4. Kokia Jūsų pagrindinė darbinė veikla:

- Dirbantis/-i;
- Nedirbantis/-i;
- Moksleivis/ė;
- Studentas/-ė;
- Pensininkas/-ė;
- Ūkininkas/-ė;
- Verslininkas/-ė;

5. Jūsų nuomone, bendruomeniška veikla prasideda, kai atsiranda:

- Priklausymo, pasitikėjimo jausmas, asmens emocinis saugumas bendruomenėje, dalijimasis asmeniniais dalykais su kitais;
- Įtakos jausmas, kai bendruomenėje įtakos poveikis veikia abipusiai: asmuo daro įtaką savo grupei, o ji daro įtaką jiems;
- Jausmas, kai narių poreikiai patenkinami naudojant išteklius gautus per narystę grupėje. Narystė padeda tenkinti visus žmogiškuosius poreikius, vystant socialinius mainus;
- Bendras emocinis ryšys dažnai bendraujant, kartu išgyvenat bendrus įvykius, susietus bendra istorine praeitimi;

6. Pagalvokite apie kaimo bendruomenę ir dalyvavimą joje. Ką galėtumėte ar norėtumėte ten pajauti, patirti, pamatyti, sužinoti ir pan.?

.....

.....

7. Koks Jūsų ryšys su kaimo bendruomene?

- Labai stiprus;
- Stiprus;
- Vidutiniškas;
- Silpnas;
- Labai silpnas;

8. Kokiose kaimo bendruomenės veiklose dažniausiai dalyvaujate?

- Kultūrinėse veiklose;
- Laisvalaikio praleidimo veiklose;
- Švietimo veiklose;
- Bendruomenės kūrimo veiklose;

9. Jei per paskutinius 12 mėnesių dalyvavote kaimo bendruomenės organizuojamose veiklose, įvardinkite kokiose?

10. Kas skatina/skatintų Jus dalyvauti bendruomenės veikloje? (pasirinkite 3 atsakymo variantus)

- Įdomi veikla;
- Aktualūs bendruomenei klausimai;
- Pilietiškumas;
- Noras būti tarp žmonių/bendravimas;
- Noras sužinoti kažką naujo;
- Siekis būti naudingam;
- Asmeninės savybės;
- Kita (įrašykite).....

11. Kas kliudo dalyvauti bendruomenės veikloje? (galimi keli atsakymo variantai)

- Laiko stoka;
- Trūksta veiklų;
- Nėra bendruomenės lyderio/lyderių;
- Informacijos stoka;
- Tai manęs nedomina;
- Nežinau;
- Kita (įrašyti).....

12. Kaip manote, kokie būdai padėtų pritraukti neaktyvius bendruomenės narius įvairioms veikloms?

- Asmeniškai kviečiant;
- Viešai išskabinti skelbimai, kviečiantys prisijungti prie bendruomenės veiklų;
- Suteikiant daugiau informacijos, kuo kiekvieno nario indėlis būtų naudngas bendruomenei;
- Tobulinant esamas bendruomenės veiklas;
- Stipraus bendruomenės lyderio atsiradimas;
- Kita (įrašyti).....

13. Kaip suprantate kaimo bendruomenės įtraukimo į švietimo veiklas apie gamtą reikšmę? (pasirinkite 3 tinkančius atsakymo variantus)

- Ugdomas žmogaus ir gamtos ryšys;
- Geriau pažįstama gamtinė aplinka;
- Formuojamos gamtosauginės vertybės, požiūris, elgsena, jausmai;
- Žinios įgyjamos gamtinėje aplinkoje ilgiau išlieka atmintyje ir pasitarnauja praktinėje veikloje;

- Sukuriamos įdomios ir malonios mokymosi situacijos, kurios didina motyvaciją mokytis ateityje;
- Gaunama daugiau informacijos apie ekologiją ir aplinkosaugą;
- Stiprinamas bendruomeniškumo jausmas;
- Kita

14. Kaip manote, ar visuomenės švietimo apie gamtą užsiėmimai galėtų paskatinti bendruomenės narius teigiamiems pokyčiams?

- Padėtų;
- Abejoju;
- Nepadėtų;

15. Kokie dalykai būtų Jums svarbiausi renkantis dalyvauti visuomenės švietimo apie gamtą veiklose? (pasirinkite 5 tinkančius atsakymo variantus)

- Veiklos turinys turėtų atitikti interesų sritį;
- Veikloje būtų įdomu dalyvauti;
- Veiklos būtų organizuojamos kokybiškai ir profesionaliai;
- Tai būtų galima priimti, kaip laisvalaikio praleidimo formą;
- Šios veiklos suteiktų galimybę bendrauti ir bendradarbiauti su bendraminčiais;
- Veiklos būtų reikšmingos švietimo prasme, žinių ir įgūdžių įgijimui;
- Atsirastų galimybė prisidėti prie šių veiklų organizavimo;
- Veiklos padėtų lavinti įvairius savo gebėjimus ir kompetencijas;
- Mokymosi metu galėčiau aktyviai ir smagiai mokytis (tyrinėti gamtą, pažinti, išsiaiškinti);
- Mokymosi metu įgyčiau žinių, kurias galėčiau panaudoti kasdieninėje veikloje;
- Galėčiau patirti kuo daugiau nuotykių mokantis gamtinėje aplinkoje;
- Galėčiau tyrinėti augalus, gyvūnus, gamtinę aplinką, eksperimentuoti;
- Galėčiau gamtoje kurti, išreikšti save per kūrybą;
- Galėčiau pažinti savo sveikatą, sportuoti;
- Kita (įrašykite).....

16. Kokios švietimo apie gamtą veiklos geriausiai atitiktų Jūsų poreikius? (galimi keli atsakymo variantai)

- Ekskursijos ir žygiai pėsčiomis regioninio parko teritorijoje;
- Gamtinės aplinkos pažinimas tyrinėjant natūralią aplinką;
- Gamtos šventės;
- Regioninio parko direkcijos specialistų/gamtininkų vedami užsiėmimai gamtoje;
- Paskaitos ir seminarai aplinkosaugos ir ekologijos temomis;
- Kita (įrašykite).....

17. Kas turėtų inicijuoti ir organizuoti tokias veiklas? (galimi keli atsakymo variantai)

- Kultūros darbuotojai;
- Seniūnijos socialiniai darbuotojai;
- Regioninio parko specialistai/gamtininkai;
- Bioedukatorius (specialų pasirengimą turintis žmogus);
- Bendruomenių organizacijos;
- Patys gyventojai;
- Kita (įrašykite).....

18. Ar svarbus bendruomenės veiklų organizatoriaus profesionalumas?

- Labai svarbus;
- Svarbus;
- Vidutiniškai svarbus;
- Nesvarbus

19. Jei dalyvaujate kaimo bendruomenės švietimo apie gamtą veiklose, kaip vertinate šių veiklų kokybę? (jei nedalyvaujate, pereikite prie kito klausimo)

- Labai gerai;
- Gerai;
- Patenkinamai;
- Blogai;
- Labai blogai;

20. Ar asmenys organizuojantys veiklas atsižvelgia į bendruomenės poreikius?

- Atsižvelgia;
- Abejoju;
- Neatsižvelgia;

21. Ar Jums reikalingi visuomenės švietimo apie gamtą užsiėmimai, kuriuose būtų siekiama ugdyti bendruomenės gamtosauginį sąmoningumą?

- Labai reikalingi;
- Reikalingi;
- Abejoju;
- Nereikalingi;
- Visiškai nereikalingi;

22. Įsivaizduokite, kad tampate bendruomenės pirmininku/-e ir Jums reikia organizuoti bendruomenės švietimo apie gamtą veiklas. Kokius pirmus 3 darbus nuveiktumėte, kad sudomintumėte bendruomenę?

1.
2.
3.

23. Įvardinkite 3 temas, kurios Jums būtų įdomios mokantis apie gamtą, įgyjant gamtamokslinių ir gamtosauginių žinių.

1.
2.
3.

Dėkoju už nuoširdžius atsakymus!

KLAUSIMYNAS:

1. Apibūdinkite savo misiją bendruomenėje?
2. Išskirkite pagrindines vertybes, kurias puoselėja Jūsų kaimo bendruomenė?
3. Kokios tradicijos yra svarbiausios Jūsų kaimo bendruomenėje, įvardinkite bent tris?
4. Įvardinkite prioritetingas sritis, kurios labiausiai įgalintų kaimo bendruomenes.
5. Išvardinkite 3 savo bendruomenės veiklas, kuriomis labiausiai didžiuojatės.
6. Ar bendruomenė yra užmezgusi ryšius su kitomis vietos/šalies/Europos institucijomis? Įvardinkite jas.
7. Kaip bendruomenėje generuojate idėjas bendroms veikloms ir renginiams organizuoti?
8. Kas generuoja idėjas Jūsų bendruomenės atveju?
9. Kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti bendruomenės lyderis?
10. Kokia, Jūsų nuomone, galėtų būti bioedukacinių (*aplinkosauginis visuomenės švietimas, gamtinės aplinkos pažinimas per įvairias praktines veiklas*) veiklų reikšmė žmogui ir visai visuomenei?
11. Kaip manote, kokie pagrindiniai motyvai skatina/skatintų žmones dalyvauti bioedukacinėse veiklose?
12. Kokios priežastys skatina/skatintų Jus motyvuoti kaimo bendruomenę įsitraukti į bioedukacines veiklas?
13. Kokiais būdais būtų galima motyvuoti bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose?
14. Kaip manote, kokios stipriosios Jūsų bendruomenės pusės?
15. Kaip manote, ar yra bendruomenėje sričių, kurias reikėtų tobulinti? Jei taip, įvardinkite jas.
16. Pateikite keletą rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų, kaip gyventojus pritraukti į bioedukacines veiklas?
17. Ar Jūsų bendruomenėje yra vykdyta bioedukacinio pobūdžio veikla? Jei atsakėte teigiamai, įvardinkite: kokie tai renginiai? Kokie šių renginių tikslai? Kaip kilo idėja juos organizuoti? Kaip sutelkėte bendruomenę? Ką šie renginiai davė jums kaip organizatoriams, ką jie davė pačiai bendruomenei ir žmonėms?

R-1

TRUMPAI APIE JUS:

Jūsų amžius	64
Užimamos pareigos	Nuo 2016.12.30-pensininkė, prieš tai –X girininkijos girininkė. Stažas -47 darbo metai
Kiek laiko priklausote kaimo bendruomenės organizacijai?	Nuo bendruomenės centro įkūrimo, 12 metų
Įvardinkite veiklos sritis už kurias esate atsakingas (-a) bendruomenėje: Buvau taryboje pradžioje 4 metus, atsakinga už gamtosauginį darbą. Po to buvau eilinė bendruomenės narė, dabar antri metai irgi priklausau Tarybai, bet konkrečiai darbais nesame pasidalinę. X pagrindinėje mokykloje globoju jaunųjų miško bičiulių būrelį, kuris gyvuoja jau dvidešimt metų.	

KLAUSIMYNAS:

1. Apibūdinkite savo misiją bendruomenėje? Sakyčiau esu viena iš neramių žmonių, kuriems ne vis tiek kas vyksta aplink mus. Dalyvauju visose akcijose ir renginiuose, kurių mūsų bendruomenėje netrūksta. Dažnai tenka realizuoti kilusias idėjas.
2. Išskirkite pagrindines vertybes, kurias puoselėja Jūsų kaimo bendruomenė? Dėmesys savo miestelio senjorams, kurie savo darbu ir gyvenimu sukūrė miestelį tokį, koks dabar yra – jiems skirta lankymo akcija „Parsinešk Kalėdas į savo namus“ kurios metu lankome negalią turinčius ir vyresnius kaip 80 metų turinčius žmones nešini eglės šaka, dovanėlėmis. Komandą sudaro seniūnijos, kultūros centro, mokyklos, bendruomenės, skautų, jaunųjų miško bičiulių, miškininkų atstovai. Miestelio susivienijimas pavasario apsišvarinimo akcijos metu – visi seniūnijos teritorijoje esantys kolektyvai kartu su mokinių grupėmis tvarkome savo aplinką ne tik miestelio teritorijoje bet ir Nemuno pakrantėse, X girioje, kurią administruoja X girininkijos. Vyksta tradicinė Miestelio šventė, kuri penktus metus sukviečia žirgų konkūrų mėgėjus ir raitelius. Matome savų ir atvykusių raitelių pasirodymus. Jos metu jau tampa tradicija ruošti klasiokų susitikimus, giminių susibūrimus ir šiaip sulaukiame daug buvusių gyventojų iš svetur. Grįžta iš užsienio šiuo metu ten gyvenantys. Keletą metų jau vykdome rudeninę akciją – prisimink išėjusius negrįžti. Stengiamės apvažiuoti visas 17 seniūnijoje esančias senąsias lietuvininkų kapinaites, padėdami ten žvakutes, o rudenį kartu su mokyklos bendruomene važiuojame sutvarkyti bent didžiausias neveikiančias kapinaites. Pernai

bendruomenės iniciatyva kartu su evangelikų bendruomenės savanoriais pavyko gerokai sutvarkyti vienas kapinaites – vyrai iškėlė iš žemės susmegusius antkapius, jaunimas nuvalė samanais ir kerpes, pripylė žemių. Šiemet ruošiamės pasodinti augalų, būdingų Mažosios Lietuvos kapinėms. Antrus metus iš eilės ruošiamės pėsčiųjų žygį monografijai paremti. Pernai žygio metu taip uždirbome 1000 eurų. Šiemet žygis vyks balandžio 22 dieną. Vaizdingos Karšuvos girios apylinkės nepalieka abejingų, šiemet trasa eis Kaskalnių geomorfologinio draustinio link.

3. Kokios tradicijos yra svarbiausios Jūsų kaimo bendruomenėje, įvardinkite bent tris? Manau, kad antrame klausime ir išvardinau visas.

4. Įvardinkite prioritėtines sritis, kurios labiausiai įgalintų kaimo bendruomenes. Manau, kad kaimo bendruomenėm turėtų būti svarbiausia neprarasti ryšių su gyvenančiais ir išvykusiais iš kaimo žmonėmis. Didelių investicijų reikalaujančių darbų ne kiekvienai bendruomenei pasiseka nuveikti. Mes labai svajojame apie nedidelę miško gėrybių perdirbimo virtuvę. Kol kas iš mūsų krašto tik išvežama žaliava, o jos mūsų gyventojai tikrai surenka daug. Iš visų pusių supanti Karšuvos giria mus aprūpina galimybe prisirinkti uogų, grybų, tik dar neatsiranda iniciatyvių verslininkų, norinčių tą verslą puoselėti. Taip pat svajojame apie vaistažolinių ir prieskoninių augalų mišinių pateikimą gyventojams.

5. Išvardinkite 3 savo bendruomenės veiklas, kuriomis labiausiai didžiuojatės. 1 ES pinigais įsirengėme pažintinį gamtinį taką - 4,7km ilgio, kuriame galime priimti svečius iš svetur ir pasivaikščioti patys. Take galima susipažinti su VG Viešvilės rezervato prieigomis, senąja Viešvilės legenda – siauruko geležinkelio trasa ir tilto liekanomis, vaizdingu žuvitakio slėniu, kurio prieigose yra įruošti treniruokliai. 2. Įrengtas pagrindinės mokyklos stadionas. 3 Išsiplėtusi miestelio šventė, kuri pritraukia daug žmonių iš kitų rajonų. 4 Gamtosauginio švietėjiško darbo rezultatai – suruošėme kartu su Lietuvos gamtos fondu pažintinį šikšnosparnių vakarą, šungrybių festivalį. Šungrybių festivalis, pirmą kartą rengiamas sulaukė rimto dėmesio – atvyko 20 komandų, kurios per tris valandas turėjo užduotį surinkti kuo daugiau grybų rūšių. Nugalėjo komanda, suradusi 119 rūšių. Pasitarę nutarėme šį festivalį ruošti kas antri metai. Su Klaipėdos universiteto darbuotoju suruošėme pažintinę popietę apie mūsų upelyje gyvenančias žuvis, jų kelią į nerštavietes, vandens tyrimo mėginius. 5 Kalėdinė akcija „Parsinešk Kalėdas į savo namus“ kurią vainikuoja Kalėdinės eglutės įžiebimo šventė.

6. Ar bendruomenė yra užmezgusi ryšius su kitomis vietos/šalies/Europos institucijomis? Įvardinkite jas. Bendraujame su Smalininkų bendruomene, su Antanavo (Kazlų Rūdos sav) Nevarėnų ir Luokės (Telšių sav)

7. Kaip bendruomenėje generuojate idėjas bendroms veikloms ir renginiams organizuoti? Taryboje aptariame galimybes rašyti projektus. Vyksta bendri seniūnijos, kultūros centro,

mokyklos, vaikų globos namų administracijų, bendruomenės tarybos susiejimai. Jų metu svarstome įvairias galimybes vienam ar kitam renginiui. Kreipiamės į vietinius gyventojus, kartais sulaukiame palaikymo iš išvykusių mūsų kraštiečių.

8. Kas generuoja idėjas Jūsų bendruomenės atveju? Pagrindė vyksta kolektyvinis darbas, nes stengiamės vienas kitą palaikyti bet kokioje veikloje. Visuomeniniais pagrindais dirbantys žmonės gali greitai nusivilti sulaukę neigiamų atsakymų į savo pasiūlymus, o tada jau žmogaus ir su pyragu neprisikviesi.

9. Kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti bendruomenės lyderis? Mano manymu jis turi būti geranoriškas visų atžvilgiu, turintis autoritetą gyvenamojoje aplinkoje, rodantis pavyzdį savo gyvenimo būdu.

10. Kokia, Jūsų nuomone, vykdomų bioeducacinių veiklų reikšmė žmogui ir visai visuomenei? Mes visada galvojame, kad tai skiriama jaunimui, kurie turi suprasti mūsų gamtinės aplinkos ir Žemės trapumą. Jei taip beatodairiškai tęsime savo vartotojišką gyvenimą - katastrofų tik daugės. Todėl stengiamės atkreipti žmonių dėmesį apie mažuosius Žemės gyventojus, kurie be mūsų pagalbos gali net išnykti. Apie gamtoje vykstančius pokyčius reikia daug ir dažnai kalbėti, kad tai taptų gyvenimo būdu o ne trumpalaikiu pabandymu. Jaunųjų miško bičiulių būrelio veikloje taip pat skatinam vaikus pačius susimąstyti ką darome ne taip, kad mūsų aplinkoje nesaugu augalams, žvėrimis, paukščiams ir žuvims, kurie gyvena nuo neatmenamų laikų. Jei nesaugu smulkiesiems Žemės gyventojams reiškia ir mums greitai kils grėsmė – oro užterštumas, nenatūraliai užauginti maistui naudojami produktai, plastiko dalelės žuvų organizme, geriamo vandens kiekių pokyčiai. Neišvengiamai pakeis žmogaus gyvenimą, pasidalindami dar neregėtomis ligomis ar atspariomis vaistams ligų formomis.

11. Kaip manote, kokie pagrindiniai motyvai skatina žmones dalyvauti bioeducacinėse veiklose? Žmonės visada nori žinoti kažką daugiau apie paslaptinius gyvūnus ar augalus gyvenamojoje aplinkoje. Apie šikšnosparnius visi žinojo tiek, kad jei veliasi į plaukus, geria aukos kraują. Kada išgirdo tikro specialisto R. Karpuškos išsamų pasakojimą apie jų sugebėjimą sugauti didžiulį kiekį uodų, mašalų ir apie jo vargus keičiant senuosius stogus – ne vienas padarė inkilą savo sodyboje. Net neįsivaizdavom, kad mūsų girioje gali augti 119 grybų rūšių. Ir visai niekas nebuvo nusiminęs kad ne visi valgomi ar priimami supirkime, tai buvo tiesiog pažintis su grybais kitaip – atvykę specialistai kompetentingai apibūdino dvidešimt grybų „karalysčių“ pagal festivalio dalyvių komandas. Aišku, nesvetimas noras pabūti drauge, pasivaikšinti išvirta grybiene ar žuviene. Dar ilgai vyksta aptarimai savoje aplinkoje. Visai nesvarbu ar komandoje – bendradarbiai ar šeimos tėtis su dukromis ar sūnumis, visiems smagu pabūti truputį kitokioje aplinkoje.

12. Kokios priežastys skatina Jus motyvuoti kaimo bendruomenę įsitraukti į bioedukacines veiklas? Tiesiog noras, kad žmonės rastų pasaulį greta savo gyvenamosios aplinkos. Labai gražu mieste, svečiose šalyse bet mes – gamtos vaikai. Labai gaila kad vaikai mieliau stebi pasaulį per televizoriaus ar kompiuterio „langą“. Todėl ir galvojam kaip juos sugrąžinti į gražią gamtą visais metų laikais.

13. Kokiais būdais motyvuojate bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose? Aptariame savo aplinkoje su kaimynais, šeimos nariais, mokiniais. Tiesiog kviečiame visus ir iš visur. Tam naudojames asmeniniais feisb ryšiais, per Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centro, Viešvilės tinklalapį. Naudojam viešas erdves savam miestelyje, esam nuomavę skelbimą Jurbarko mieste.

14. Kaip manote, kokios stipriosios Jūsų bendruomenės pusės? Manau, kad pagrindinius pasiekimus mums pavyksta pasiekti komandiniu darbu. Visada iš anksto apsvarstom bet kokią pasiūlymą, tada ieškom savų resursų ir galimybių tai įvykdyti su minimaliais ištekliais. Projektų finansavimo nelabai tikimės, nes manome kad geriausias laikas jau praėjęs.

15. Kaip manote, ar yra bendruomenėje sričių, kurias reikėtų tobulinti? Jei taip, įvardinkite jas. Tobulinti visada yra ką. Daug vilčių dedame į jaunimo grupę, kuri pareiškė norą burtis į klubą. Šiaip tai jaunimas ir yra ta gyventojų grupė kuri labiau mėgsta pažiūrėti iš šalies ir esant galimybei pareikšti nepasitenkinimą. Bet tai ne tik pas mus ir ne tik mūsų jaunimas. Senjorų klubas, jungiantis daugumą dirbusius švietimo sistemoje žmones, yra nuolatinis dalyvis visuose renginiuose.

16. Pateikite keletą rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų kitoms bendruomenėms, kaip gyventojus pritraukti į bioedukacines veiklas? Rašydama spaudoje – „Mūsų girios“ ir „Žaliajame pasaulyje“, esu ne kartą kvietus ir kitas bendruomenes ieškoti galimybių bendrauti su Gamtos fondu – jie turi puikių specialistų, kurie verčia pasitikrinti savo gamtosaugines žinias, parodo vertybes, esančias šalia mūsų. Kvieskitės rezervato darbuotojus- jie taip pat gali daug ką pakeisti mūsų naudotojiškam gamtos supratime. Telkitės į klubus ar grupes pagal pomėgius. Mums su mokiniais labiausiai patinka artimos aplinkos tyrimai, susipažinimas su augančiais savais ir invaziniais augalais, vandens kokybe Viešvilės upelyje kol ji teka mišku iš Buveinių ežerėlio ir miestelio tvenkinyje prie žuvitakio, o paskui už miestelio valymo įrengimų. Kiekvienas miestelis ar kaimas turi tik jiems vieniems svarbių ir įdomių objektų, todėl konkrečių pasiūlymų čia nepateiksiu. Tiesiog kalbėsi su žmonėmis ir atrandi kas jiems svarbu.

17. Jūsų bendruomenė vykde, mano žiniomis, keletą unikalių bioedukacinių renginių. Įvardinkite: kokie tai renginiai? Kokie šių renginių tikslai? Kaip kilo idėja juos organizuoti? Kaip sutelkėte bendruomenę? Ką šie renginiai davė jums kaip organizatoriams, ką jie davė

pačiai bendruomeni ir žmonėms? Manome, kad mums pavyko sudominti žmones šikšnosparnių vakare, šungrybių festivalyje, žuvų pažintinėje popietėje, pėsčiųjų pažintiniame žygyje. Tikslas visų renginių vienas – kad mūsų žmonės o ypač jaunimas, susipažintų su supančia aplinka, kad nerūšiuotų visą supančią gamtą į naudingą ir nesvarbią, kad papildytų savo žinias ir galėtų praktiškai pamatyti, išgirsti.. Šios gamtosauginės šventės sukvieta ir miškų urėdijos darbuotojus, jaunuosius miško bičiulius iš šefuojamų mokyklų, vietinius gyventojus ir svečius iš įvairių rajono ir respublikos vietovių. Šungrybių festivalio metu žmonės klausinėjo kelintą kartą organizuojam? Tai lyg premija ateičiai – jau kuriame planus, kad jį ruošim kas du metai. Idėjas tiesiog subrandiname bendraudami tarpusavyje. Su gamtos fondu suvedė norai dalyvauti bendrame projekte, kuris turėjo atskleisti vokiško laikotarpio metu pasodintų miškų grožį, juose esančių kaimelių ir senųjų kapinaičių išlikimą, vietinių verslų – sakintojų, sielininkų, geležinkelio darbuotojų mokomąsias programas. Deja, nepavyko gauti finansavimo ir liko tik graži draugystė, kuri padeda mums gauti rimtų specialistų rimtą pagalbą. Bendruomenė tvirtėja su kiekvienu organizuotu renginiu, su kiekvienos minties atsiradimu ir jos įgyvendinimu. Žmonės patiki mūsų jėgomis, žino kad atėjęs į renginį gamtoje jie gaus atsakymus į rūpimus klausimus, pabendraus su kaimynais ir svečiais. Lieka moralinis pasitenkinimas kad pavyko sudominti, kad nebereikia po renginio „kuopti“ aplinkos. Šiomet ruošiamės sodinti 100 ąžuoliukų kartu su Smalininkų bendruomene prie rubežinio kelio tarp Viešvilės ir Smalininkų seniūnijų. Tai – atminimo dovana artėjančiam Tėvynės šimtmečiui. Dauguma kelių mūsų aplinkoje yra apsodinti ąžuolais, beržais. Nužiūrėjome, kad kai kurie medžiai jau neatlaiko metų naštos, jiems jau apie 130 metų, išvirto nuo vėjų ir atsirado tarpai gražiame ąžuolų kelyje link Naudvario vienkiemio. Nutarėme, kad reikia pasodinti jaunų medelių.

R-2

TRUMPAI APIE JUS:

Jūsų amžius	45
Užimamos pareigos	X bendruomenės centro pirmininkas
Kiek laiko priklausote kaimo bendruomenės organizacijai?	Nuo 2015 m.10 mėn.
Įvardinkite veiklos sritis už kurias esate atsakingas (-a) bendruomenėje:	
Veiklos organizavimas	

KLAUSIMYNAS:

1. Apibūdinkite savo misiją bendruomenėje?

Esu tautos išrinktas bendruomenės centro vadovas...

2. Išskirkite pagrindines vertybes, kurias puoselėja Jūsų kaimo bendruomenė?

Bendruomeniškumas, vieningumas, pagarba vienas kitam, tradicijų išsaugojimas, krašto istorijos ir jos paminklų išsaugojimas bei išgelbėjimas nuo sunaikinimo.

3. Kokios tradicijos yra svarbiausios Jūsų kaimo bendruomenėje, įvardinkite bent tris?

Pagalba nukentėjusiems (pvz. nuo gaisro), tradicinių švenčių šventimas, senelių lankymas prieš Kalėdas.

4. Įvardinkite prioritetines sritis, kurios labiausiai įgalintų kaimo bendruomenes.

Esant pakankamam vietos valdžios palaikymui ir finansavimui (taip pat esant protingai mokesčių politikai), mano nuomone pas mus būtų perspektyviausia turizmo paslaugų sritis, po to – mažųjų gamtos turtų rinkimas ir perdirbimas.

5. Išvardinkite 3 savo bendruomenės veiklas, kuriomis labiausiai didžiuojatės.

Ypatingai didžiuotis dar neturiu kuo – tęsiame anksčiau pradėtas tradicijas ir darbus. Gal būt tai graži senelių lankymo tradicija, pavyksta suorganizuoti renginius ir šventes.

6. Ar bendruomenė yra užmezgusi ryšius su kitomis vietos/šalies/Europos institucijomis? Įvardinkite jas.

Mes bendradarbiaujame su Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centru, Viešvilės seniūnija, Smalininkų bendruomenės centru, Antanavo bendruomenė, Mociškių bendruomenė, VSAT Pagėgių rinktinės Viešvilės užkarda, LDK Kęstučio batalionu, Lietuvos Šaulių sąjunga, Jurbarko policijos komisariatu, VĮ Jurbarko miškų urėdija, Viešvilės pagrindine mokykla, Skalvijos vaikų globos namais, Klaipėdos universitetu,

Viešvilės gamtiniu rezervatu, Lietuvos gamtos fondu, Milko misto bendruomene (Lenkija), evangelikų parapija, katalikų parapija, verslininkais, vietine žiniasklaida.

7. Kaip bendruomenėje generuojate idėjas bendroms veikloms ir renginiams organizuoti?

Dažniausiai sėdėdami už apvalaus stalo ir darydami smegenų šturmą.

8. Kas generuoja idėjas Jūsų bendruomenės atveju?

Bendruomenės taryba, priimame ir išklausome visus bendruomenės narių ar bendradarbiaujančių institucijų siūlymus.

9. Kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti bendruomenės lyderis?

Sąžiningumu, pareigingumu, iniciatyvumu, organizuotumu, komunikabilumu.

10. Kokia, Jūsų nuomone, vykdomų bioedukacinių veiklų reikšmė žmogui ir visai visuomenei?

Manychiau, kad žmonės labiau susipažįsta ir priartėja prie gamtos.

11. Kaip manote, kokie pagrindiniai motyvai skatina žmones dalyvauti bioedukacinėse veiklose?

Manychiau, kad norėjimas įvairesnės veiklos ir pageidavimas pasisemti naujų žinių.

12. Kokios priežastys skatina Jus motyvuoti kaimo bendruomenę įsitraukti į bioedukacines veiklas?

Tai naujos veiklos sritys, kurios domina žmones.

13. Kokiais būdais motyvuojate bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose?

Darome patrauklų renginį.

14. Kaip manote, kokios stipriosios Jūsų bendruomenės pusės?

Galimai organizuotumas ir noras bendradarbiauti.

15. Kaip manote, ar yra bendruomenėje sričių, kurias reikėtų tobulinti? Jei taip, įvardinkite jas.

Verslumas

16. Pateikite keletą rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų kitoms bendruomenėms, kaip gyventojus pritraukti į bioedukacines veiklas?

Reikia mokėti sudominti žmones ir turėti stiprią ir kūrybingą komandą.

17. Jūsų bendruomenė vykde, mano žiniomis, keletą unikalių bioedukacinių renginių. Įvardinkite: kokie tai renginiai? Kokie šių renginių tikslai? Kaip kilo idėja juos organizuoti? Kaip sutelkėte bendruomenę? Ką šie renginiai davė jums kaip organizatoriams, ką jie davė pačiai bendruomenei ir žmonėms?

Kartu su partneriais buvo suorganizuoti renginiai „Šikšnosparnių vakaras Viešvilėje“ ir „Šungrybių festivalis“. Renginių tikslas – pateikti žmonėms kuo daugiau informacijos apie mums mažai pažįstamus šikšnosparnius ir grybus. Renginio apie šikšnosparnius idėjos autoriai buvo Lietuvos gamtos fondas. Suorganizuoti šungrybių festivalį mintis kilo man (esu miškininkas, tai ši sritis man ne svetima. Na ir, kad dzūkai per daug nesipūstų dėl savo

grybų šventės). Mintis buvo tokia – visi giriasi prisirinkę puikių grybų, o mes padarykim grybavimą kitaip, darom rungtynes, kas surinks daugiau šungrybių. Susirinko apie 20 komandų, dalyvių buvo apie 100 (turėjo būti ir prisistatymas), nugalėtojai rado ir atpažino gerokai virš šimto grybų rūšių, tarp jų buvo ir pas mus (Karšuvos girioje) dar nerastų. Bendruomenę sutelkti pavyko prižadėjus duonos ir žaidimų (tenka labai smarkiai ir pačiam padirbėti, labai padeda bendraminčių komanda). Organizatoriams kiekvienas renginys duoda patirtį ir naujas pažintis, o liaudžiai – maloniai praleistą laiką, naujus pažįstamus ir kažkiek naujų žinių. Gal būt padeda ir tai, kad mūsų bendruomenėje yra daug miškininkų ir žmonių glaudžiai susijusių su mišku (darbininkų, mėgėjų grybaut ar uogauti, medžiotojų, yra ir biologų, pedagogų). Planuojame ir kitą renginį (jei pavyks). Kartu su pagrindinės mokyklos mokiniais ir Lietuvos gamtos fondu vykdomi Viešvilės upelio vandens tyrimai (siekiant nustatyti urbanizuotos teritorijos įtaką) ir planuojamas upelio vagos valymas vasaros metu. Turėtume sulaukti ir svečių iš kaimyninių valstybių.

R-3

TRUMPAI APIE JUS:

Jūsų amžius	49
Užimamos pareigos	X kultūros centro direktorius
Kiek laiko priklausote kaimo bendruomenės organizacijai?	Priklausau X ir Y bendruomenėms
Įvardinkite veiklos sritis už kurias esate atsakingas (-a) bendruomenėje:	
Kultūra	

KLAUSIMYNAS:

1. Apibūdinkite savo misiją bendruomenėje? Konsultuoju ir bendradarbiauju kultūriniais ir socialiniais klausimais.
2. Išskirkite pagrindines vertybes, kurias puoselėja Jūsų kaimo bendruomenė?
Bendruomeniškumas
3. Kokios tradicijos yra svarbiausios Jūsų kaimo bendruomenėje, įvardinkite bent tris?
Miestelių ir valstybinės šventės.
4. Įvardinkite prioritetines sritis, kurios labiausiai įgalintų kaimo bendruomenes.
Socialinių klausimų sprendimas.
5. Išvardinkite 3 savo bendruomenės veiklas, kuriomis labiausiai didžiuojatės.
Didžiuojuosi, kad dalyvauju abiejų bendruomenių veiklose. Išskirti negalėčiau.
6. Ar bendruomenė yra užmezgusi ryšius su kitomis vietos/šalies/Europos institucijomis?
Įvardinkite jas. Buvo bandoma užmegzti su Lenkijos Gyžicko miestu.
7. Kaip bendruomenėje generuojate idėjas bendroms veikloms ir renginiams organizuoti?
Kiekvienas pasiūlymas priimamas ir svarstomas. Organizuojant renginius koordinatoriumi dažniausia būna kultūros centras
8. Kas generuoja idėjas Jūsų bendruomenės atveju? Visi.
9. Kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti bendruomenės lyderis? Turi „skaudėti“ dėl savo bendruomenės.
10. Kokia, Jūsų nuomone, galėtų būti bioeducacinių (aplinkosauginis visuomenės švietimas, gamtinės aplinkos pažinimas per įvairias praktines veiklas) veiklų reikšmė žmogui ir visai visuomenei?
Teigiamai vertinu. Viešvilės bendruomenėje tuo užsiima miškininkai, tai jų prioritetinė sritis.
11. Kaip manote, kokie pagrindiniai motyvai skatina/skatintų žmones dalyvauti bioeducacinėse veiklose?
Gal meilė gamtai... manau įvairios priežastys, kurių konkrečiai negalėčiau išskirti. Svarbiausiai jausti ryšį, atsakomybę aplinkai, kurioje gyveni.
12. Kokios priežastys skatina/skatintų Jus motyvuoti kaimo bendruomenę įsitraukti į bioeducacines veiklas?
Manau, kad mes tai darome, siekdami bendruomenės sąmonėjimo, naujų įgūdžių ir žinių suteikimo bei bendros veiklos.
13. Kokiais būdais būtų galima motyvuoti bendruomenę dalyvauti bioeducacinėse veiklose?

Manau, kad mes tai darome. Individuali iniciatyva.

14. Kaip manote, kokios stipriosios Jūsų bendruomenės pusės?

Bendruomeniškumas pati stipriausia mūsų bendruomenės pusė, bendruomenėje veikia daug lyderių, kurie inicijuoja įvairiausias veiklas bei sugeba sutelkti bendruomenę.

15. Kaip manote, ar yra bendruomenėje sričių, kurias reikėtų tobulinti? Jei taip, įvardinkite jas. Tobulinti galima visas. Neišskirčiau.

16. Pateikite keletą rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų, kaip gyventojus pritraukti į bioedukacines veiklas?

Individualiu bendravimu. Manau, kad kaimo gyventojui labai svarbu, kad jis būtų pakviestas, pastebėtas, suteikta jam svarba.

17. Ar Jūsų bendruomenėje yra vykdyta bioedukacinio pobūdžio veiklą? Jei atsakėte teigiamai, įvardinkite: kokie tai renginiai? Kokie šių renginių tikslai? Kaip kilo idėja juos organizuoti? Kaip sutelkėte bendruomenę? Ką šie renginiai davė jums kaip organizatoriams, ką jie davė pačiai bendruomenei ir žmonėms?

Miškininkų organizuojami renginiai yra edukacinio švietėjiško pramoginio pobūdžio. Šiuo metu bendruomenės didžiausios pajėgos sutelktos prie žygio „Pasivaikščiojimas jūros dugnu“ organizavimo.

R-4

TRUMPAI APIE JUS:

Jūsų amžius	55
Užimamos pareigos	Mokyklos direktorė
Kiek laiko priklausote kaimo bendruomenės organizacijai?	10 metų
<p>Įvardinkite veiklos sritis už kurias esate atsakingas (-a) bendruomenėje:</p> <p>Veiklos organizavimas, projektų rašymas, viešųjų pirkimų procedūrų įgyvendinimas, dokumentacijos tvarkymas, atstovavimas bendruomenei.</p>	

KLAUSIMYNAS:

1. Apibūdinkite savo misiją bendruomenėje?
Telkti kaimo gyventojus bendroms veikloms, padėti realizuoti idėjas.
2. Išskirkite pagrindines vertybes, kurias puoselėja Jūsų kaimo bendruomenė?
Didžiausia vertybė – bendravimas, ryšys vienas su kitais. Taip pat tradicijų išsaugojimas, tapatybės suvokimas ir įprasminimas
3. Kokios tradicijos yra svarbiausios Jūsų kaimo bendruomenėje, įvardinkite bent tris?
Liepos 6 diena yra didžiausias bendruomenės renginys, kuris švenčiamas ant piliakalnio, prisimenama miestelio atsiradimo istorija. Antroji tradicija – talkos, bendras darbas dėl švaresnės aplinkos, gražesnio krašto. Ir trečioji – Kalėdų rytas bažnyčioje su palinkėjimais vieni kitiems ir dovanėlėmis visiems bendruomenės vaikučiams
4. Įvardinkite prioritėtines sritis, kurios labiausiai įgalintų kaimo bendruomenes.
Pirmoji sritis yra finansavimas, papildomos finansinės galimybės leistų daugiau nuveikti. Antroji sritis – bendradarbiavimas su kitomis asociacijomis, geroji patirtis skatina permainas ir įdomias veiklas.
5. Išvardinkite 3 savo bendruomenės veiklas, kuriomis labiausiai didžiuojatės.
Valstybės datų minėjimas – Liepos 6-oji, Kovo 11-oji ir projektų įgyvendinimu (finansinis švietimas, tapatybės įamžinimas).
6. Ar bendruomenė yra užmezgusi ryšius su kitomis vietos/šalies/Europos institucijomis? Įvardinkite jas.
Bendruomenė yra užmezgusi ryšius su Rutkiškių kaimu, Pašaltuonio bendruomenėmis. Praėjusiais metais užmezgti ryšiai su Rynu dėl bendro projekto jaunimo užimtumui.
7. Kaip bendruomenėje generuojate idėjas bendroms veikloms ir renginiams organizuoti?
Vyksta susirinkimai, po jų veiklos organizuojamos ir per socialinius tinklus.
8. Kas generuoja idėjas Jūsų bendruomenės atveju?
Visi nariai.
9. Kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti bendruomenės lyderis?
Didžiąją dalį idėjų sugalvoja, organizuoja ir įgyvendina.
10. Kokia, Jūsų nuomone, galėtų būti bioedukacinių (aplinkosauginis visuomenės švietimas, gamtinės aplinkos pažinimas per įvairias praktines veiklas) veiklų reikšmė žmogui ir visai visuomenei?

Teigiama, vis dažniau atsigręžiame į gamtą, į savo ištakas, todėl kuo daugiau informacijos gausime, būsimė įtraukti į veiklas, tuo bus glaudesnis santykis su gamta.

11. Kaip manote, kokie pagrindiniai motyvai skatina/skatintų žmones dalyvauti bioedukacinėse veiklose?

Savirealizacija ir žinojimas, kad ir aš prie to prisidėjau.

12. Kokios priežastys skatina/skatintų Jus motyvuoti kaimo bendruomenę įsitraukti į bioedukacines veiklas?

Noras kurti gražesnę pasaulį, noras veikti, prisidėti.

13. Kokiais būdais būtų galima motyvuoti bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose?

Akcijos, konkursai.

14. Kaip manote, kokios stipriosios Jūsų bendruomenės pusės?

Gebėjimas dirbti, siekti tikslų ir kartu juos realizuoti.

15. Kaip manote, ar yra bendruomenėje sričių, kurias reikėtų tobulinti? Jei taip, įvardinkite jas.

Veiklų paskirstymas, atsiradimas žmonių, kurie nuimtų dalį veiklų naštos nuo pirmininko.

16. Pateikite keletą rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų, kaip gyventojus pritraukti į bioedukacines veiklas?

Surengti akciją „Gražesnis mūsų kaimas“, „Švariausia gatvė“ ar daugiausia atliekų perrūšiuojanti teritorija – per sveiką konkurenciją ir pažadėtą nors ir menką prizą, skatinti veikti.

17. Ar Jūsų bendruomenėje yra vykdyta bioedukacinio pobūdžio veiklų? Jei atsakėte teigiamai, įvardinkite: kokie tai renginiai? Kokie šių renginių tikslai? Kaip kilo idėja juos organizuoti? Kaip sutelkėte bendruomenę? Ką šie renginiai davė jums kaip organizatoriams, ką jie davė pačiai bendruomenei ir žmonėms?

Taip, buvo įgyvendintas bendras projektas su gimnazijos mokiniais, jei ruošėsi baigiamajam darbui. Organizavome talką, kartu tvarkėme lanką, po to jie aprašė visą veiklą ir pristatė pamokose, įvardinti taršos šaltinius ir galimybes kaip to išvengti.

R-5

TRUMPAI APIE JUS:

Jūsų amžius	53
Užimamos pareigos	X seniūnijos seniūnas
Kiek laiko priklausote kaimo bendruomenės organizacijai?	7 metai
Įvardinkite veiklos sritis už kurias esate atsakingas (-a) bendruomenėje:	
Atsakingas už veikos koordinavimą, viešuosius ryšius ir darbą su gyventojais.	

KLAUSIMYNAS:

1. Apibūdinkite savo misiją bendruomenėje?
Viena svarbiausių mano misijų sutelkti bendruomenę. Stipri bendruomenė – klestintis kaimas. Kiek įmanoma, kiek leidžia ištekliai stengiamės kurti bendruomenę, kuriai nėra tas pats, kas vyksta aplinkui, kuriems svarbu ne tik tai, kas vyksta pačių kieme. Taigi, stengiamės visi kartu, čia nėra vieno žmogaus darbas. Bendruomeniškais tikslais dirba gausus būrys žmonių, kurie žadina ir kitų bendruomeniškumą, kad kiekvienas būtų išgirstas, pastebėtas, svarbus. Mūsų bendruomenėje labai svarbus pilietiškumas, meilė savam kraštui.
2. Išskirkite pagrindines vertybes, kurias puoselėja Jūsų kaimo bendruomenė?
Žmonių tarpusavio ryšys – bendruomeniškumas, gilios tradicijos ir jų laikymasis, pagalba vieni kitiems, neabejingumas.
3. Kokios tradicijos yra svarbiausios Jūsų kaimo bendruomenėje, įvardinkite bent tris?
 1. *Šv. Kalėdų šventimas kartu, šią dieną nelieka nepastebėtu, ypatingas dėmesys sutelkimas į senjorų lankymą.*
 2. *Miestelio šventė, kuri turi galias tradicijas, manau, kad ši šventė labiausiai laukiama kaimo žmonių;*
 3. *Bendros talkos, kurios padeda švarinti aplinką ir gyventi tokioje aplinkoje, kurioje gera ne tik mums patiems, bet ir atvykstantiems turistams.*
4. Įvardinkite prioritėtines sritis, kurios labiausiai įgalintų kaimo bendruomenes.
 1. *Pastangos, kad ryšio neprarastų esami kaimo gyventojai, taip pat pritraukti ir naujakurius, kurie kuriasi kaime, tačiau dar nejaučia to ryšio su bendruomene.*
 2. *Sudaryti sąlygas, kad kiekvienas jaustųsi reikalingas ir reikšmingas, kad kiekvienas matytų rezultatą, kuris pasiekiamas visų kartu.*

3. *Finansinių išteklių paieška, rėmėjų suradimas. Šiuo metu nemažą dalį sumanytų iniciatyvų stabdo finansinės galimybės. Tai leistų jaustis laisviau, taip stipriai nebūtų suvaržytos galimybės. Noro daug, finansų trūksta.*
5. Išvardinkite 3 savo bendruomenės veiklas, kuriomis labiausiai didžiuojatės.
 1. *Pažintinio gamtinio tako įrengimas;*
 2. *Kultūriniai, pažintiniai renginiai, kurie garsina mūsų kaimą respublikos mastu;*
 3. *Pagrindinės mokyklos stadiono įrengimas;*
6. Ar bendruomenė yra užmezgusi ryšius su kitomis vietos/šalies/Europos institucijomis? Įvardinkite jas.

Mūsų kaimas bendradarbiauja su kitomis Jurbarko rajono kaimo bendruomenėmis, vyksta bendros šventės, renginiai, susitikimai. Taip pat bendradarbiaujame su Kazlų Rūdos sen, Telšių r. sen. Taip pat vyksta bendradarbiavimas su įvairiomis institucijomis, visas sunku ir išvardinti, tačiau jei gamtos srities, tai mes labai esame dėkingi Gamtos fondui, saugomomis teritorijomis ir jų specialistais, girininkija.
7. Kaip bendruomenėje generuojate idėjas bendroms veikloms ir renginiams organizuoti?

Bendruomenės tarybos nariai renkasi į susitikimus, dažnai kviečiami ir kitų sričių specialistai, kurie gali padėti išgeneruoti idėjas, kurie visada pasiruošę padėti. Siūlomos idėjos, kurios dažniausiai šimtu procentų palaikomos, kad „nenumušti“ žmogui ūpo. Bet dažniausiai idėjos atranda tikslingą žmonių grupę, kurie ir imasi ją įvykdyti.
8. Kas generuoja idėjas Jūsų bendruomenės atveju?

Idėjas siūlome visi, kiekvienas savo srities meistras, kultūros atstovai siūlo kultūrinio pobūdžio renginius, gamtininkai, miškininkai savus ir t.t. Reikia išmanyti tai, ko imiesi, kad neiššokti aukščiau savo galimybių.
9. Kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti bendruomenės lyderis?

Bendruomenės lyderis turi būti iniciatyvus, veiklus, pasižymintis gebėjimu sutelkti visą bendruomenę. Mūsų bendruomenės atveju turime labai daug tokių žmonių, kurie gyvena kaimu ir dėl kaimo.
10. Kokia, Jūsų nuomone, galėtų būti bioedukacinių (aplinkosauginis visuomenės švietimas, gamtinės aplinkos pažinimas per įvairias praktines veiklas) veiklų reikšmė žmogui ir visai visuomenei?

Šiandien tai labai svarbu. Visi esame labai nutolę nuo gamtos, bėgame, lekiamo, nespėdami pavyti savo norų, idėjų. Gamta tampa tarsi ir priemone, kurią pasitelkiame savo poreikiams, kurie vis didėja ir didėja. Vaikai vis rečiau tiesiogiai prisiliečia prie gamtos, pabūna joje. Tokios veiklos labai padėtų sustiprinti žmogaus ir gamtos ryšį, primintų, kad nesame gamtos valdovai, kad reikia išlaikyti pusiausvyrą tarp noro ir gamtos. Labai dažnai tenka susidurti su situacija, kada seniūnijoje randame užterštą aplinką. Tai padėtų didinti žmonių atsakomybę, sąmoningumą.
11. Kaip manote, kokie pagrindiniai motyvai skatina/skatintų žmones dalyvauti bioedukacinėse veiklose?

Žmones traukia tai, kas nežinoma, kas jiems įdomu. Tai gi atradus nišą, visada galima pritraukti žmonių. Mūsų bendruomenės atveju žmonės susidomi veiklomis, kurios yra neįprastos, nevykdytos mūsų kaime. Žmonės, ateina, dalyvauja, kita karta ir kaimyną pakviečia. Kas neįprasta, kad atvyksta žmonės ir iš rajono ir iš visos Lietuvos.
12. Kokios priežastys skatina/skatintų Jus motyvuoti kaimo bendruomenę įsitraukti į bioedukacines veiklas?

Norisi, kad mūsų žmonės būtų visapusiškai išprusę, sąmoningi, kad netektų rasti išmestų padangų girioje, ar pamiškėje supiltų buitinių atliekų. Kada sustiprės žmogaus ir gamtos

ryšys, tada ir tokių atvejų nepasitaikys. Tuo pačiu bet kokia bendra veikla dar labiau sustiprina bendruomenę ir leidžia pabūti kartu, pažinti vieniems kitus.

13. Kokiais būdais būtų galima motyvuoti bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose?
Tam pasitelkiame informacijos sklaidą viešojoje erdvėje, dažnai kalbamės su žmonėmis, pasakojame apie numatytas veiklas. Bendravimo pagalba skleidžiame žinią, kad laukiami visi, ir vis sulaukiame. Smagu, kad pastangos duoda vaisių.
14. Kaip manote, kokios stipriosios Jūsų bendruomenės pusės?
Esame komanda – tai svarbiausia. Vienas čia nieko nepadarysi, kalno nenuversi. Visi žino, kad sutelkus jėgas galima daug daugiau nuveikti.
15. Kaip manote, ar yra bendruomenėje sričių, kurias reikėtų tobulinti? Jei taip, įvardinkite jas.
Manau, kad būtų sunku surasti tą, kuris pasakytų, kad viskas čia tobula. Žinoma, yra kuo pasididžiuoti, bet yra ir skaudulių, kuriuos reikia spręsti, tobulinti. Norėtusi labiau sutelkti jaunimą, norėtusi, kad jauni žmonės neišvyktų iš šios vietos, kad įleistų šaknis ir dirbtų savame krašte.
16. Pateikite keletą rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų, kaip gyventojus pritraukti į bioedukacines veiklas?
Kiekvienoje bendruomenėje reikia, kad atsirastų tas, kuris „dega“ idėja, kuris siekia įgyvendinti idėjas bet kokia kaina. Taip pat nebijoti ir ieškoti tų, kurie gali padėti. Mes nesame visų sričių žinovai, todėl, jei nebus žmogaus, kuris galės organizuoti tokio pobūdžio užsiėmimus, tai ir jų nebus. Tačiau ieškant partnerių įmanoma viskas, reikia nesėdėti rankas sudėjus. Niekas už mus pačius to nepadarys.
17. Ar Jūsų bendruomenėje yra vykdyta bioedukacinio pobūdžio veikla? Jei atsakėte teigiamai, įvardinkite: kokie tai renginiai? Kokie šių renginių tikslai? Kaip kilo idėja juos organizuoti? Kaip sutelkėte bendruomenę? Ką šie renginiai davė jums kaip organizatoriams, ką jie davė pačiai bendruomenei ir žmonėms?
*Mūsų bendruomenėje vyko keletas renginių, kuriuos galiu drąsiai įvardinti kaip bioedukacinius. Šungrybių festivalis, kurį organizavo pati bendruomenė, tačiau bendradarbiaujant su Gamtos fondo specialistais. Sukviesti ir vietiniai ir kitų Lietuvos vietovių grybų žinovai, kurie girioje rinko šungrybius, nustatė jų rūšis. Šis renginys, manau pritraukė tokių gausių dalyvių būrį savo išskirtinumu, taip pat visa ši veikla organizuota, kaip laisvalaikio forma, per šventę. Žmonėms buvo smagu. Rado ką veikti ir senas ir mažas. Čia pasijautė bendruomenės stiprybė.
Kitas renginys – Šikšnosparnių vakaras, jį organizavo tarybos narė. Gaudėme šikšnosparnius, specialistai suteikė daug naudingos informacijos apie šikšnosparnius.
Miško bičiulių būrelis vykdo labai daug bioedukacinių veiklų, į jas įtraukiami mokiniai, tačiau nauda visai bendruomenei – sodinami medeliai, tiriamas vanduo, vyksta aplinkos švarinimo akcijos.
Mes kaip organizatoriai galime vis pasitikrinti, ką galime nuveikti dar, kokia sritis yra aktuali, prie ko reiktų dar padirbėti. Pati bendruomenė gauna teigiamų emocijų, žinių, patirties, bendravimo džiaugsmo.*

Jurbarko rajono ir tiriamos X kaimo bendruomenės charakteristikos

Jurbarko rajonas įsikūręs pietvakarinėje Lietuvos dalyje, Tauragės apskrityje. Rytuose ribojasi su Kauno rajonu, šiaurės rytuose su Raseinių rajonu, šiaurės vakaruose su Tauragės rajonu, o vakarinėje dalyje su Pagėgių savivaldybe. VVG „Nemunas“ duomenimis, Jurbarko rajono kaimiškos vietovės užima 1493,16 km² plotą. Teritorijoje yra 11 seniūnijų: Eržvilko, Girdžių, Jurbarkų, Juodaičių, Raudonės, Seredžiaus, Skirsnemunės, Smalininkų, Šimkaičių, Veliunos ir Viešvilės. 2014 m. duomenimis Jurbarko rajono kaimiškose vietovėse gyveno 19632 gyventojai Didžioji dalis gyventojų gyveno gyvenamosiose vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų (<http://vvgnemunas.lt/apie/>).

Jurbarko rajono teritorija, kaip ir kitos teritorijos, pasižymi savita specifika būdinga tik tam kraštui. Teritorijos išskirtinumą ir specifiškumą sąlygoja gamtinis, istorinis ir kultūrinis paveldas, tam kraštui būdingos tradicijos. Jurbarko kraštas garsėja renesanso stiliaus pilimis, dvarų ansambliais ir jų parkais. Nemunas su vertingu panemunių kraštovaizdžiu ir kitomis gamtos ir kultūros vertybėmis Jurbarko rajonui suteikia unikalumo ir patrauklumo. Kraštovaizdžio kompleksai, parkai, upės, miškai yra didelis Jurbarko rajono teritorijos turtas, kurie tapę turistų traukos objektais. Etnografiniu požiūriu Jurbarko rajono teritorija jungia trijų skirtingų etninių regionų žemes: nuo Šventosios upelio į vakarus (Smalininkų ir Viešvilės seniūnijos) – šiaurės Skalva, lietuvininkų, Mažosios Lietuvos kraštas, į šiaurę ir šiaurės vakarus nuo Jurbarko – pietrytinės Karšuvos žemės, žemaitiškas regionas, dabar priklausantis Eržvilko ir Šimkaičių seniūnijoms, likusiai daliai būdinga vakarų žemaičių kultūra.

Susiklosčiusi skirtingų etnografinių regionų kultūrų sankloda lemia labai gausų ir įvairų Jurbarko rajono teritorijos materialų ir nematerialų kultūros paveldą. Remiantis vietos veiklos grupės „Nemunas“ tyrimo duomenimis 85,17 proc. Jurbarko rajono apklausoje dalyvavusių gyventojų didžiuojasi savo gyvenama teritorija, ypač gamta ir kraštovaizdžiu (57,59 proc. respondent) bei geografine padėtimi (10,71 proc. respondentai).

Jurbarko rajone esančių kaimų bendruomenės bando save tapatinti ir ieško savitumo siedamos save su gamtos ir kultūros objektais. Pavyzdžiui Smalininkai identifikuoja save kaip Mažosios Lietuvos rytinį pakraštį ir įvardija save, kaip Mažosios Lietuvos rytiniais vartais. Seredžiaus bendruomenė tapatina save su XI a. – XII a. Palemono legenda, be savo savitumą sieja su Palemono kalnu. Veliuona – su XIV a. – XV a., viena iš pagrindinių kultūros vertybių – Veliunos bažnyčia. Raudonės, Vytėnų – savitumas renesansinio stiliaus pilys. Neatsiejamas

Jurbarko krašto gamtos turtas – upė Nemunas. Jurbarko rajonas dar vadinamas Nemuno kraštu (VVG „Nemunas“ teritorijos vietos plėtros 2016 – 2023 m. strategija, 7 p.).

Tyrimui pasirinkta Jurbarko rajono X kaimo bendruomenė, esanti vakarinėje Jurbarko rajono dalyje, dešiniajame Nemuno krante. X kaimo bendruomenėje seniūnijos pateiktais duomenimis 2016 metais gyveno 985 gyventojai. Nuo 2003 metų kaime įkurtas bendruomenės centras, kurio pagrindinis tikslas – bendruomeniškumo skatinimas seniūnijoje. Bendruomenės centras jungia bendruomenės narių veiklą, X kaimo bendruomenės taryba renkasi kas mėnesį į susirinkimus, kurie sprendžia bendruomenei aktualius klausimus. X kaimo bendruomenė yra aktyvi ne tik kultūrinių veiklų organizavime, tačiau tai bendruomenė, kuri savo veiklos praktikoje vykdo unikalias bioedukacines veiklas.

7 lentelė. Respondentų bendruomeniškumo išraiškos ypatumai

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai
Bendruomeniškumo jausminė išraiška	Narystė	<p>Norėčiau patirti bendravimą, pajusti nuoširdumą; Dalyvauti įvairiose veiklose, akcijose, susipažinti su įvairiais žmonėmis, bendrauti; Norėčiau jaustis saugiai, vieningai, nebijoti pareikšti savo nuomonę ir būti laiminga. Norėčiau susipažinti su kitais; Norėčiau pajusti gyvenimo džiaugsmą; Norėčiau pamatyti pasitikėjimą vienas kitu, pagarbą vienas kitam, pajusti, kad kiekvieno idėjos yra įvertinamos ir išklausomos; Norėčiau, kad bendruomenė būtų vieningesnė, dažniau dalyvautų visuomeninėje veikloje ne kaip atskiras žmogus, bet kaip grupė susitelkusių asmenų ir t.t.; Įdomi veikla, bendravimas, bendradarbiavimas, smagūs potyriai; Daugiau talkų, veiklų jaunimui, daugiau sporto renginių, žygių, stovyklų; Kartu pasivaikščioti gamtoje, įsiklausyti į garsus, gal sutvarkyti aplinką; Gerai praleisti laiką, gal kartu ir pasilinksminėti; Norėčiau, kad ten būtų linksma, jauku, ten visi jaustųsi laukiami ir išklausomi; Pamatyti nekasdienius dalykus;</p>
	Įtaka	<p>Norėčiau kartu atlikti bendrus darbus su kitais bendruomenės nariais, pvz., tokius darbus kaip savanorystė aplinkosaugos srityje; Grazinti kaimo bendruomenės aplinką; Norėčiau būti aktyvi ir pripažinta toje bendruomenėje, nuveikti daug gero tos vietovės labui; Dalintis savo patirtimi su kitais ir atvirakščiai; Organizuoti renginius, vienybę; Kartu sodinti miškus; Aptarti problemas, jas svarstyti ir rasti sprendimo būdus; Susitelkti dėl bendro tikslo; Prisidėti prie gyvenimo gerinimo plano;</p>
	Integracija ir poreikių vykdymas	<p>Norėčiau rasti bendraminčių, gauti informacijos apie naujoves, dalyvauti projektuose, turiningai praleisti laiką; Norėčiau pabendrauti ir įgyvendinti idėjas tvarkant gamtą; Sužinoti apie įvairius dalykus, kurie padėtų apsispręsti dėl įvairių klausimų. Sužinoti naujų dalykų; Pabendrauti su kitais žmonėmis; Norėčiau gerai praleisti laiką; Dalyvauti įvairiuose renginiuose; Norėčiau, kad kaimo bendruomenėje būtų didesnis aktyvumas, esami nariai pasistengtų ir labiau į veiklas įtrauktų jaunimą; Norėčiau pamatyti įvairių koncertų, pasirodymų, kad kiekvienas galėtų parodyti ką moka, gal ir kitus pamokytų;</p>

		<p>Įgyti žinių; Norėčiau, kad bendruomenė labiau įtrauktų jaunimą į gamtosauginę veiklą; Norėčiau padėti savanoryste, lankant žmones, kuriems reikia pagalbos; Norėčiau pajusti bendruomenės draugiškumą ir bendradarbiavimą, patirti visų iniciatyvą į kokią nors nuomonę ar darbą; Norėčiau sužinoti iš kitų žmonių, kaip puoselėti savo aplinką; Aptarti aktualius bendruomenei klausimus, projektus, ateities planus; Švęsti; Dalyvauti kokiame kūrybiniame projekte, kad ir kurti kartu kokį statinį (netradicinį iš šieno ar pan.); Surengti vasaros stovyklą, koncertą, įvairias konferencijas; Sutvarkyti kaimo aplinką; Suorganizuoti kuo daugiau aktyvios veiklos jaunimui; Suprasti papročius, tradicijas, kultūrą; Būtų smagu sudalyvauti judrioje ekskursijoje; Pasikalbėti, o ne burbėti;</p>
	<p>Bendras emocinis ryšys</p>	<p>Sustiprinti bendruomenės ryšius; Savo bendruomenėje norėčiau, kad žmonės nebūtų tokie uždari, dalintųsi savo emociniais jausmais, bet tam padaryti reiktų sustiprinti pasitikėjimą, tam gali padėti bendri renginiai ir bendruomeniška veikla; Pirmiausiai, kad aplinkui būtų draugiški žmonės; Norėčiau jausti vieningumą, susikalbėjimą; Norėčiau jausti emocinį saugumą, kad būtų nebaisu pasakyti savo nuomonę; Norėčiau jausti toleruojamai ir bendrai, kai jautiesi priimtas, tai ir naujos žinios, nepaisant jų pobūdžio yra priimtinos; Pajusti ryšį per aktyvias veiklas; Pasiijusti ne kaip kiekvieną dieną, bet šventiškai, nuotaikingai; Pajauti didesnę ryšį, nes dabar žmonės tik paskalas nešioja, daugiau nieko;</p>

8 lentelė. Respondentų pasiūlyti veiksmai padedantys įgalinti bendruomenę dalyvauti bioedukacinėse veiklose

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai (respondentų skaičius)
Veiksmai bendruomenės įgalinimui bioedukacinėse veiklose	Aplinkos priežiūra	Šiuokščių rinkimas (3); Daugiau aplinkos švarinimo akcijų (4); Pristatyčiau kelias idėjas, kaip pagražinti bendruomenės aplinką; Renginiai apie aplinkosaugą; Organizuočiau paskaitas apie aplinkosaugą; Organizuočiau aplinkos tvarkymą, kad ji taptų patraukli ir prieinama gyventojams (2); Kviesčiau visus rūpintis mūsų aplinka; Parodyčiau kaip yra teršiama gamta ir kad žmonės susimąstytų, jog reikia saugoti gamtą; Kviesčiau tvarkyti parkus; Prižiūrėčiau artimiausią aplinką ir kviesčiau kitu tai daryti; Organizuočiau gamtos švarinimo dieną, su padėka organizuojant koncertą; Kviesčiau jaunimą ir visus kitus sodinti medelius; Parodyčiau filmą apie gamtą; Rinkti šiuokšles miške;
	Gamtos pažinimas	Šventės gamtoje organizavimas (3); Seminarai gamtos pažinimo tema; Suorganizuočiau žygį po apylinkes; Daugiau būrelių vaikams apie gamtą; Organizuočiau šventes apie gamtą (2); Supažindinčiau su gyvūnais gyvenančiais toje vietovėje, grybų rūšimis; Rengčiau pasivaikščiojimus po mišką; Skirčiau daugiau dėmesio buvimui gamtoje; Renginiai supažindinantys su egzotiniais, netradiciniais naminių gyvūnais; Organizuočiau kuo daugiau išvykų į mišką, pasivaikščiojimų; Supažindinčiau su miško ekosistema, mūsų visų jai daroma žala; Supažindinčiau su mūsų kraštui būdingais augalais ir gyvūnais; Organizuočiau gamtos tyrinėjimą; Nakvynė per naktį miške; Daug veiklų susijusių su gamta; Organizuoti iškylą į gamtą;
	Veiklos organizavimas	Stengčiausi sudominti visus Susitikimas su bendruomene Išklausyčiau žmonių nuomonę, idėjas (6); Organizuočiau renginius;

	<p>Atlikčiau apklausą, kurioje išsiaiškinčiau, kokiose veiklose žmonės norėtų dalyvauti (8);</p> <p>Pasiūlyčiau savo idėjų;</p> <p>Pasiūlyčiau savanorystės idėją;</p> <p>Domėčiausi aktualiais bendruomenės klausimais;</p> <p>Imčiausi iniciatyvos organizuojant veiklas;</p> <p>Tobulinčiau esamas bendruomenės veiklas;</p> <p>Sudominčiau jaunimą, kuris padarytų teigiamą įtaką vyresniems;</p> <p>Veiklose būtų skatinama prizais, apdovanojimais (2);</p> <p>Surengčiau susipažinimo šventę, kur pažintume vieni kitus ir jaustumėmės laisvai;</p> <p>Surengčiau edukacinį žygį, kuriame būtų įvairios užduotys ir netikri pavojai gamtoje, apmokyčiau žmones, kaip elgtis tokiose situacijose;</p> <p>Organizuočiau renginį vaikams su gyvūnais, kurio metu vaikai galėtų juos iš arti pamatyti, paliesti;</p> <p>Bandyčiau sudominti naudinga informacija;</p> <p>Organizuočiau žygius, kurių metu visi gyventojai galėtų prisidėti prie gamtos puoselėjimo;</p> <p>Pritraukčiau jaunimą, organizuočiau piknikus ar šokius gamtoje;</p> <p>Pirmiausiai į veiklas įtraukčiau savo draugus, šie savo ir t.t.</p> <p>Veiklos skirtos visai šeimai;</p> <p>Suorganizuočiau įdomią veiklą, kad kitą kartą neabejotų ir ateitų dar daugiau gyventojų (11);</p> <p>Suburčiau aktyvių, įdomių žmonių organizacinę grupę;</p> <p>Veiklose būtų galima lavinti savo gebėjimus;</p> <p>Įdėčiau daug darbo, kad veiklos būtų įdomios ir patrauklios;</p> <p>Parinkčiau veikloms tinkamą, įdomią vietą, kurioje būtų smagu praleisti laiką (3);</p> <p>Stengčiausi, kad būtų linksma, smagu, įdomu (4);</p> <p>Leisčiau sužinoti kažką naujo, kur nors išvažiuoti ir pakeisti aplinką;</p> <p>Surinkti temperamentingą ir darnią komandą;</p> <p>Dažnesni bendruomenės susirinkimai;</p> <p>Organizuočiau žaidimus, rungtynes, užduotis, kurios padėtų įgyti žinių (2);</p> <p>Organizuočiau ekskursijas gamtoje;</p> <p>Daugiau įtraukčiau jaunimą į praktinį gamtos pažinimą;</p> <p>Organizuočiau inkilų kabinimo šventę;</p> <p>Rodyčiau asmeninę iniciatyvą dalyvauti renginiuose ir veiklose;</p> <p>Veiklos būtų skirtos įvairaus amžiaus žmonėms (3);</p> <p>Suteikčiau galimybę išreikšti save per kūrybą gamtoje ir palikti savo žymę;</p> <p>Pasirūpinčiau veiklos kokybe, profesionalumu;</p> <p>Padaryčiau taip, kad tai būtų kaip laisvalaikis, bet tuo</p>
--	--

		<p>pačiu žmonės sužinotų apie gamtą, ekologiją, aplinkosaugą;</p> <p>Paruoščiau praktines užduotis;</p> <p>Įtraukti pačius žmones į veiklos organizavimą;</p> <p>Pramogos už darbą bendruomenėje, bendri pietūs;</p> <p>Pateikčiau visą informaciją ir palikčiau apsisprendimo laisvę, dalyvauti ar ne...</p> <p>Projekto pagalba sukurčiau vietą, skirtą tyrinėjimui ir laisvalaikio praleidimui;</p> <p>Skirčiau didesnę dėmesį gamtinės aplinkos objektų pažinimui, priežiūrai;</p> <p>Atsižvelgčiau į naujoves;</p> <p>Reguliarūs bendruomenės susitikimai, susirinkimai;</p> <p>Gera programa;</p>
	Informavimas	<p>Išplatinčiau skrajutes, skelbimus; (26)</p> <p>Žmones informuočiau asmeniškai (4);</p> <p>Paskleisčiau daug informacijos, kviesčiau nesidrovėti ir dalyvauti</p> <p>Suteikti kuo daugiau informacijos apie renginius;</p> <p>Pagaminti pritraukiantį stendą;</p> <p>Paskleisčiau žinią, kad kuo daugiau žmonių sužinotų apie renginį;</p> <p>Sudominti bendraujant individualiai;</p> <p>Informuoti per socialinius tinklus (5);</p> <p>Veiklų viešinimas įvairiais būdais (8);</p> <p>Savaniai vaikai vaikščių ir kvieštų gyventojus;</p> <p>Parodyčiau per vietos televiziją sugalvotą savo veiklą (3);</p> <p>Kvietimus dalyvauti siųsčiau el. paštu;</p> <p>Mažas veiklų pristatymo renginys, kuris plačiau informuotų apie numatomas veiklas;</p> <p>Informacija kiekvienam gyventojui;</p> <p>Pristatymas bendruomenei (3);</p> <p>Parašyti straipsnį apie vykdomų veiklų svarbą;</p> <p>Pasakyčiau įkvepiančią kalbą;</p>
	Pramogos	<p>Šventė, muzikinė dalis</p> <p>Organizuočiau įvairių išvykų;</p> <p>Pažintinė kelionė visiems;</p> <p>Koncertai gamtoje (2);</p> <p>Pramogos gamtoje;</p>
	Socialinių ryšių kūrimas ir puoselėjimas	<p>Suorganizuočiau ekskursiją, žygį, kuris sutvirtintų bendruomenės ryšius (4);</p> <p>Sukurčiau Facebook grupę, ten pakviesčiau bendrauti visus gyventojus (2);</p> <p>Stengčiausi suburti bendruomenę, surasti žmones, kuriems rūpi bendruomenė;</p> <p>Skatinčiau bendruomenę prisidėti ir būti draugiška gyventojų grupei;</p> <p>Sudominčiau jaunąją kartą, nes ji yra ateitis, nes tai ką jie</p>

		išsiugdys pereis ir į kitą kartą;
	Bendradarbiavimas	<p>Kviesčiau specialistus, kurie įdomiai galėtų papasakoti apie tam tikras temas;</p> <p>Domėčiausi gerosios patirties pavyzdžiais, veiklomis, kurias jau vykdė kitos bendruomenės;</p> <p>Pakviesčiau specialistų, su jais derinti programą (8);</p> <p>Pakviesčiau kitus žmones, kurie padėtų organizuoti veiklas;</p> <p>Bandyčiau gauti valstybės paramą, kad galėčiau vykdyti įdomias veiklas;</p> <p>Pakviesčiau profesionalų žmogų;</p> <p>Į veiklas įtraukčiau profesionalius bioedukatorius;</p> <p>Pakviesčiau žinomus žmones (4);</p>